

„Să nu ne mai facem inimă rea și spaimă gândindu-ne că lumea românească ar fi mai stricată decât altele. Nu; neamul acesta nu e un neam stricat; e numai nefăcut încă, nu e până-acuma dospit cumsecade.”

I.L. Caragiale

Se distribuie GRATUIT

An IX Nr. 57 Mai 2018

CLIPA

Magazinul actualității culturale românești

Director fondator: DINU SĂRARU

Editor: Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani” și Arhiepiscopia Râmnicului

Acad. Ion Aurel Pop
Președintele Academiei Române

Tradiția noastră latină la Centenar: domnie, politică și cultură

Toate cuvintele din titlul de mai sus, înainte de a exprima idei, adică un fond de gândire, au o formă, iar forma lor este latinească. În altă

cuprindere, ele provin din limba latină, fiind moștenite din latina veche sau preluate ulterior în românește, din alte limbi romanice. Termenul de „domnie” este unul dintre cele tradiționale, păstrat în mod organic în românește din perioada antichității.

Latinescul *dominus* (stăpân, proprietar, conducător) a dat în românește, prin evoluția firească a limbii, „domn”, din care derivă „domnie”. Domnia este o instituție, exprimând autoritatea politică și juridică a domnului. În legătură cu domnia și cu domnii noștri medievali, se fac, de regulă, două erori, devenite clișee: 1) se afirmă că monarhia s-a introdus în secolul al XIX-lea, confundându-se monarhia cu monarhia străină; 2) se afirmă că domnia a fost echivalentă principatului sau ducatulului și inferioară altor tipuri de putere medievală.

Continuare pe pagina 6

Acad. Dan Berindei

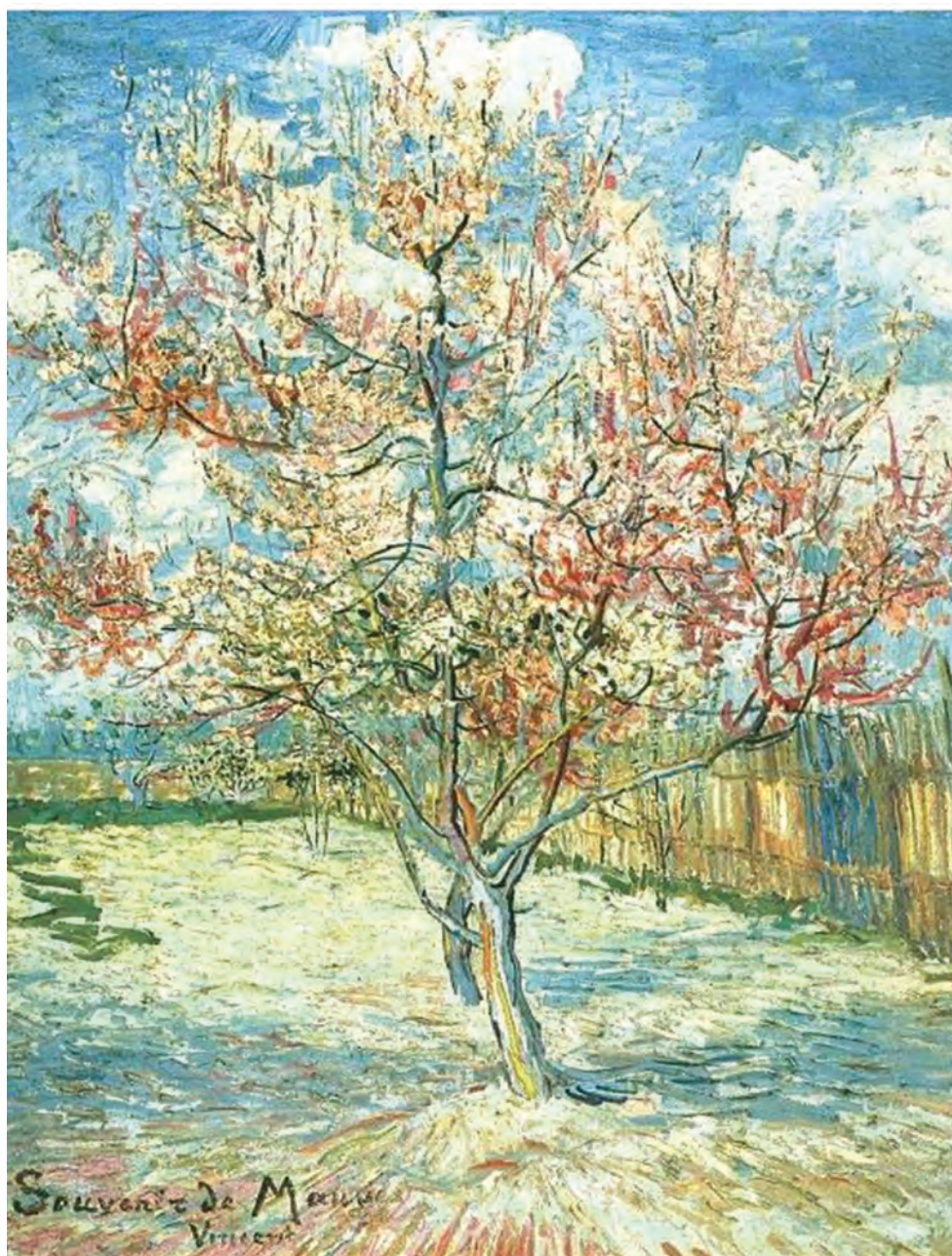
Fiscalitatea indirectă

Existența fiecărui cetățean al țării este conectată unui lanț de obligații care – sub masca unei așa-zise integrări și alinieri în rândurile moderne

– devin, nu rareori, apăsătoare și chiar întrecând limitele unei suportabilități. Este firesc ca viața și activitatea economică să fie deplin liberă și nesufocantă pentru întreprinzători. Dar tot atât de necesar este ca fiecare să nu se simtă apăsător și exploatat, până a fi lăsat cu totul la bunăvoința unei companii, fără ca nimeni să nu intervină pentru a-l apăra de a fi înșelat, fără ca nimeni să nu supravegheze măsura în care sumele pretinse au o justificare.

Continuare pe pagina 4

Vincent van Gogh, Piersici în floare, 1888

† Î.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului

Nașterea Domnului – bucuria cerească revărsată pe pământ

Preacuviosului cin monahal, preacucernicului cler și preaiubiților credincioși din cuprinsul Arhiepiscopiei Râmnicului, Har, milă și pace de la Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Dub, iar de la noi părințești binecuvântări!

Hristos a înviat!

„Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis. Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem: Eu întru ei și Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârșiți întru unime,

și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine” (Ioan XVII, 21-23)

Preacuvioși și preacucernici părinți, Iubiți fi și fiice duhovnicești,

Întărindu-ne duhovnicește în timpul celor patruzeci de zile ale Postului Mare și apoi în Săptămâna Pătimirilor Domnului, ne-am pregătit cu toții pentru „ziua Domnului”, pentru „ziua cea mare a Învierii”, ca trăire a pregustării Împărăției celei veșnice a lui Dumnezeu Cel înviat din morți.

Continuare pe pagina 7

Dinu Săraru

O dinastie de mari istorici patrioți

A încetat din viață **academicianul Dinu C. Giurescu**, fiul lui **Constantin C. Giurescu**, la rândul lui fiu al lui **Constantin Giurescu**, al treilea, așadar, membru al unei dinastii de mari istorici români patrioți care s-au înscris definitiv, prin opera lor, în panteonul culturii naționale românești.

Dinu C. Giurescu este, împreună cu tatăl său, **Constantin C. Giurescu**, autor al unei opere fundamentale de istorie, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, pe paginile căreia s-au școlit generații întregi de cititori, de învățători și profesori, de cărturari, învățând adevărul adevărat cu privire la istoria neamului nostru, învățând de asemenea ce înseamnă verticalitatea morală și profesională a istoricului, a dascălului, a cetățeanului, învățând să-și iubească țara, învățând mândria de a aparține unei anume, și numai aceea, identități naționale, spirituale și teritoriale, învățând ce înseamnă în lumea de azi să fii român.

Până la cele mai adânci bătrâneți, **Dinu C. Giurescu** și-a urmat cu o impresionantă fidelitate cărturărească și morală înaintașii din neam, s-a ilustrat alături de ei, la rând cu ei, la fel de demn ca și ei în forumul național românesc și poate fi numit unul dintre ultimii învățători ai acestui neam.

Am avut onoarea să-l cunosc bine și pe tatăl domniei sale, **Constantin C. Giurescu**, dar și mai bine pe **Dinu C. Giurescu**, de care m-a legat ani în șir o mare admirație, bucurându-mă de atenția și învățătura lui și trebuie să însemn aici cu firesc orgoliu că **academicianul Dinu C. Giurescu** a acceptat să fie și a fost alături de **academicienii Florin Constantiniu, Dan Berindei, Răzvan Theodoreescu, Alexandru Surdu și Vasile Tonoiu**, unul dintre fondatorii revistei mele **CLIPA – magazinul actualității culturale românești**, în paginile căreia a scris rânduri care au și intrat în istoria contemporană românească.

Continuare pe pagina 5

Acad. Ion-Aurel Pop – Noul Președinte al Academiei Române

Academia Română și-a ales joi, 5 aprilie 2018, în Adunarea Generală, președintele. Acesta este acad. Ioan-Aurel Pop, care a obținut 86 de voturi. Pe locul al doilea s-a situat acad. Victor Voicu, cu 56 de voturi. Mandatul de președinte al Academiei Române are o durată de patru ani, iar un membru titular poate deține această funcție de două ori. (...)

Acad. Ioan-Aurel Pop (63 de ani) este istoric. S-a născut în satul Sântioana, județul Cluj, a absolvit Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov și a urmat cursurile Facultății de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, pe care le-a încheiat ca șef de promoție. În 1989 și-a susținut teza de doctorat intitulată *Adunările cneziale din Transilvania în secolele XIV-XVI*. (...)

Din 1996 este profesor la Departamentul de istorie medievală, premodernă și istoria artei a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, iar din 2012 este rector al acestei universități. Profesor invitat la Universitatea din Pittsburgh, S.U.A. (1991-1992), INALCO din Paris (1998), Universitatea din Trento (2001) și Universitatea Ca' Foscari din Veneția (2003-2008). (...)

În perioada 1994-1995 a fost directorul Centrului Cultural Român din New York, iar între 2003 și 2007 directorul Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția. În data de 29 noiembrie 2001, Academia Română l-a ales membru corespondent, iar la 30 martie 2010 membru titular în cadrul Secției de științe istorice și arheologie. Trei ani mai târziu a rostit Discursul de recepție *Semnificația istorică a unor nume: român și România*.

Din 1990 este membru al Comisiei

de istorie a relațiilor internaționale din cadrul Comitetului Internațional de Științe Istorie (Milano), iar din 1999, membru corespondent al Academiei de Științe, Litere și Arte (Paris); membru al Institutului pentru Întâlniri Internaționale din Gorizia din 2005; membru al Ateneo Veneto, din 2005; membru în Comitetul științific al Institutului pentru cercetări de istorie socială și religioasă din Vicenza, Italia, din 2006; membru al Academiei Europene de Științe și Artă (Salzburg), din 2013; membru al International and Adult Continuing Education (IACE) Hall of Fame, din 2013; membru în Colegiul Centrului European pentru Studii în Probleme Etnice al Academiei Române (2013); membru de Onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2015); membru titular al Accademia Nazionale Virgiliana din Mantova (2015). (...)

Autor a peste 50 de cărți, ediții de izvoare istorice, tratate și manuale universitare, volume îngrijite și a peste 300 de studii, articole, recenzii, dări de seamă, cronici în volume separate, reviste de specialitate și publicații de cultură. (...) Din mulțimea volumelor de autor amintim: *Istoria Transilvaniei medievale: De la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul* (1997), *Istoria românilor* (2010); *Biserica, societate și cultură în Transilvania secolului al XVI-lea. Între acceptare și excludere* (2012); *„De manibus Vallacorum scismaticorum...” Romanians and Power in the Mediaeval Kingdom of Hungary (The Thirteenth and Fourteenth Centuries)* (2013); *Cultural Diffusion and Religious Reformation in Sixteenth-Century Transylvania. How the Jesuits Dealt with the Orthodox and Catholic Ideas* (2014). (...)

A fost distins cu Premiul George

Barițiu al Academiei Române (1991), Premiul de excelență al Institutului Eudoxiu Hurmuzachi pentru Românii de Pretutindeni (2011) și Premiul Media de Excelență, din partea ziarului „Gazeta de Cluj” (2011).

De asemenea, a fost distins cu Ordinul Meritul Cultural în grad de Cavaler din partea Președintelui României (2010), Ordinul de Onoare din partea Președintelui Republicii Moldova (2010), Medalia „Crucea Transilvană” din partea Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului (2014), Comandor al Ordinului Militar de România (2014), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2015), Medalia „Crucea Șaguniană pentru laici” din partea Mitropoliei Ardealului (2015), Diploma „Meritul Academic” din partea Academiei Române (2015), Medalia „Crucea Nordului pentru mireni” din partea Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord (2016), Ordinul „Palme Académiques” în grad de Cavaler din partea Republicii Franceze (2016) și Ordinul „Steaua Italiei”, în grad de Comandor din partea Republicii Italiene (2016).

*

Vineri, 20 aprilie 2018, au avut loc alegerile pentru funcțiile din Biroul de Prezidiu: patru vicepreședinți și un secretar general. Astfel, în funcția de vicepreședinte au fost aleși: acad. Bogdan C. Simionescu (cu 119 voturi), acad. Victor Spinei (cu 113 voturi), acad. Răzvan Theodorescu (cu 103 voturi), acad. Victor Voicu (cu 93 de voturi).

Biroul de presă al Academiei Române

Poezii

Ana-Maria Păunescu

Distanțe

Și ne-am întors din zece orizonturi,
(Eu stând de veghe, tu mereu plecând)
În Bucureștii care sting chiștocul
Din roșul pal în roșu sângărând.

Zvon

Și dacă aş rămâne pe de-a-ntregul
a așteptării, ca un scut aprins,
aş implora un anotimp de veghe
să ningă despărțirea ce n-a nins.

Nu s-a sfârșit nimica. Zvon integru.
Doar hainele îmi plâng închise-n negru.

Coincidență

Și, vai, se face noapte în contur
Și orice lampadar adoarme-n post,
Iar noi, străini de propriile gesturi,
Dăm vina pentru tot pe cei ce-am fost.

E noapte-n stânga cerului cu stele
Și noapte-n locul versurilor mele.

Paradox

Cu cât m-ascund mai mult, aud cum
crapă
În oasele din jur câte un vers,
Iar ochii mă trădează ca să scape
De roțile poemului în mers.

Cu cât m-ascund mai mult în vene-mi
vine,
În loc de sânge, dor de dor de tine.

Mulțumim
Sponsorilor noștri:

Berthelot

Mircea Radu Iacoban

În anul Centenarului Unirii, la Iași s-a anunțat că vor începe reparațiile la casa Berthelot. O altă reparație, de astă dată în plan moral, izbutește Editura „Junimea”, care publică, în traducerea Olțiței Cântec, *Jurnalul și corespondența* generalului din perioada 1916-1919, în bună parte petrecută la Iași. Este un gest reparator nu numai prin aceea că readuce în atenție truda unui mare filo-român, despre care Iorga spunea că „a fost pentru națiunea românească întruparea însăși a luptei sale pentru dreptate”, devenind „ctitor al acestei țări”, ci și pentru că vâul uitării, din varii motive conjuncturale, a blurat până aproape de ștergere o imagine demnă de înscris în cartea de istorie a neamului. „Nu are biografi și cele mai multe dicționare și enciclopedii îi acordă o atenție nesemnificativă, sau îl ignoră cu desăvârșire” – scrie americanul Glenn E. Torrey, considerat „cel mai avizat cunoscător al lui Berthelot și a experienței românești a acestuia”. Surdina menținută la noi vreme de cinci decenii ar avea câteva explicații: în perioada Dej nu puteau fi acceptate aprecierile „jignitoare” din *Jurnal* la adresa armatei ruse și a rușilor în general. După care a urmat obstrucția Cenzurii la adresa evocării actului unirii Basarabiei cu Țara, în care Berthelot a fost direct implicat. (De menționat că, surprinzător, diplomația aliatului nostru de astăzi, USA, a căutat, în respectiva epocă, să împiedice cu orice chip recunoașterea internațională a revenirii Basarabiei între fireștile hotare românești – evident,

din dorința de a nu-i supăra pe ruși!) Generalul Berthelot, șeful Misiunii Franceze la Iași între octombrie 1916 și mai 1918, a considerat România „a doua mea patrie, unde mi-am lăsat o bună parte a inimii”. A găsit aici, într-o țară ce abia respira ghemuită la Iași, și disperare și eroism, și lașitate, și demnă slujire a nației, și mizerie, tifos, foame, și ireproșabilă dăruire patriotică, nu numai pe front, ci și în nucleul care, strâns în jurul tronului, a cutezat să creadă într-o victorie considerată la un moment dat imposibilă. *Jurnalul și corespondența* se citește precum un roman al agoniei și extazului, aseasonate cu paradoxul mioritic al luptei românilor cu ei înșiși, precum și cu vremelnicul aliat – rușii. În însemnările sale zilnice, Berthelot nu cruță pe nimeni, începând cu generalul Averescu, al cărui portret se cuvine regretabil (dar necesar) rectificat, și terminând cu superiorii săi din Hexagon. A găsit o armată română prost condusă și insuficient dotată: „soldatul român este în continuare extraordinar, dar conducătorii, și cu ei mulți dintre ofițeri, nu se gândesc decât să-și regăsească liniștea și micile lor plăceri.” Pe „marele aliat”, învinuit poate nedrept până la capăt de trădare („sunt, desigur, printre ei oameni curajoși, dar câtă pleavă!”) nu l-a scos din tranșee lașitatea trupeii, cât evenimentele politice din 1917, „clovneria calificată ca mare revoluție”, când Lenin, finanțat și protejat de...

germani, a decretat abandonarea luptei. Nu lipsesc portrete zugrăvite în tușe acide și revelatoare. „În această dimineață au fost găsiți doi ruși înecați într-o pivniță. Pentru ca treaba să meargă mai repede, trăsese război cu gloanțe în două butoaie, apoi își lipiseră gura de găuri până la beția (fatală): vinul i-a ucis pe bețivi (...) Discursul funebru le-a fost rostit de ofițerul rus chemat pentru constatări: «ce moarte frumoasă, totuși!»” Mai scandalosă apare poltroneria aliatului de la răsărit, repede identificată de Berthelot: „Urzilele camarilei ruse tind a lăsa armata română să fie înfrântă sau îndepărtată și, după victoria Aliatilor, ei să pozeze în eliberatori, pretinzând, ca preț al participării la război, chiar Moldova, nimic altceva!”, „Cu cât mai mic va fi aportul armatei române la eliberarea teritoriului său, cu atât mai mare va fi prețul ce-l va cere Rusia”. Cu siguranță că se va scrie mult pe marginea acestei excepționale cărți, pe care acum și aici doar o semnalez, menționând încă odată impecabila trudă a traducătoarei Olțița Cântec. Prin editarea acestor memorii în anul Centenarului s-a adăugat o încă o cărămidă, solidă și temeinică, literaturii Unirii și se limpezesc episoade esențiale privitoare la alianțe și aliați. Berthelot notează: „Vorba sugubeață a unui țăran dintr-un sat aproape de București, care spunea că francezii și românii sunt din același neam, pentru că atunci când soldații noștri când trec prin satele lor, câinii nu latră”...

Lumea Șarpelui Roșu

„V-am cântat de jale și n-ați plâns”
(Luca, 7: 33)

Prof. univ. dr.
Ilie Bădescu

Membru AOȘR
Directorul
Institutului de Sociologie
al Academiei Române
Rectorul Universității
Țărănești „Dimitrie Gusti”

Dinu Săraru este scriitorul unei dihotomii care, de 300 de ani, de la fanarioți încoace, nutrește frământătura istoriei în spațiul românesc. Lumea țărănească, de-o vârstă cu timpul, de o parte, și lumea nedospită, a unui ochlos urban, care-a atins a treia sută de ani la ceasul în care romanul maestrului Dinu Săraru îi zugrăvește la ceasul intrării ei pe scena politică a noului regim folosind în acest scop rama locanței *La Șarpele Roșu*, din Precupeții vechi. Dinu Săraru a reușit, cred eu, mai mult decât alți mari scriitori, să zugrăvească cele două lumi așa cum sunt acestea legate, în chip paradoxal, tocmai de abisul dintre ele, și să fixeze totodată cadrul acestei teribile antinomii. Cum e cu puțință ca de 300 de ani lumea creolă a pestrițului oraș oriental să se așeze și reazeze mereu ca o pecingine, cu aceeași nesimțită și parazitară indiferență, peste o lume de-o vârstă cu veacul Scripturii, lumea oamenilor pământului, țărani determinându-i să se retragă din istorie boicotând-o, cum spune L. Blaga, în felul ei discret ca cerul senin? Ce blestem este acesta? S-ar cuveni oare să-l asimilăm „blestemului valah” ori este vorba pur și simplu de universala viclenie a istoriei, doar că înfățișată aici sub chipul ei oriental? Oare nu este îngăduit, de pildă, să vedem semelele unui blestem în destinul acelei diafane dansatoare, Erotida, damnată să se răstignească între ipostaza celei ce zboară peste lacul lebedelor din cunoscutul balet al lui Ceaikovski, spre a plana în mocirla unei lumi populate de făpturi telurice precum Dandu Patricianul, Didi Sfiosul, Coriolan Pomposu *et eiusdem farinae*? Ce blestem pe această diafană făptură să nu poată coborî din zborul ei decât pe ciotul acela cu chip de om incert numit Dandu Patricianul, care încearcă zadarnic să-și ascundă sub veșminte bogate hidoșenia – fiindcă era și fizicește urât, cu un picior mai scurt și o mână și ea mai scurtă, burtos, în contrast izbitor cu numele pe care ironia l-a scris în actul său de identitate. De fapt, în făptura lui trupească și sufletească totul era plebeu și diform. Proza lui Dinu Săraru transpune fețele acestei lumi pestrițe în jocuri de oglindire dinamică, străluminate toate de imensa oglindă a lumii țărănești, singura în care se poate contempla deșertăciunea lumilor incerte, care-și fac mereu încercarea, năzuind a izvodi alternative în curgera indiferență a istoriei. Așa intră pe scena istoriei și „lumea Șarpelui Roșu”, cum o denumește într-o fulgurație profetică Jupânul, proprietarul locanței cu același nume. Ce metaforă extraordinară pentru o lume care șerpuieste, ba într-un anume sens se tăvălește în pulberea unui timp, care, dacă ar avea suflet, ar fi ca și mort de atâta hulpavă nesimțire. Ce zgomot infernal, ce bal de măști, care de care mai urâte, se stărnesc în locanța *La Șarpele Roșu*, cu iluzia unui altfel de timp, în care același Marut îi ține captivi pe fiecare în parte și pe toți deopotrivă. De fapt, în fiecare dintre cei ce se precipită să prindă chip în această șerpuire sălășluiește același Marut care se mută din cumplita nesimțire în cumplita batjocură și în cinism. Numai arta unui extraordinar portretist ar fi putut să dea chip acestor diforme făpturi care concurează celebrul bestiar cantemiresc din *Istoria ie-roglică*. Proza aceasta urbană a lui

Dinu Săraru face parte dintr-o asemenea tradiție, ridicând totodată arta portretistică la un prag inegalabil. Nu cred că există în literatura română o altă adevărată tradiție portretistică a cronicarilor munteni care să stea mai sus decât proza urbană a lui Dinu Săraru. În *Ciocoi noi cu bodyguard*, fascinația și electrizarea lecturii nu vin de la extraordinarul acțiunilor universului narativ cât din jocul de ogindiri dinamice al portretizărilor pentru care putem găsi ceva comparabil în arta *Capriciilor* lui Goya și, precum am spus, în bestiarul cantemiresc. Ca și la Cantemir, și în romanul lui Dinu Săraru este prezentă făptura tainică de inorog, adică cea care se înfiripă pe

dansante chiar și pe acești diformi tocmai iscați din mocirla istoriei. În cele din urmă mocirla lor o va îneca și pe ea, lăsând pe urmele sale improbabilul unei povești fascinante și a unei apariții deopotrivă tainice și evanescente precum aceea a eminescienilor flori de pe mare. Romanul este unul care inaugurează la noi o specie nouă, pe care aș încadra-o în ceea ce s-ar cuveni să numim *prosponografie literară*, adică literatura chipului, a fețelor și a închipuirilor (*prosopon*, în grecește, înseamnă față, chip). Lumea aceasta din proza urbană a lui Dinu Săraru este una care se arată la față, mai precis, este obsedată să se înfățișeze, să se prezinte în fața celorlalți, deși ceea ce-i

Ultimul bal la Șarpele Roșu. Carnavalul cătușelor, Dinu Săraru, Editura RAO, București, 2015

înălțimi morale, din care nu vrea, sau nu poate, coborî în straturile șerpuitoare ale bestiarului politic. Doar că, la Dinu Săraru, făptura de inorog este feminină și este fălcută în cheie estetică prin acea persoană, nu întâmplător cu nume ipostatic, Erotida, care apare cu totul străină în lumea de jos, fiindcă, deși se mișcă printre ei, rămâne o vreme (îndeajuns de lungă pentru a sluji de oglindă estetică a urăciunii celor care viermuiesc în jurul ei), deasupra, în straturile celeste ale dansului de zbor din *Lacul lebedelor*. Atât este de puternică puritatea aparițiilor sale încât îi vrăjește cu magia plutirii

lipsește sunt tocmai contemplatorii, fiindcă cei care se precipită pe scenă au toți aceeași obsesie: să se arate sub o față cât mai strălucitoare, și pentru aceasta folosesc o extraordinară recuzită de măști: unii, precum Jupânul și Didi Sfiosul ori mahalagiul Oaie Seacă, se înfățișează sub chipul celor care au venit de pe baricadele revoluției. „Noi suntem oamenii baricadei, am făcut revoluția, tocmai venim de la baricadă”, par a spune, ba chiar o spun oricând li se ivește ocazia. Cu această nefericită închipuire, ei intră pe scenă cu ochii la slănina revoluției. Acești farseuri ai baricadei nu au alt vis mai înalt decât

castraveții Egiptului. Tot acolo intră însă și lumea lui Coriolan Pomposu. Pe acesta îl aduce pe scenă șerpuirea vechii nomenclaturi, având grijă și ea să se schimbe la față, tot prin abile închipuiri și arătări, printr-un drăcesc joc al măștilor. Cu lumea novisimă a baricadelor se intersectează și exponentul micului Bizanț de la Poarta Orientului, Agapie Câmpulungean, care năzuiește, cu viclenia șarpelui de culoare bizantină, să întindă un bizar păienjenis politic, deviind, prin malefică inspirație, de la scopul lor, formațiunile menite în mod firesc să compună mediul de evlavie al liturghiei de după liturghie. Ispita subalternității a acestui altfel de Marut este un teribil avertisment asupra întoarcerii străvechii rătăcirii arianiste la finele celui de-al doilea mileniu creștin foarte aproape de pridvorul bisericii. Nimic, nici un plan al vieții, nici planul vieții de evlavie, nici cel al iubirii, nici cel al business-ului nu scapă de atingerea malformantă a acestei sublumi. Pe aceasta n-o scoate din frământătura duhurilor potrivnice, de la duhul lăcomiei la cel al slavei deșarte, nimic, nici un fel de oglindire îndreptătoare, nici oglinda țărănească, nici oglinda eclesială, nici oglinda nevinovatei iubiri. Lumea aceasta polimorf perversă refuză să-și contemple chipul în vreuna dintre oglinzile de lumină pentru că este mult prea urâtă, prea diformă, prea deviată, deopotrivă de la legile firii, ale economiei divine, și de la învățăturile revelației. Ea șerpuieste roșu ori albastru, după culorile timpului, prin albia de vicleană indiferență a istoriei. Romanul acesta se încheie prin încă netălcuita parabolă a vânătorii. Capitolul final al romanului, ca și cel care încheie celălalt roman-povestire a lui Dinu Săraru, *Ura din ochii vulpii*, este dedicat unui adevărat ritual al vânătorii, o tulburătoare metaforă a selecției elitelor în Orient, care îmbină viclenia cu pseudo-hazardul eliminării. Dacă în literatura țărănească dominantă este lacrima și tema plânsului, alternate de tema tăcerii, în proza urbană dominantă este râsul batjocoritor al unui invizibil Marut împelițat, ori, cu termenul unui sociolog american, impersonat în caleidoscopia de chipuri și fețe ale unei sublumi absurde. Romanul maestrului Dinu Săraru este, totodată, și o tulburătoare carte de metafizica puterii sau, mai riguros, a neputinței elitelor orientale, o neputință pe care n-o poate compensa nimic, nici măcar pseudomorfoza occidentală. Aceste pseudodelite dau veracitate cunoscutului răspuns al lui Henri Poincaré: „Que voulez-vous, nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère”. Aceste elite vor rostogoli mereu valuri de păcate cât munții peste acest popor blând de țărani care s-a încăpățânat de 2000 de ani să le răspundă cu aceeași armă: iubirea de vrăjmași (spălând, astfel, păcatele atâtor elite netrebnice, lovite de nemernicie). Așa ceva este accesibil doar celui sfințit în Hristos. Aș risca să spun că toți țărani planetei sunt locuitori cu știință, dar mai ales fără de știință, ai unui tărâm care încipe în pridvorul bisericii nevizibile, pancosmice, a lui Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Cititorul romanului țărănesc al maestrului Dinu Săraru va dobândi puterea să parieze pe acest adevăr, care ne ridică la cer.

Acad. Dinu C. Giurescu (15 februarie 1927 - 24 aprilie 2018)

Alexandru Armă,, „Bucureștiul sub bombardamente – 1941-1944” (note de lectură)

4 aprilie 1944 era o zi de primăvară timpurie, soare mult, cu o alarmă de probă anunțată în ziare pentru orele 11.

Eram în vacanță, tocmai terminasem clasa a VII-a de liceu, cursurile se încheiaseră la 31 martie deoarece Armata Roșie intrase pe teritoriul României.

M-am dus la librăria Hachette cu sediul în strada Lipscani; mi-am cumpărat doi clasici francezi din secolul al XVII-lea, care continuau să fie editați în Franța aflată sub ocupație.

La ora anunțată în gazete a sunat prealarna și lumea a continuat să-și vadă de treabă. Cu aceasta am socotit că dimineața s-a încheiat și m-am întors acasă.

Către orele 1300 alarma a sunat din nou, iar fratele tatei, militar activ, maior Horia Giurescu, ne-a anunțat că bombardiere americane se îndreaptă către București.

Am coborât cu toții în pivnița cu două ieșiri a casei și așa am trăit experiența primului bombardament al Capitalei.

Peste ani, după decembrie 1989, am întâlnit la Facultatea de Istorie pe autorul volumului *Bucureștiul sub bombardamente – 1941-1944*, Alexandru Armă, pe atunci studentul meu.

Am remarcat de îndată interesul său deosebit pentru istoria aviației, pentru anume teme din al doilea război mondial.

Volumul domnului Armă, apărut în Editura Militară, în anul 2015, cuprinde toate bombardamentele asupra Bucureștilor, începând cu intrarea României în război, în 1941. Este cea mai cuprinzătoare analiză a temei din câte au apărut până acum.

Cartea se bazează pe o temeinică documentare. Autorul a consultat în primul rând arhivele, presa vremii, memoriile ale foștilor combatanți, precum și alte surse interne, la care a adăugat și două interviuri.

Textul volumului este însoțit de un bogat material iconografic, în cea mai mare parte inedit. Documentele anexă ne dau informații precise

asupra locurilor lovite de bombardamentele americane, care trebuie să o recunoaștem, au fost nemiloase.

Ultimul articol publicat de regretatul academician, în *CLIPA* aprilie 2016

Primul bombardament al Bucureștiului, Gara de Nord, 4 aprilie 1944, Foto: Guvernul Statelor Unite. Sursa: wikipedia.org

Acad. Dan Berindei

Fiscalitatea indirectă

Continuare pe prima pagină

Urmând un nefericit exemplu al organelor fiscale de stat, care

și-au luat obiceiul de a pretinde sume datorate cu ani în urmă, abia acum solicitate și, de asemenea, de a le pretinde pe rând, nu în temeiul unei socoteli de ansamblu, compania furnizoare de gaze nu elaborează o socoteală limpede,

totalizantă, la încheierea unui an sau la începutul altuia, ci supune pe abonați la achitarea unor sume prezentate succesiv și neclar în lunile în care, odată cu încălzirea vremii, a scăzut consumul materiei prime!

Acestea sunt motivate succesiv prin lucrări întreprinse, prin înlocuiri sau adăugiri, fără ca să fie prezentat fiecărui abonat motivația și suma totală a fiecărei operații. Împărțindu-se în rate, la bunul plac al companiei și fără a se consulta cel puțin pe cel în

cauză, acesta se găsește într-o situație fără ieșire și nici cel puțin nu are sentimentul unei socoteli clare. În lunile de primăvară, când fiecare are simțământul de a fi ieșit din marile cheltuieli ale iernii, facturile îi vin încărcate și este supus plății unor rate care îi sunt fixate fără consultarea sa preliminară.

Activitatea economică trebuie să fie liberă, dar totodată să nu fie năpăstui-toare și apăsătoare. Statul este firesc să încurajeze și să înlesnească activitatea

acestei companii, dar totodată îi revine și sarcina de a apăra pe cetățeni și de a nu-i lăsa la bunul său plac.

Mă întreb dacă se exercită un control asupra operațiilor contabile sau dacă acestea se exercită fără nici o supraveghere?

Sumele pretinse ar trebui comunicate clar fiecăruia *înainte* de executarea operațiilor și pentru rate decizia să fie a celui în cauză și nu ca totul să fie *executat și impus*, mai ales când este vorba și de sume considerabile!

Acad. Răzvan Theodorescu

Domnia întemeietoare (II)

Continuare din numărul trecut

Am scris cu alt prilej despre cele câteva fapte de climat cultural pe care le socotesc definitorii pentru vremea lui Mircea voievod: realismul mental, libertatea interpretării unor modele eminente, toleranța spirituală și sinteza vizuală. Fiecare dintre ele și toate la un loc dau, în primul rând, măsura unei europenități funciare a civilizației românești din chiar veacul în care „latinii Răsăritului” pătrundeau în conștiința politică a continentului. Adecvarea la realitățile timpului și ale locului, ieșirea din canon, puterea de adaptare nestânjenită a unor câștiguri de aiurea, înțelegerea nețărâmurii a nevoilor celui alt sau știința îmbinării armonioase a ceea ce putea fi contrastant însemnau, de fapt, aceasta tocmai răsfrângerea în cultură a unei psihologii populare ancorată în adâncimile spațiului și spiritului european ce consemnase deja, în acel ceas al istoriei, întâlnirea tradițiilor de clasicitate greco-romană cu cele ale unei sobre sau fantastice protoistorii „barbare”, ca și cu o spiritualitate creștină, de largi deschideri, acelei de a „doua Rome” care era Bizanțul.

Atunci când, către 1390, fiul lui Radu I, „mare voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei și al părților de peste munți,

încă și spre părțile tătărești”, „domn al Banatului Severinului și de amândouă părțile, peste toată Podunavia, încă și până la Marea cea Mare și stăpânitor al cetății Dârstorului”, ce era „Amălașului și Făgărașului herțeg”, își proclama sonor – în legătură cu înstăpânirea sa în vechiul ținut de romanitate populară al Dobrogei – calitatea de „despot al pământurilor lui Dobrotici”, punând să se sape în piatră și să se zugrăvească în frescă, la Cozia, însemnul bazileilor, al sebastocratorilor și al despoților, bizantini care era acvila bicefală, ca și atunci când, foarte curând, a abandonat strălucitul titlu inspirat de Bizanț, el a făcut-o fără a sta în obișnuita relație vasalică cu suveranul din Constantinopol ce nu mai avea nicicum, în acel moment de acută criză a împărăției, autoritatea de a-i concede sau retrage voievodului de la Argeș și Târgoviște amintita calitate nobiliară. Realitățile politice ale momentului, rațiuni ținând exclusiv de chipul în care domnul muntean vedea eșichierul politic balcanic și central-european, locul său între atâtea – aici încrucișate – orgolii feudale ale Iagellonilor și ale lui Sigismund de Luxemburg, aspirând la cuceriri, sau năzuințe disperate de supraviețuire ale Șişmanizilor bulgari și ale Lazarevicilor sârbi, au fost singurele ce au prezidat

originala și efemera interpretare a titlului despot al vremii lui Mircea cel Bătrân, aceea despre care, firesc, nu știau nimic – pentru că nu consuna cu nimic de ei cunoscut – cronicarii bine informați ai Bizanțului, un Ducas sau un Sfrantzes.

La fel, o deplină știință a alegerii și a adecvării la realități ale locului ne întâmpină – într-un registru al civilizației acelui timp – în singulara îmbinare a unor planuri de arhitectură diferite, specifice unor monumente de factură și funcție deosebite – cel dreptunghiular și cel trilobat – pentru lăcașul „sfintei blagoveștenii” de la Cotmeana, menționat pentru întâia oară în 1388, dar cu începuturi sub înaintașii imediați ai voievodului. Răspundea, această știință, unei depline libertăți a neștiutului meșter ce a ridicat biserica, în întregime din cărămidă, cu fațadele ritmate de discuri smălțuite colorate, amintind de decorul ceramoplastic al Balcanilor de răsărit, pentru cea dintâi mănăstire cu caracter domnesc din Muntenia; el combina aici tipul de capelă feudală, așa cum o știuseră țaratul de Târnovo, dar și unele ținuturi românești (Severinul) câteva decenii înainte, cu tipul de monument monahal curent la sud de Dunăre în secolele anterioare, ivit, după 1370, și pe pământul

Olteniei, la Vodița lui Nicodim.

Nu mai puțin, în exact aceeași dinaintă de 1390, echilibrul, sobrietatea, măsura și logica liniilor, a volumelor, a podoabei cioplite în relief puțin adânc, ale bisericii mănăstirii Cozia – în al cărei pronaos se păstrează încă, în mici compoziții de icoană, o pictură aparent mai arhaică, dar cu rafinate efecte de culoare, sugerând monumentalul, pe care cădea o lumină de ireală transcendență filtrată de rozetele ce, singure, destramă obscuritatea acestui spațiu funerar –, comparate cu exuberanța arhitecturii și sculpturii decorative ale bisericilor sârbești de pe valea Moravei ce au stat drept model imediat necropolei lui Mircea cel Bătrân, ne ajută să descifrăm coordonatele unei estetici medievale românești născânde. Ele țineau, la acel sfârșit de secol XIV, de tradițiile din voievodatul românesc dintre Dunăre și Carpați unde cu puțină vreme înainte, ctitoria-necropolă a primilor Basarabi – antecesorii ai lui Mircea – de la Argeș, instituiseră o aceeași atmosferă de calmă și gravă ordine pe care nu o respirau prototipurile din Constantinopol și Salonic ale acestui prim lăcaș bizantin cu caracter aulic din vechea artă românească.

Continuare în numărul viitor

Acad. Alexandru Surdu

Enciclopedia familiilor nobile maramureșene de origine română

Înființarea Asociației „Bogdan-Dragoș” a urmașilor nobilimii maramureșene, cu sediul la Sighetu Marmăției, și-a propus ca obiectiv principal recunoașterea oficială a descendenței nobiliare a unora dintre personalitățile politice, religioase, culturale și științifice din Maramureșul Istoric. S-a urmărit astfel, în preajma Centenarului Marii Uniri, dovedirea romanității celor două tremi din Maramureșul Istoric de dincolo de Tisa pe linie nobiliară, atestată documentar prin recunoașterea de către regele Robert de Anjou a cnejilor și a voievozilor maramureșeni. Pentru aceasta este necesară însă cunoașterea principalelor lucrări în care sunt menționate diplomele nobiliare maramureșene: Ioan Cavaler de Pușcariu, *Date istorice privitoare la familiile nobile române*, din 1892 și 1895, și Ioan Mihali de Apșa, *Diplome maramureșene din secolele XIV și XV*, din 1900. Ele au fost reeditate de către Vasile Iuga de Săliște în anul 2002 și, respectiv, 2009, în tiraje mici. În plus, sunt greu de citit și de transportat.

Pentru a suplini aceste neajunsuri Ion și Livia Piso au publicat la Editura Eikon, București, 2015, lucrarea lui Alexandru Filipașcu, *Enciclopedia familiilor nobile maramureșene din origine română*, cu traducere în limba engleză de Ligia Tomoiogă. Cartea are 635 de pagini și face referințe rezumative la 458 de familii nobile din Maramureșul Istoric.

Alexandru Filipașcu (1902-1959), fost

Primar al orașului Sighet (1933-1937), tatăl Doamnei Livia Piso, descendent al Familiei Filipciuc de Dolha și Petrova, doctor în filosofie și teologie, autorul primei istorii a Maramureșului, cercetător la Centrul de Studii și Cercetări Transilvane (1943-1947) și profesor de istorie la Institutul Teologic din Cluj (1948-1952), deținut politic, mort la Canalul Dunăre-Marea Neagră în 1959, a elaborat această *Enciclopedie* utilizând, față de cele două lucrări menționate, un număr impresionant de documente din Arhiva orașului Sighet și din alte arhive și biblioteci, el însuși deținând peste o sută de documente reproduse parțial în *Enciclopedie*. Cu toate că forma finală a lucrării i-a fost confiscată de Securitate după arestarea sa (15 august 1952), s-au găsit toate însemnările sale pe care le-au folosit editorii menționați pentru reconstituirea întregului.

Enciclopedia de față are o introducere cuprinzătoare în care editorii se referă la principalele lucrări românești și străine referitoare la semnificația și importanța Diplomelor Nobiliare Maramureșene pentru Istoria Românilor în genere și pentru Istoria Transilvaniei și a Maramureșului în special. Sunt menționate și combătute cu argumente documentare incontestabile, rămase de la regii din Familia de Anjou, teoriile după care românii ar fi venit după secolul al XIV-lea în Transilvania. Or, Diplomele Regale îi menționează pe Cnezii și pe Voievozii din

Maramureș, ale căror drepturi nobiliare le recunosc, înaintea ocupării Transilvaniei de către armatele maghiare. De altfel, din documente reiese și faptul că Țara Maramureșului (*Terra Maramorisiensi*) nici nu făcea partea din Ungaria. Abia ulterior, după organizarea Maramureșului în comitate se instituie stăpânirea maghiară. Dar și în aceste condiții, pe baza datelor, reiese că peste 170 de nobili români din Maramureș erau reprezentanți ai regalității (*Homo Regius*), că 11 aveau gradul de comite, 60 de vice-comite, iar pretori și vice-pretori peste 500. Titlurile nobiliare ale familiilor românești din Maramureș sunt menționate și în Investigațiile Nobiliare ulterioare, cea din 1752, de exemplu, care le atestă vechimea de la începutul secolului al XIV-lea.

Cercetările asupra documentelor continuă la Centrul documentar-expozițional al nobililor maramureșeni de origine română din Vișeu de Sus, care organizează periodic simpozioane și colocvii pe teme referitoare la nobilimea română din Maramureșul Istoric, iar Comisia de Propuneri din cadrul Asociației „Bogdan-Dragoș” și Comisia de atestare a calității de urmaș al unei familii nobiliare maramureșene verifică documentele doveditoare ale descendenților actuali care poartă încă numele eroilor din vechime (după opt secole); numele bunicilor și ale părinților, ale eroilor din cele două Războaie Mondiale care au stropit cu sângele lor Pământul Țării și au stat de strajă la hotarele Ei până în zilele noastre.

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Membru AOSR

Românii în secolul naționalităților

Secolul al XIX-lea a fost numit generic „secolul naționalităților”, fiind caracterizat prin afirmarea dreptului popoarelor la propria libertate, care impunea crearea statelor naționale. În realitate, acest „secol” a început

în 1789 odată cu Revoluția franceză și s-a încheiat în 1920 prin semnarea tratatelor de pace după Primul Război Mondial.

Declarația drepturilor omului și cetățeanului adoptată de Revoluția franceză prevedea că oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi (art. I). Principiul oricărei suveranități rezidă în principal în națiune; nici o entitate, nici un individ nu pot exercita o autoritate care nu emană în mod explicit de la ea (art. III). Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru opiniile sale (art. X). Comunicarea liberă a gândurilor și opiniilor este unul din drepturile cele mai de preț ale omului (art. XI).

Această Declarație se opunea principiului dinastic aflat la baza statelor feudale, care se întemeiau pe privilegii și nu țineau seama de drepturile persoanelor și nici de caracteristicile fiecărui popor.

Ideile Revoluției franceze și apoi războaiele napoleoniene au zdruncinat din temelie regimurile feudale absolutiste din Europa. În teritoriile cucerite de Napoleon Bonaparte au fost aplicate legi inspirate din revoluția franceză, care au asigurat dezvoltarea lumii moderne.

După înfrângerea lui Napoleon, forțele conservatoare, întrunite în Congresul de la Viena în 1814-1815, au alcătuit Sfânta Alianță, având ca principal obiectiv restabilirea echilibrului european pe baza principiului legitimității. Împărații și regii s-au unit pentru ași apăra în comun privilegiile împotriva dreptului națiunilor la propria lor libertate. Pe de altă parte s-a înregistrat o puternică presiune a popoarelor pentru eliberarea lor de sub dominația străină și constituirea de state naționale proprii, independente.

Din această confruntare, între 1820

și 1914 au apărut pe harta Europei un număr de 12 state, între care Grecia, Belgia, România, Italia, Germania, Serbia, Muntenegru, Bulgaria.

La sfârșitul Primului Război Mondial (1917-1919) s-au constituit – pe baza principiului drepturilor popoarelor la autodeterminare promovat de V.I. Lenin și Woodrow Wilson – alte 14 state independente, precum Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Austria, Ungaria, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor. Noua realitate geopolitică a fost confirmată prin tratatele de pace din 1919-1920.

Datele concrete arată că în secolul naționalităților harta Europei s-a modificat radical, ca urmare a constituirii (reconstituirii) a 26 de state independente.

Românii s-au înscris în acest flux european. În mai puțin de șase decenii au realizat: Unirea Moldovei cu Muntenia și constituirea statului național România (1859); proclamarea și cucerirea independenței (1877); reunirea Dobrogei (1878); unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei (1918).

Marea Unire nu a fost rezultatul unei conjuncturi și cu atât mai puțin al „generozității” Marilor Puteri, ci al unei lupte îndelungate și tenace a românilor din întreg spațiul în care ei constituiau majoritatea populației. Acest fapt a fost subliniat de unele dintre cele mai importante personalități politice și culturale ale vremii.

Astfel, Ion I. C. Brătianu s-a adresat în ziua de 14 decembrie 1918 delegației de ardeleni care a adus la București actul Unirii Transilvaniei cu România cu aceste cuvinte: *De o mie de ani vă așteptăm și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată. Sunt clipe în viața unui neam de fericire atât de mare că răscumpără veacuri întregi de dureri.*

Bucuria noastră nu e bucuria unei singure generații, ea e sfânta cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute și sute de ani a stat sub urgia soartei celei mai cumplite, fără a pierde credința lui neștrămutată în această zi ce ne unește și care trebuia să vie, care nu se putea să nu vie.

Această credință a animat poporul român secole de-a rândul, chiar atunci

când era nevoit să treacă prin situații grele, precum politica vizând distrugerea ființei sale naționale promovată de guvernele de la Sankt Petersburg, Viena și Budapesta.

Alexandru Vlahuță în poezia *Triumful așteptării*, publicată în ziarul „Românul” din Arad la 10 aprilie 1910, reliefa această realitate:

*Nebiruit e omul ce luptă cu credință!
El știe că pe lume nimic zadarnic nu-i;
Că dincolo de truda și jertfa clipei lui,
În taină, vremea țese la sfânta biruință;
[...] Drum greu a fost. Dar ...iată!
În valuri de lumină, chemat de dorul mării,
Un fluviu nou vestește Triumful Așteptării.*

Prin realizarea Marii Uniri din 1918 au fost înlăturate hotarele trasate pe pământul românesc de stăpâniri străine, s-a deschis calea vieții comune la care locuitorii săi au răvnit secole de-a rândul. Octavian Goga – „poetul pătimirii noastre” – putea să scrie plin de satisfacție în 1922:

*Te-am dărmătat, hotar de-odinioară
Brâu împletit din lacrimi și din sânge
Veriga ta de foc nu mă mai strânge
Și lanțul tău a încetat să doară.*

Unitatea național-statală a fost opera întregului popor român – oameni politici, cărturari, militari, țărani, meseriași, negustori etc., etc. N. Iorga avea să aprecieze în 1928, când se împlineau 10 ani de la Marea Unire, că: *A fost atunci voia elementară a veacurilor de avânt zdrobit – și de speranțe împiedicate. Fără a uita pe nimeni din cei care au colaborat la această faptă a minunii, de la general și de la fruntaș ardelean până la ultimul ostaș și țeran, omagiul recunoștinței noastre să se îndrepte azi către poporul acesta întreg, de oriunde și din toate veacurile, martir și erou.*

Faptele arată că românii au fost în secolul naționalităților – ca de altfel de-a lungul întregii lor existențe – un factor activ în istoria Europei și a lumii. Ei și-au adus propria contribuție la afirmarea dreptului popoarelor la autodeterminare și constituirea de state naționale. Ei au făurit România întregită în hotarele sale firești.

Dinu Săraru

O dinastie de mari istorici patrioți

Continuare pe prima pagină

Pentru întreaga țară, încetarea din viață a **academicianului Dinu C. Giurescu** lasă un gol care greu va putea fi înlocuit de cineva, pentru că el a fost și rămâne în memoria noastră – așa cum mai ziceam – unul dintre marii învățători ai poporului nostru, unul dintre ultimii mari învățători ai acestui popor.

Nu voi putea uita ardoarea, patima istoricească, însuflețirea cu care a scris de pildă, în paginile revistei *Clipa*, articolul *Autonomii...*, publicând alături și o hartă semnificativă care să susțină pledoaria sa și cum a venit, aproape nonagenar atunci, la 8 dimineața în redacție să-și revadă pagina înainte ca aceasta să plece la tipar. Era atunci într-una din zilele de la sfârșitul lui martie 2015.

Cu **academicianul Dinu C. Giurescu** se încheie în aceste zile o strălucită dinastie de cărturari români a căror contribuție la identitatea și integritatea națională și spirituală românească, la respectarea și apărarea acestora este testamentară și hotărâtoare.

P.S.: Aflu din surse care doresc să-și păstreze anonimatul – cum se spune de obicei –, aflu că în **Parcul Tătărescu** din **Târgu Jiu** se află două busturi: al omului politic **Gheorghe Tătărescu** și al soției sale, **Aretia Tătărescu**, prietena cum se știe a lui **Constantin Brâncuși**, pe care l-a și invitat și sprijinit, dar repet, tot cum se știe, să creze pentru capitala Gorjului celebrele lucrări *Masa tăcerii*, *Poarta sărutului* și *Coloana infinitului*.

Busturile sunt semnate de un sculptor profesionist, autor al unor lucrări importante și n-am să mă refer decât la bustul lui **Antim Ivireanul** din centrul **Râmnicului Vâlcii** și la bustul marelui **Patriarh Iustinian Marina** care se află în curtea **Arhiepiscopiei Râmnicului** și la **București**, în fața intrării în **Catedrala Mănăstirii Radu Vodă**. Se pare că busturile Tătăreștilor n-au întrunit exigențele unor specialiști localnici sau bucureșteni și „**autoritățile**” locale s-au gândit, dar repet, numai se spune, să le mute în grădina casei lui **Tudor Vladimirescu**, firește, tot în Gorj și sub pretextul că locuința slujerului celebru a fost îngrijită și restaurată de **Aretia Tătărescu**.

Nu pun în discuție cazul „*în speță*”, ci o anume ușurință cu care sunt tratate lucrări ale unor sculptori profesioniști și acceptate sau respinse, nu chiar întotdeauna, cu argumente aflate sub semnul profesionalismului.

Întâmplarea face ca **Paul Popescu** să fie printre ultimii mari șlefuitori de marmură din sculptura românească și poate că ar fi cazul să fim, și pe plan local și chiar pe plan bucureștean sau al ministerului de profil, întotdeauna mai sensibili față de dalta unui artist.

Articol apărut pe blogul „Adevărul”

Mulțumim
Sponsorului nostru:

RÂMNICU VÂLCEA
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI

Acad. Ion Aurel Pop
Președintele Academiei Române

Tradiția noastră latină la Centenar: domnie, politică și cultură

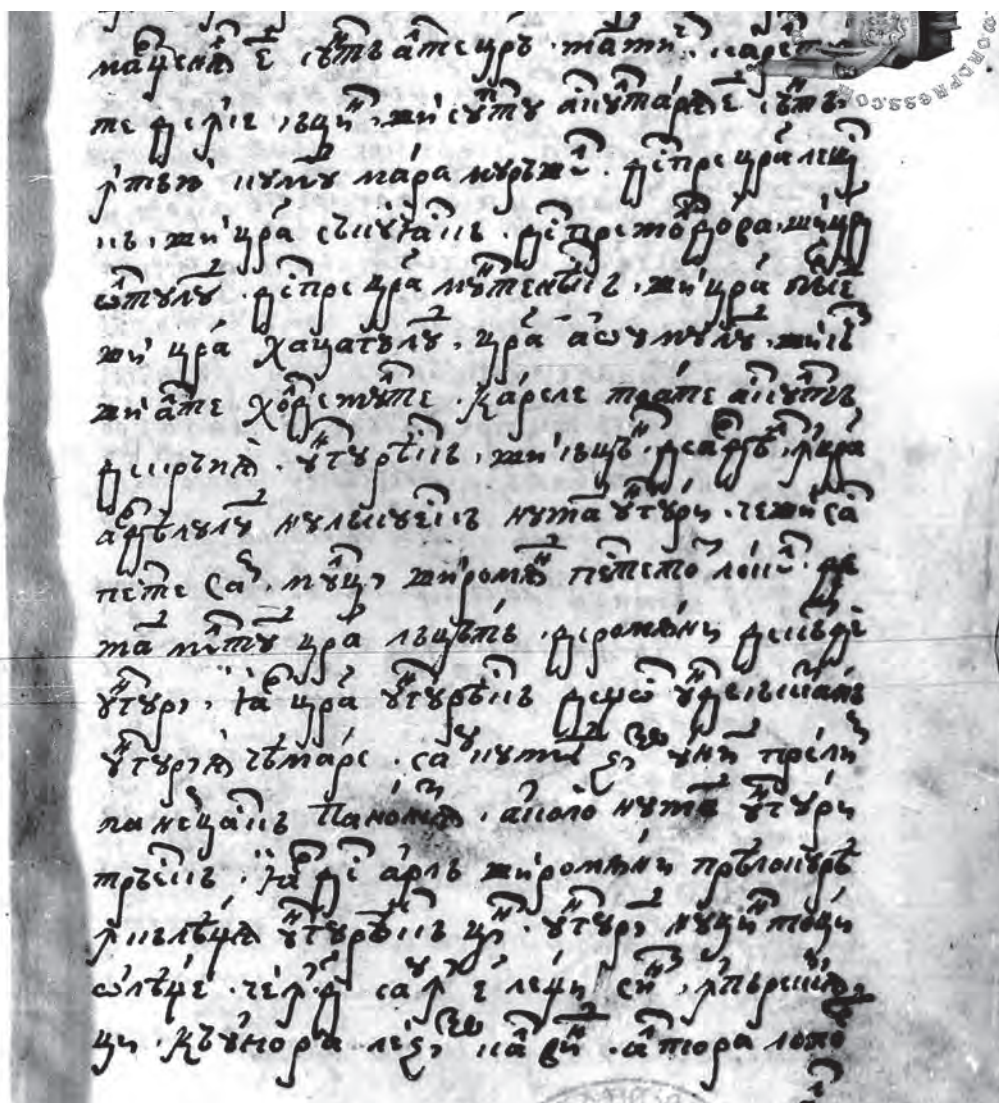
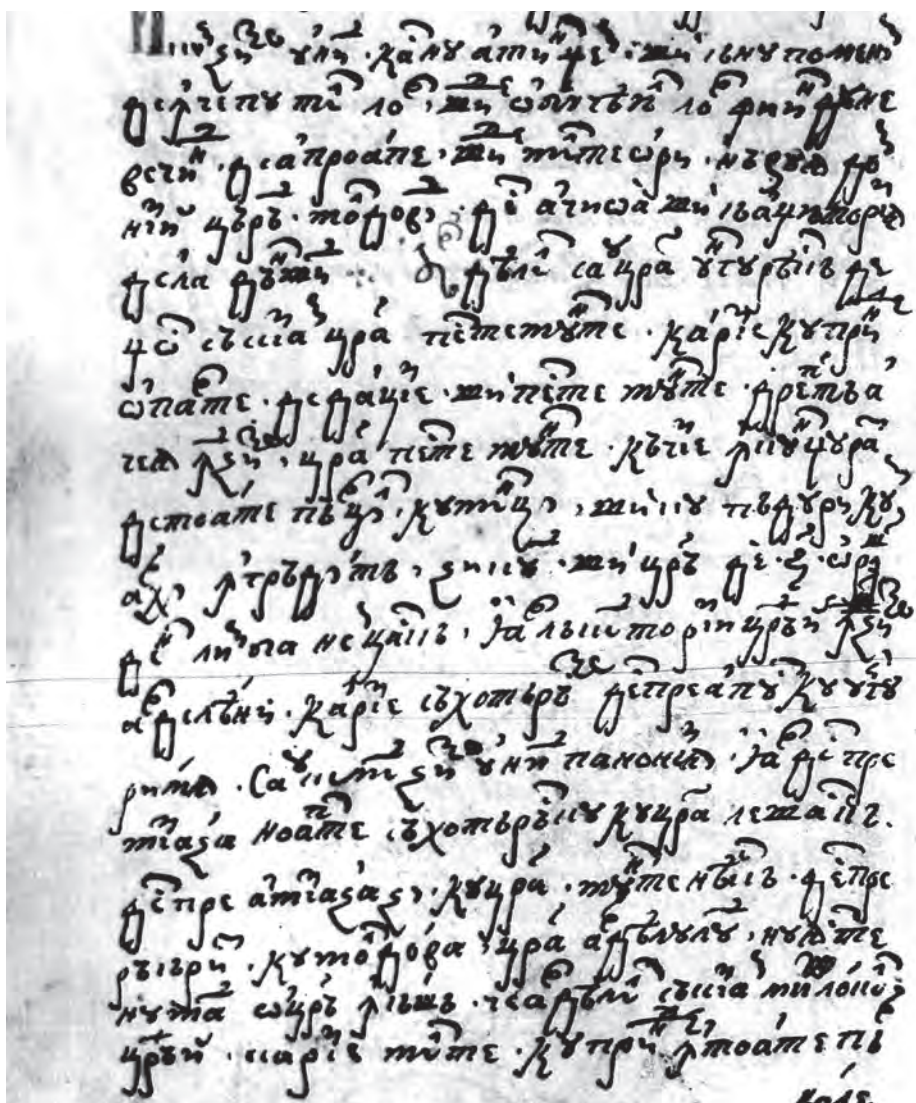
Continuare pe prima pagină

Ambele necesită grabnică emendare. Mai întâi, trebuie spus că domnul a fost la noi prototipul monarhului, de aceea domnia este, în esență, sinonimă cu monarhia. Din acest punct de vedere, avem monarhie de model european atestată din secolul al XIV-lea, adică de aproape șapte secole. Puterea domnului venea de la Dumnezeu și exprima autoritatea supremă pe pământ, dobândită prin ungerea cu mir și încoronare. Domnul era pentru români puterea cea mai mare pe pământ, echivalentă oricărui monarh uns și investit cu însemne divine (coroană, hlamidă etc.). Prin urmare, domnul era echivalentul împăratului. De altminteri, în istoria Imperiului Roman, termenii denominatori ai puterii supreme au variat de-a lungul timpului. Astfel, *princeps*, *caesar*, *augustus*, *imperator*, *dominus* etc. s-au succedat și au coexistat, exprimând mereu autoritatea cea mai

absolută. Aceasta s-a întâmplat cel puțin ca o concepție, ca o percepție teoretică. În practică, lucrurile au fost mai complicate, datorită a cel puțin doi factori, unul intern și altul extern. Factorul intern a fost boierimea, celelalte familii de voievozi, potențatii locali, care s-au lăsat greu supuși sub autoritatea unuia dintre ei, recunoscut domn. Astfel, în interior autoritatea domnului era subminată și chiar contestată uneori de stăpânii locali. Factorul extern a fost dat de marile regate și imperii vecine, care i-au legat pe domnii noștri de ele, de capii lor prin raporturi de suzeranitate-vasalitate. Aceste raporturi nu știrbeau autoritatea internă a domnului, dar îi coborau rangul în relațiile internaționale, unde era, de regulă, echivalat cu principii și nu cu regii sau împărații. Totuși, ca dovadă că acea concepție internă a puterii supreme nu era afectată de aceste imixtiuni și interpretări, unui domni mai prestigioși și cu perioade mai lungi de domnie s-au

puterii de atunci este important de știut că nu existau democrație, egalitate, frăție, drepturi și libertate, ci supunere, credință, autoritate, ierarhie, privilegiu și discriminare. De aceea, deciziile domnului trebuiau judecate prin prisma acestor valori, din epocă și nu în funcție de realitățile moderne. Societatea medievală era una a stărilor – cei care se luptă (*bellatores*), cei care se roagă (*oratores*) și cei care produc sau muncesc (*laboratores*). Între aceste grupări privilegiate de oameni liberi (dependenții nu contau) erau relații de echivalență, de colaborare, dar și de deosebire (discriminare). Domnul putea lua orice decizie de viață și de moarte, fiindcă numai el avea puterea supremă. El delega însă, uneori, părți din puterea aceasta coplesitoare dregătorilor și boierilor, altor supuși. Puterea în societate o aveau privilegiații, care formau „țara”, adică pe cei chemați să decidă din când în când, în adunările de stări. Cronica Moldovei din secolul al XVII-lea (Letopisețul vor-

trecut la pictura exterioară a lăcașurilor de cult moldovene, elaborându-se ca podopere ale artei universale, aflate azi sub protecția UNESCO. Pe lângă unele biserici și în mănăstiri erau ateliere de icoane și scriptorii, unde se copiau după modele bizantine și bizantino-slave chipuri de sfinți și manuscrise miniate (cu miniaturi) de mare valoare. În aceeași ambianță, s-au făcut traduceri din slavonă în românește (începând cu secolul al XV-lea), mai întâi traduceri ale cărților de cult, apoi și altele. Așa s-au scris și primele cronici, din poruncă domnească, prin mijlocirea preoților și călugărilor. Chiar și literatura juridică („canoanele”), cea filosofică și cea beletristică au răsărit în aceleași locuri, dar au „evadat” curând spre lume, la curțile domnești, în orașe și târguri. Sub Radu cel Mare (1495-1508), la Târgoviște, s-a tipărit prima carte, un Liturghier slavon, Țara Românească fiind pe locul al treilea în lume în privința tiparului în această

Grigore Ureche, Letopisețul Țării Moldovei, copie din secolul al XVII-lea

înalță în stat. A fost între anii 284 și 476 o perioadă în istoria Romei numită a dominatului sau a imperiului târziu, în vremea căreia monarhia a căpătat un caracter sacru, împăratul/ împărății fiind numiți/ numite *Dominus et Deus* („stăpân și zeu”), la plural *Domini et Dei* („stăpâni și zei”). Trecută prin filieră bizantină creștină, această concepție a fost preluată în Țările Române și menținută – în forme variate, modificate și, uneori, știrbite – până în secolul al XX-lea. Domnul, odată uns și urcat pe tron, devenea de neatins pentru restul oamenilor, care nu erau „os domnesc”. El era „singur stăpânitor” și „a toate fiitor”, adică „autocrator”, puterea sa provenind de la Dumnezeu și fiind de necontestat. Va fi fost o perioadă în care conducătorii români erau *primi inter pares* („primii între egali”) – așa cum s-a întâmplat în Evul Mediu occidental, dar întemeierea domniei în secolul al XIV-lea, adică spre finalul lumii medievale propriu-zise, a adus în mână conducătorului – marele voievod și domn – puterea

intitulat, s-au considerat – chiar și în relațiile externe – „țari”, adică împărați. Ca dovadă că termenul de domn avea în românește valoare supremă este atribuirea sa stăpânului ceresc, domnului Iisus Hristos, domnului Dumnezeu. De altfel, româna mai are o particularitate: numele lui Dumnezeu, spre deosebire toate celelalte limbi romanice, provine din cuvintele *Dominus Deus*, adică „Domnul Zeu”. La italieni, Dumnezeu este *Dio*, la francezi *Dieu*, la spanioli *Dios*, la portughezi *Deus* etc. Prin urmare, numele de „domn” se află la noi chiar în numele creatorului suprem „al tuturor văzuteelor și nevăzuteelor”.

Cuvântul „politică” nu este moștenit, ci preluat în limbă. Termenul respectiv include noțiunea de putere. În Evul Mediu, puterea nu emana din surse pământene, ci purcedea dintr-o singură sursă, cerească, de la Dumnezeu. De aceea, puterea nu se putea împărți în executivă, legislativă, judecătorească, precum în timpurile moderne. Pentru concepția

nicului Grigore Ureche) spune că la 1457 „s-a strâns Țara la Direptate, la Siret” (vechea capitală). Este și acesta unul din înțelesurile cuvântului „țară”, dincolo de accepțiunea sa de bază, cea teritorială.

Cultura ținea în Evul Mediu de Biserică și se referea la spiritualitate și la instituțiile care se ocupau de spiritualitate. Biserica patrona și dirija cultura cultă, scrisă, formată din imagini și simboluri. În general, nimic nu putea fi gândit în Evul Mediu în afara Bisericii și a credinței. Creațiile cele mai prețuite erau cele religioase, teologice, dar și ceea ce numim azi cultură laică se elabora, de regulă, tot în legătură cu biserica. Domnii erau singurii care aveau dreptul de cititorie, pe care, de la un timp și în condiții speciale, îl puteau delega și unor familii boierești. Bisericele și mănăstirile erau ele însele opere de artă, de arhitectură și de pictură. Sub Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546), cam pe vremea când Michelangelo și ucenicii lui făceau Capela Sixtină, s-a

limbă și cu litere chirilice. Prima carte în Transilvania s-a tipărit abia în 1528, la Sibiu. Domnul era stăpânul și conducătorul, cu autoritate juridică, legiuitoare, politică (executivă), șeful bisericii și, prin urmare, și al culturii.

Domnie, politică și cultură sunt trei noțiuni care acoperă trei realități vechi și care arată calitatea românilor de popor civilizat, așezat și statornic. Fără aceste calități, unirea noastră politică ar fi fost imposibilă. Unirea prin cultură și credință s-a făcut cu mult înainte de unirea politică, iar unitatea culturală și spirituală a pregătit unitatea politică. Domnia a coagulat ramurile răzlețe ale românilor prin autoritatea, prestigiul și aura sa divină, iar stările, adică boierii (curtenii), clericii (ierarhii mai ales), târgoveții (orașenii) și țărani liberi – cei care luptă, cei care se roagă și cei care muncesc – au răspuns chemărilor domniei, pregătind unitatea românească de mai târziu.

† Î.P.S. Dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului

Învierea Domnului și unitatea Bisericii

Scrisoare pastorală la Sărbătoarea Învierii Domnului

Continuare pe prima pagină

Fiecare săptămână, fiecare zi, fiecare slujbă dumnezeiască din acest binecuvântat post reprezintă tot atâtea șanse de schimbare a vieții noastre, de transformare a modului de a gândi și de a viețui în lume, spre a învia întru Hristos și cu Hristos. Simțirea deșertăciunii și a scurtimii vieții acesteia trebuie să ne ridice pe fiecare dintre noi la Adevărul Împărăției Sale, să ridice ființa noastră din mormântul păcatului lumii la Învierea noastră întru Hristos Domnul ca Singur Adevăr al lumii, ce ne conduce către veșnicia învierii sufletului nostru: „Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii”¹.

Sfântul Grigorie Palama accentuează în scrierile sale faptul că Învierea Mântuitorului ne-a dăruit nu doar învierea duhovnicească, ci și învierea trupească reală: „Printr-o singură înviere a trupului Său, ne-a dăruit înădărit înviere, nimicind astfel, prin moartea Sa trupească, pe cel ce avea stăpânire peste moartea sufletului și a trupului, pe amândouă izbăvind-le din robia aceluia”².

Potrivit învățaturii Sfinților Părinți ai Bisericii Răsăritene, Învierea Mântuitorului este și consecința deplinei uniri a firii umane cu cea dumnezeiască în Persoana Sa, care nu a putut ține în stricăciune firea umană. Trupul Cel înviat al Mântuitorului este astfel pentru fiecare dintre noi și garanție a învierii noastre, dar și un izvor de viață dumnezeiască: singurul izvor de îndumnezeire a noastră ce ne conduce către Înviere. Despre acest efect al Învierii Domnului vorbesc Părinții Bisericii, iar textul liturgic al slujbei Învierii ne aduce multe lămuriri în această privință: „Veniți să bem băutură nouă, nu din piatră seacă făcută cu minuni, ci din izvorul nestrăciunii, cel izvorât din mormântul lui Hristos, prin care ne întărim”³.

Unitatea firilor dumnezeiască și omenească în unicul Ipostas veșnic al Cuvântului lui Dumnezeu a făcut posibilă Învierea: „că nu era cu putință a fi ținut sub stricăciune Începătorul Vieții, făcutu-s-a începătură celor adormiți Cel întâi Născut din morți, ca să fie Începătorul tuturor în toate”⁴. Umanitatea asumată în Persoana lui Hristos nu a putut fi ținută de baierile mormântului, întrucât era strâns unită cu firea dumnezeiască, împărțându-și reciproc însușirile. Aidoma, omul îndumnezeit nu poate rămâne rob morții, ci se face împreună părtaș cu Hristos la Învierea Sa: „Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase; astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat. Răstignitu-m-am ieri împreună cu Tine: Însuși împreună mă preamărește, Mântuitorule, în Împărăția Ta”⁵. Unitatea noastră în Trupul Mântuitorului Hristos dovedește, dar și dăruiește unitatea întru Învierea Sa: „Cel Ce a izbăvit pe tineri din cupor, făcându-Se om, pătimește ca un muritor; și prin patimă pe cel muritor îl îmbracă în podoaba nestrăciunii, Cel Unul binecuvântat, Dumnezeuul părinților noștri, și preaslăvit”⁶.

Adevărata comuniune sau unitate a creștinilor se constituie doar în unitatea Trupului Cel înviat al Mântuitorului. Fiecare credincios este chemat personal să se facă părtaș de darurile care izvorăsc din Persoana lui

Hristos Cel Înviat, să se întărească din puterea harică ce izvorăște din Trupul Înviat al Domnului. Cu cât e omul mai apropiat de Dumnezeu, cu atât el este mai apropiat de semenii lui; cu cât e mai îndepărtat de El, cu atât stă într-o sciziune tot mai profundă și cu aproapele. Doar Hristos Cel Înviat îi poate ține pe credincioși să rămână neabătuți în „unitatea Duhului întru legătura păcii” (Efeseni IV, 3).

Iubiți fii și fiice duhovnicești,

Actualizarea unității credincioșilor în Biserică se face prin cultivarea iubirii și, mai ales, prin împărtășirea cu Hristos Euharistic, cu Trupul Cel răstignit, înviat și înălțat la Ceruri al Fiului lui Dumnezeu înomenit: „și pe noi toți care ne împărtășim dintr-o Pâine și dintr-un Potir să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiași Sfânt Duh”⁷. Hristos Domnul Se arată după Învierea Sa din morți Sfinților Apostoli aflați întru comuniune, dar, mai mult, îi face pe aceștia să se adune întru unitate: „Și, în ceasul acela sculându-se, s-au întors la Ierusalim și au găsit adunați pe cei unsprezece și pe cei ce erau împreună cu ei, care ziceau că a înviat cu adevărat Domnul și S-a arătat lui Simon” (Luca XXIV, 33-34). Hristos Domnul S-a răstignit pe Sine și a înviat din morți ca să-i adune pe toți întru iubirea infinită a Sa: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan III, 16). Textul liturgic cuprins în Utrenia Învierii întărește cuvântul scripturistic, accentuând unitatea credincioșilor întru Învierea Domnului: „Mântuitorul meu, Jertfa cea vie și nejertfită, ca un Dumnezeu, pe Tine Însuși, de voie aducându-Te Tatălui, ai sculat pe Adam cu tot neamul, înviind din mormânt”⁸. În acest sens, Părintele Dumitru Stăniloae accentua faptul că „Hristos Se extinde cu Trupul Său jertfit și înviat în noi, ca să ne unească și să ne facă asemenea Lui, umplându-ne de aceeași iubire a Lui față de Dumnezeu Tatăl și de a lui Dumnezeu Tatăl față de El, care este în El. Dar aceasta e Biserica. Și Biserica fiind umplută de această iubire, ea înseamnă și unitatea iubitoare între membrii ei”⁹. Toată teologia patristică a Bisericii noastre socotește că Trupul Cel Răstignit și Înviat al lui Hristos este temelia adevărată a unității Bisericii: „Veniți, din rodul cel nou al viței, al dumnezeieștii veselii, în ziua cea vestită a Învierii, Împărăției lui Hristos să ne împărtășim, lăudându-L pe Dânsul ca pe un Dumnezeu, în veci”¹⁰. Sfântul Atanasie cel Mare fundamentează într-una dintre scrierile sale această învățătură a Bisericii,

spunând: „Deci Se pune ca temelie după umanitate, ca și noi să putem fi clădiți pe El ca pietre prețioase și să ne facem templu al Duhului ce locuiește întru noi (II Corinteni 16, 16). Și precum El este temelia, iar noi pietre prețioase clădite pe El, așa El este iarăși via, iar noi mlădițele, unite nu după ființa dumnezeirii, căci aceasta este cu neputință, ci după umanitate. Căci mlădițele trebuie să fie asemănătoare viei, așa cum noi suntem asemănători Lui după trup [...]. Căci așa se pune temelie pentru noi, primind ale noastre, pentru ca noi, fiind contrupești și articulându-ne, și legându-ne cu El prin asemănarea trupului «să ajungem la starea bărbatului desăvârșit» (Efeseni 4, 13) și să rămânem nemuritori și nestrăcițioși”¹¹.

În acest sens, Hristos Domnul ne-a lăsat Trupul Său Cel Răstignit și Înviat, ca împărtășindu-ne din El să ne împletim viața noastră cu a lui Dumnezeu, să devenim tot mai vii, tot mai înviați întru El. Împărtășirea rară sau sporadică în viața noastră cu Trupul lui Hristos nu face altceva

decât sa altereze c o m u n i u n e a noastră cu Dumnezeu și chiar să rupă unitatea noastră în Biserică. Prin păcatele noastre, prin îndepărtarea de Sfântul Potir, de fiecare dată rupem această unitate dintre noi și Biserică, slăbind viața noastră duhovnicească, împuținându-ne tot mai mult puterile sufletești, căci numai Trupul Cel Răstignit și Înviat al D o m n u l u i este Cel care face să subzistăm duhovnicește. Dacă rămânem în Trupul Euharistic, rămânem în Biserică și astfel, în Împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu.

Așadar, iubiți fii și fiice duhovnicești, cu părintească dragoste, vă îndemn pe fiecare să vă apropiați cu smerenie de Trupul Cel Înviat al lui Hristos, după ce v-ați pregătit timp de șapte săptămâni prin post, milostenie și rugăciune, primind dezlegare de la duhovnicii voștri prin Sfânta Taină a Spovedaniei. Nu amănați timpul de întâlnire cu Hristos, nu vă îndepărtați de Sfântul Potir!

Sfânta Euharistie este „pâinea vieții” (Ioan VI, 48), este acea pâine din care, dacă mănâncă cineva, nu moare (Ioan VI, 51), este hrana care ne face să pregustăm la modul cel mai real Împărăția lui Dumnezeu: „Paștile cele sfințite astăzi nouă S-au arătat. Paștile cele nouă și sfinte. Paștile cele de taină. Paștile cele preacinstite. Paștile Hristos-Izbăvitorul; Paștile cele fără prihană, Paștile cele mari, Paștile credincioșilor, Paștile care au deschis nouă ușile raiului, Paștile cele ce sfințesc pe toți credincioșii”¹².

De aceea în toată vremea și în tot ceasul să ne pregătim și să ne arătăm

prin viețuirea noastră cu adevărat ca trăitori în unitatea Bisericii, adică în Trupul Cel Înviat al Domnului! Să apărăm cu tărie dreapta credință, să arătăm prin dreapta lucrare că suntem modele vii pentru copiii noștri. Să fim cu adevărat stâlpii de apărare a Bisericii, pentru că Hristos cere de la voi lucrul acesta. Să nu fugim din fața chemării pe care Dumnezeu ne-o face, căci agonisim osândă sufletelor noastre! Să ne întoarcem mai mult cu fața către Dumnezeu și să ne plecăm mai mult genunchii noștri la rugăciune pentru neamul nostru și pentru patria noastră, în aceste zile de sărbătoare, amintindu-ne că strămoșii noștri s-au jertfit spre a realiza Unirea cea Mare de acum un secol.

Suntem datori să păstrăm această unitate de credință și de neam care a fost obținută prin mari jertfe și să ne rugăm pururea lui Dumnezeu pentru unitatea în dreapta credință și dreapta făptuire.

Iubiți părinți și dreptslăvitori creștini, vă reamintim, ca în fiecare an, că în ziua de 22 aprilie, în Duminica a treia după Paști, a Mironosițelor, prăznuim Aducerea în Oltenia a moaștelor Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, Arhiepiscopul Râmnicului, sărbătoare ce are o însemnătate deosebită pentru această eparhie, întrucât acest sfânt ierarh este cel care a rectitorit și a întărit, ca nimeni altul, viața duhovnicească din acest ținut binecuvântat de Dumnezeu. Vă așteptăm la Catedrala Arhiepiscopală „Sf. Ierarh Nicolae” în această zi, spre a ne ruga împreună Bunului Dumnezeu, ca pentru rugăciunile Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica, să ne întărească pe fiecare dintre noi în viețuirea duhovnicească și să primim binecuvântare de la Dumnezeu, noi și familiile noastre.

Ne rugăm ca la acest slăvit praznic al Bisericii noastre, pe care Dumnezeu l-a făcut ca să ne veselim și să ne bucurăm întru el, ca Hristos Domnul Cel Înviat din morți să răsădească în sufletele, inimile și casele tuturor Lumina cea veșnică a Învierii Sale, care să vă binecuvânteze cu pace și sănătate, revărsând harul Său cel bogat asupra noastră, spre împreuna bucurie și lucrare în unitatea Bisericii Sale!

Hristos a înviat!

Al vostru al tuturor, de tot binele
voitor și către Hristos Domnul, Cel
Înviat din morți, rugător,
† VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

NOTE:

¹ Cântarea I din Canonul Învierii, în Penticostar, Ed. IBMBOR, București, 1999, p. 16.

² Sfântul Grigorie Palama, *Omilii*, vol. I, XVI, 27, traducere de Constantin Daniel, Ed. Anastasia, București, 2012, p. 198.

³ Cântarea a III-a din Canonul Învierii, în Penticostar, p. 16.

⁴ Anaforaua Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, în Liturghier, Ed. IBMBOR, București, 2014, p. 251.

⁵ Cântarea a III-a din Canonul Învierii, în Penticostar, p. 16.

⁶ Cântarea a VII-a din Canonul Învierii, în Penticostar, p. 21.

⁷ Anaforaua Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, în Liturghier, p. 255.

⁸ Cântarea a V-a din Canonul Învierii, în Penticostar, p. 18.

⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică*, vol. II, Ed. IBMBOR, București, 2003, pp. 263-264.

¹⁰ Cântarea a VIII-a din Canonul Învierii, în Penticostar, p. 21.

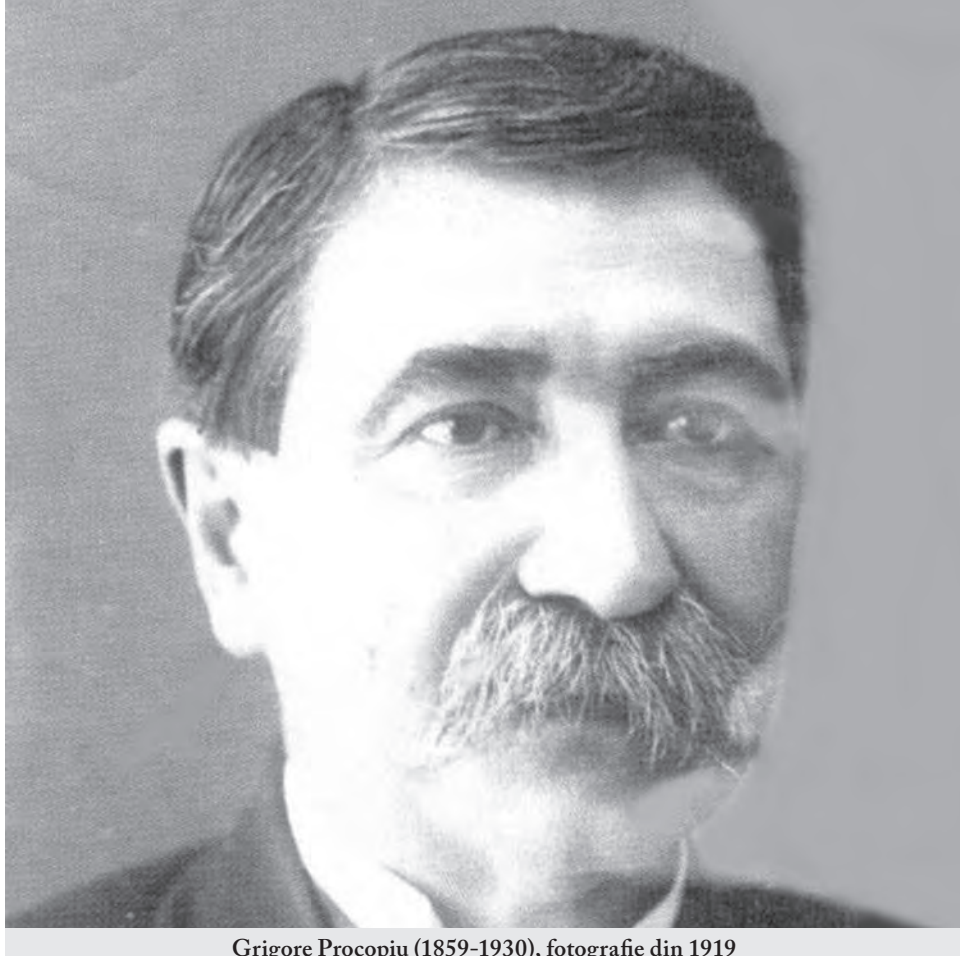
¹¹ SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, Cuvântul al doilea împotriva arienilor, LXXIV, în Scrieri. Partea întâi, traducere de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în col. PSB, vol. 15, Ed. IBMBOR, București, 1987, pp. 314-315.

¹² Stihirile Învierii, în Penticostar, p. 23.

Dr. Florin Epure

Vâlcenii și Marea Unire

Grigore Procopiu (1859-1930), fotografie din 1919

Realizarea idealului național al românilor la 1918, de a fi uniți pe veșnicie, a fost dorința fraților de aceeași limbă, credință, cultură, obiceiuri, tradiții, istorie, de a trăi în interiorul aceluiași granițe. Acest moment istoric a fost posibil prin efortul tuturor forțelor și categoriilor sociale interne. La edificarea lui a contribuit o generație importantă de oameni politici ai vremii, printre ei numărându-se și cinci liberali vâlceni care au promovat, în afara granițelor, situația românilor aflați sub ocupație străină și ideile de unitate națională, punându-și, de multe ori, viața în pericol. De asemenea, îi găsim ca părinți fondatori ai Constituției din 1923, una dintre cele mai democratice legi fundamentale din Europa. Iată, doar câteva repere al vieții lor și efortul depus pentru înfăptuirea idealului de veacuri al neamului.

Grigore Procopiu (1859-1930) a fost avocat de prestigiu și un om politic liberal cu o bogată activitate publică, fiind ales primar al Râmnicului (1898-1899; 1917), deputat (1901-1914) și senator (1914-1926). S-a născut la Câmpulung Muscel, în familia unui institutor, a făcut studii de drept la Universitatea din București și a ales să se stabilească la Râmnicu Vâlcea, unde primise funcția de procuror. Cel care era supranumit „filosoful Vâlcii” va ajunge decan al Baroului Vâlcea.

Grigore Procopiu a fost ales în Parlamentul din 1914 și va deține funcția de vicepreședinte al Senatului (1922-1926), stând alături de Ionel Brătianu la mai toate hotărârile ce s-au luat în acei ani de mari încercări pentru țară. Când Bucureștiul intră sub ocupație germană, se retrage cu Parlamentul și regele la Iași (1917). Se numără printre parlamentarii care pleacă în exil (ianuarie 1917), în sudul Rusiei, la Odessa, dar mai ales la Herson (Kherson), pe malul Niprului, unde, după aprinderea revoluției bolșevice, dar mai ales după realipirea Basarabiei la Patria Mamă – pentru care a lucrat intens –, la 23/24 ianuarie 1918 a fost arestat de bolșevici, trecând prin peripeții greu de redat, până la reîntoarcerea în țară. Parlamentarii români au fost la un pas de a fi lichidați

de rebelii bulgarului Racovski, numai intervenția colonelului canadian Boyle salvându-le viețile. Ne-a lăsat o carte cu impresii din această aventură a vieții sale – *Parlamentul în pribegie* –, publicată în ediție princeps la Râmnic (1920), și reeditată în anii 1992 și 2018. Mai târziu, a renunțat la avocatură, ca să fie membru al Consiliului Legislativ – for care a contribuit la unificarea legislației pe întreg pământul României Mari –, și unul dintre părinții Constituției din 1923. A condus, ca director, „Democrația Vâlcii”, un ziar care a apărut la Râmnic în 1918-1919, anii desăvârșirii unității naționale. Grigore Procopiu s-a isprăvit din viață într-o zi de 13 octombrie 1930, în București, și a fost înmormântat în Cimitirul „Sf. Ioan” din Râmnicu Vâlcea.

Ca semn de prețuire, în anul 1939, vâlcenii i-au dezvelit un bust de bronz, la sediul Baroului Vâlcea, operă a artistului plastic Alexandru Severin. Scăpat ca prin minune de la topire, după căderea regimului comunist, monumentul a fost redat vâlcenilor și dezvelit în scuarul din fața Librăriei „Humanitas” din Râmnic, unde se află și astăzi.

Constantin G. Dissescu (1854-1932) a urmat tradiția familiei sale – deși făcuse o mare pasiune pentru studiul istoriei –, devenind unul dintre cei mai prestigioși magistrați, profesor universitar de drept administrativ și constituțional, un remarcabil orator, eseist, autor a mai multor volume de drept (autor al primului curs românesc de drept constituțional), redactor și director al mai multor reviste, dar și un politician desăvârșit; a fost ministru al Justiției (1899-1900) și al Instrucțiunii Publice și Cultelor (1906-1907, 1912-1914).

Deși s-a născut la Slatina, Constantin G. Dissescu și-a legat destinul de ținutul vâlcian și de oamenii de aici; a fost deputat și senator de Vâlcea, în mai multe rânduri. Lui Dissescu i se datorează ctitorirea Seminarului Teologic de la Râmnic, în anul 1913 (aflat în apropierea casei sale). A răscumpărat Mănăstirea Sărăcinești și terenul împrejmuit, ca să-l redea obștei monahale, după terminarea lucrărilor

de consolidare și restaurare a bisericii și caselor stăreției, făcute tot cu cheltuiala sa. Se mai știe că avea o proprietate în sudul județului, la Orlești. Pentru tot ce a făcut pentru vâlceni, aceștia i-au ridicat un bust, distrus în perioada comunistă (pe acel loc, mai târziu, avea să se construiască blocul „Filipin”).

Constantin Dissescu deținea o casă impozantă cu pridvor brâncovenesc, pe Calea Victoriei, peste drum de Muzeul „George Enescu”, care aparținuse neamului Lahovary, astăzi un monument istoric care amintește de Bucureștiul de altădată.

Dissescu a studiat la Colegiul „Sfântul Sava” din București după care a absolvit Facultatea de Drept din Paris (1875), de unde s-a întors cu titlul de doctor în drept (1877). În urma studiilor din capitala Franței, la frageda vârstă de 24 de ani, își începea cariera în magistratură, ca judecător la Tribunalul Ilfov. În mediul universitar debutează la începutul anului 1879, când îl suplinește pe V. Boerescu, ca profesor la catedra de drept comercial de la Facultatea din București. Din anul 1883 ocupă postul de profesor titular la Facultatea de Drept din Iași, pentru dreptul penal și procedură civilă și în anul 1884 e transferat la Facultatea din București, ca profesor de drept public român. Ajunge decan al acestei facultăți. Între anii 1892-1895 este numit Avocat al Statului.

Contribuția sa la realizarea unității naționale este extrem de valoroasă. A participat, împreună cu Take Ionescu (Partidul Conservator-Democrat), la Consiliul de Coroană din anul 1914, unde s-a hotărât neutralitatea României față de izbucnirea primei conflagrații mondiale. A devenit un antantist fervent, militând în comitetele naționale pentru intrarea în război alături de Anglia, Franța și Rusia. În urma înfrângerilor militare din anul 1917 se retrage cu Parlamentul la Iași.

Un an mai târziu, este trimis la Paris cu misiunea de a promova cauza unității naționale în Comitetul Național Român (comitet care începând cu 30 aprilie 1918 va fi recunoscut sub denumirea de Comitetul Național al Românilor din Transilvania și Bucovina), deținând funcția de vicepreședinte al acestui for. La încheierea războiului îl găsim activând în Liga Națiunilor și este raportor al Constituției României din anul 1923. Va fi delegat permanent al României în Comitetul Uniunii Interparlamentare, în perioada anilor 1905-1926.

Constantin G. Dissescu a publicat mai multe cărți de specialitate – *Chestiunea revizuirii legii electorale*, *Originea și condițiunea proprietății în România*, *Legea Minelor* –, istorice *Conferință asupra vieții lui Barbu Știrbei*, *Amintiri și impresii din Cadrilater* –, dar și eseuri care abordează teme literare sau sociale – *Psihologia călugărului*, *Despre poezia română*, *Ovide*, *Despre imitație*, *Povești de viață*.

S-a stins din viață în ziua de 10 august 1932, în conacul său din București, la vârsta de 78 de ani.

Ioan (Jean) Th. Florescu (1871-1950), unul dintre cei mai cunoscuți juriști, a fost scriitor și publicist dar și o personalitate politică remarcabilă a primei jumătăți a secolului XX. A fost ales de 12 ori membru al Parlamentului, ca senator de drept și a deținut portofoliul justiției.

Jean Th. Florescu s-a născut la Râmnicu Vâlcea, la 2 decembrie 1871. A obținut licența în drept, la Universitatea

din București și doctoratul la Paris. Face parte, ca student, din grupul decenvirilor care au redactat și au înmănat studenților francezi un memorandum care dezvăluia lumii măsurile opresive la care erau supuși românii transilvăneni de către autoritățile austro-ungare.

Își va face debutul în magistratură în anul 1895, când va ocupa postul judecător de pace la Râmnicu Vâlcea, supleant și procuror la Tribunalul Romanați (1897). A mai deținut funcțiile de judecător la Putna (1898), Brăila, Prahova, Ilfov, judecător de ședință și jude-instructor la București, până în 1902, de avocat în Capitală, în 1904. Jean Th. Florescu a ajuns să fie decan al Baroului de Avocați București (1924).

Carierea politică începe cu mandatul de deputat conservator de Ilfov (1904) și de membru în Consiliul Comunal București. Îl urmează pe Take Ionescu la desprinderea de conservatori, prin formarea Partidului Conservator-Democrat (1908). Intră în rândul liberalilor și va fi ales deputat (din 1912) și vicepreședinte al Camerei Deputaților, în Parlamentul aflat în refugiu la Iași (1916-1917).

A fost ministru de Justiție (1922-1923) în guvernul condus de Ionel Brătianu. În anul 1931, părăsește Partidul Național Liberal, și formează gruparea „Omul liber”, care din 12 noiembrie, devine Partidul Liberal-Democrat și pe care îl va conduce din funcția de președinte. Acesta este un partid politic minor, fără reprezentare în județul Vâlcea (a fost dizolvat în 1938).

Jean Th. Florescu își pune toată energia în sprijinul recunoașterii drepturilor românilor și al realizării idealului de unire. A militat pentru intrarea României în război alături de Antantă. A participat, în calitate de membru, la activitățile Comitetului Național de Propagandă de la Paris, în anul 1918. Are un rol important de a explica foștilor aliați că România fusese silită să încheie pacea separată cu Puterile Centrale din cauza trădării Rusiei bolșevice. Este fondatorul și directorul revistei în limba franceză „La Roumanie nouvelle” (București, 1925). Este unul dintre părinții Constituției din 1923, și adept al participării femeilor la alegerile electorale, un drept care s-a concretizat abia prin Constituția din 1938.

A fost membru activ al Academiei Diplomatice Internaționale din Paris și ministru plenipotențiar clasa I la Madrid (1935-1937). După această ultimă misiune nu-l mai întâlnim în viața politică. Din scrierile sale literare și de specialitate prezentăm câteva titluri: *Nuvele* (1891), *Patriotismul în literatură*

Jean Th. Florescu (1871-1950)

(1895), *Amantele Criminalilor*, *Studiu de psico-criminologie* (1908), *Victor Hugo. Homme politique* (1914), *Gânduri și amintiri* (1940).

Jean Th. Florescu a fost arestat de securitatea comunistă, împreună cu un lot masiv de ex-politicieni antebelici, murind la 9 iunie 1950, în detenție, la penitenciarul Jilava, la vârsta de 78 ani.

Ion Gheorghe Duca (1879-1933) este unul dintre cei mai importanți oameni ai curentului politic liberal, eminent om de stat, intelectual de mare cultură și talent, calități manifestate atât pe planul cugetării politice, cât și pe cel al artei oratorice și creației literare.

I.G. Duca s-a născut la București, la 20 decembrie 1879, fiind primul din cei patru copii ai familiei inginerului Gheorghe Duca și a soției sale, Lucia. Studiile gimnaziale și liceale le-a făcut la instituțiile de prestigiu „Dimitrie Cantemir” și „Sf. Sava”. Licența și doctoratul în drept le-a obținut la Paris (1902).

În capitala Franței, înființează, alături de conaționalii săi, „Cercul studenților români”. În cadrul întâlnirilor de la „Café Voltaire”, I.G. Duca s-a remarcat prin discursurile privind realizarea unității noastre naționale. Nicolae Petrescu-Comnen avea să rememoreze, mai târziu, acele luări de cuvânt ale lui Duca: „Cu o viziune profetică afirma că generația noastră ori va realiza întregirea neamului românesc, reforma agrară și descătușarea maselor din lanțurile colegiilor restrânse, rămânând astfel de pomină în istorie, ori blestemul generațiilor viitoare se va abate pe amintirea ei”.

În politică a debutat în 1907, ca membru al Partidului Național Liberal, fiind deputat la vârsta de 28 ani, ministru la 35, președinte al P.N.L. la 51 și prim-ministru la 54 de ani.

Întors în țară, în toamna lui 1902, este numit ajutor de judecător la tribunalul din Râmnicu Vâlcea, plasa Horezu. Începea în acest fel o carieră de peste un sfert de veac onorată cu o imensă probitate și pusă în slujba liberalismului și valorilor democrației. Începând cu anul 1907 și până în 1933, I. G. Duca a fost pe rând fie deputat, fie ministru al acestui partid. A fost director al ziarului „Viitorul”.

Din anul 1914 ocupă postul de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, în Guvernul prezidat de Ionel Brătianu. Prima conflagrație mondială îl găsește în această funcție. I.G. Duca ne-a lăsat impresionante amintiri scrise, pagini care au intrat în istoriografia unității naționale, cu descrierea evenimentelor la care a participat în mod activ: efortul de război, exilul la Iași și bucuria realipirii ținuturilor locuite de români la România, așezarea structurilor ei politico-administrative, reforma agrară, elaborarea și adoptarea Constituției liberale din 1923, readucerea liberalilor la guvernare sub conducerea sa, în anul 1933.

La sfârșitul războiului, timp de aproape un an, Duca a fost ministru al Agriculturii și Domeniilor reușind să-și pună semnătura pe decretul de expropriere a marii proprietăți, cunoscut, mai târziu, ca „Decretul-Duca”. Între anii

1922-1926, va deține portofoliul ministerului de externe, o etapă a carierei politice care îi va aduce cele mai mari satisfacții. În cadrul Conferinței de la Lausanne, la întrunirile „Micii Înțelegeri” și la „Societatea Națiunilor”, I.G. Duca a militat pentru garantarea frontierelor și conservarea integrității și suveranității naționale.

Sfârșitul vieții sale va veni prematur și dramatic. În seara zilei de 29 decembrie 1933, pe când se întorcea de la Castelul Peleş, după o audiență la rege, la ieșirea din gara Sinaia, a fost asasinat de un comando de trei legionari. Dispărea astfel, la doar 54 de ani, un reper moral al politicii românești care contribuise enorm la transpunerea valorilor democrației europene pe scena politicii românești și își dedicase toate eforturile pentru reîntregirea națională. Ideile sale politice sunt foarte bine redată în conferința „Doctrina liberală”, ținută în 1923 la solicitarea Institutului Social Român, în cuvântările parlamentare sau din cadrul partidului și în volumele publicate: *Portrete și amintiri* și *Memorii* (apărute postum).

Vălcenii i-au purtat o caldă și veșnică recunoștință, celui care îi reprezentase în Parlament, și care, din anul 1919, devenea șeful organizației liberale din Vâlcea, iar mai apoi, președinte al consiliului de administrație al Băncii Râmnicului. Potrivit dorinței testamentare, rămășițele sale pământești au fost aduse în pronasul bisericești de la Urșani-Horezu, spre odihnă veșnică. În ziua de 23 iunie 1935 s-a dezvelit statuia, în bronz, ridicată în parcul „Mircea cel Bătrân” din Râmnic, care avea să fie distrusă de legionari. Un bust al marelui om politic și de stat a fost dezvelit, în același parc, în anul 2008, de membrii organizației liberale din Vâlcea. Principala arteră care străbate Râmnicul i-a purtat numele, de asemena Școala Nr. 2, Spitalul „Vechi”, chiar și localitatea vâlceană Măldărești s-a numit I.G. Duca, în perioada interbelică.

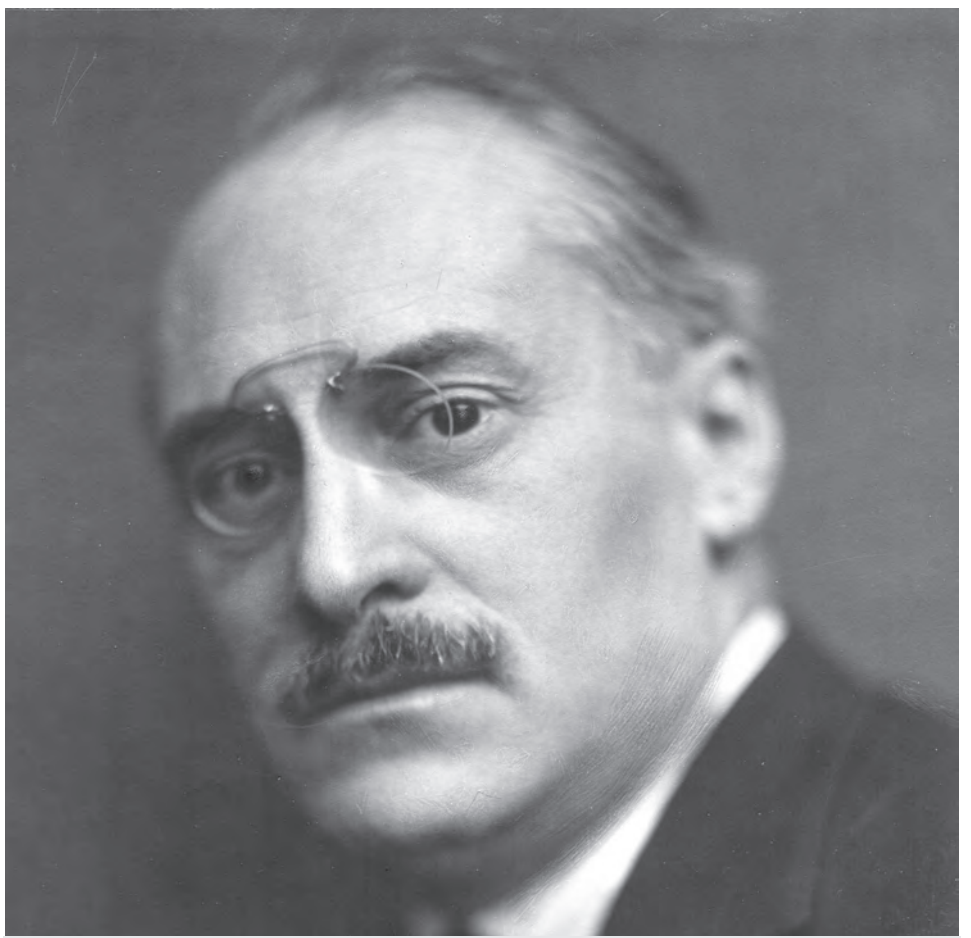
Dumitru Drăghicescu (1875-1945) a fost filosof, sociolog și diplomat de notorietate internațională, profesor cu doctorat în filosofie și un gânditor politic original. A fost unul dintre ideologii liberalilor, ales deputat între anii 1919-1920 și Senator de Vâlcea (1927-1928). Militant pentru desăvârșirea unității naționale a României. Este unul dintre promotorii fondării „Ligii Națiunilor”. A fost primul ambasador plenipotențiar al României în Mexic, în perioada anilor 1935-1937.

S-a născut la 4 mai 1875, în localitatea vâlceană Zăvoi (comuna Măciuca). După studiile liceale de la Craiova, absolvă Facultatea de Drept și la Facultatea de Filosofie din București. În anul 1901, pleacă la Paris unde studiază filosofia la „Collège de France” și sociologia la „École des Hautes Études Morales et Sociales”, cu cei mai străluciți profesori ai Sorbonei: Henry Bergson, Émile Boutroux, Émile Durkheim și Gabriel de Trade. În 1904 obține la Paris doctoratul în filosofie cu teza „Despre rolul individului în determinismul social”, avându-l conducător științific pe Émile Durkheim.

Participă la întrunirile studenților români „Café Voltaire”, unde se țineau conferințe având ca temă unitatea tuturor românilor din cadrul monarhiei austro-ungare. Pune bazele unei asociației studențești, „Union des pays danubiens”, împreună cu studenții sârbi și bulgari.

Îl regăsim la Iași, cu regele și Parlamentul, în anul de cumpănă 1917. Primește o misiune la Moscova, unde îl găsește începutul revoluției bolșevice. Încearcă să organizeze o legiune de prizonieri transilvăneni.

Lui i se datorează organizarea la Roma, în aprilie 1918, a Congresului Naționalităților din cuprinsul monarhiei, în cadrul căruia fiecare dintre popoare putea să-și facă publice revendicările naționale. A participat la congres, împreună cu dr. Lupu și Simion Măndrescu.

I.G. Duca (1879-1933)

Sprijinit de Edward Beneș reușește să convingă câteva personalități franceze importante, precum Franklin Bouillon, Albert Thomas, Marcel Sembat. A obținut acordul ferm al tuturor națiunilor de a fi recunoscut românilor dreptul de a fi uniți într-un singur stat și de a fi considerați, în continuare, în tabăra Antantei.

Înființează, cu bănăteanul Traian Vuia, Comitetul Național Român de la Paris (30 aprilie 1918), chiar în apartamentul său, și revista „La Transylvanie”, prin care urma să se facă cunoscută occidentalilor situația din țară și justețea revendicărilor românești.

Dumitru Drăghicescu publică mai multe broșuri în limba franceză cu caracter național: *Basarabia și dreptul popoarelor. Escurs istoric, geografic, etnografic și statistic, Problemele națiunilor din Austro-Ungaria. Români, Lupta socială și politică din Transilvania*.

În vara anului 1918 îl găsim, alături de Traian Vuia, căutând prin lagărele franceze voluntari din rândul prizonierilor pentru legiunea ce urma să se constituie cu sprijinul autorităților franceze. Se întâlnește cu personalitățile politice ale vremii și participă la lucrările „Comité National d'Etudes”, forul care își propunea să găsească soluții privind problemele teritoriale legate de lichidarea Austro-Ungariei. În cadrul acestor lucrări își întâlnește profesorii de la Sorbona care îi vor acorda tot sprijinul pentru cauza românească.

Drăghicescu este invitat de Partidul Radical Socialist din Franța la o reuniune a națiunilor aflate sub stăpânirea imperială austro-ungară. Cu acest prilej aduce numeroase argumente istorice privind situația românilor din imperiu, care vor fi folosite apoi ca bază pentru orientarea politicii franceze la viitoarea conferință de pace, de Viena (1924). Drăghicescu a făcut parte din această delegație, alături de ministrul plenipotențiar Constantin Langa-Rășcanu, Mircea Djuvara, Mihail Arion, P. Cazacu, G. Pântea, D. Ciotori și A. Crihan.

A fost unul dintre cei mai activi militanți pentru realizarea idealului național. „Unitatea culturală a românilor – scria în anul 1907, în lucrarea *Din psihologia poporului român* – este iluzorie și imposibilă în afară de unitatea lor politică. Această unitate politică trebuie să fie ținută, în vizarea căreia să se desfășoare, în primul rând, energia noastră. Fie că ea se va putea realiza pe calea pașnică a evoluției democratice sau pe alte căi, violente, ideea unității politice a tuturor românilor trebuie să fie trează în mintea

tuturor”.

Alte lucrări publicate de marele sociolog și diplomat sunt: *Problema determinismului social. Determinism biologic și determinism social* (1904), *Idealul creator* (1914, reeditată în 2005), *Partide politice și clase sociale* (1922), *Realitatea spiritului* (1928), *Noua cetate a lui Dumnezeu* (1929, reeditată în 2015), *Adevăr și revelație* (1934), *Dicționar de filozofie* (1978). În 2001 va fi publicată cartea *Marea Unire a românilor cu românii 1918: Banatul și Transilvania, Bucovina și Basarabia*.

Dumitru Drăghicescu a avut parte de un sfârșit tragic. S-a sinucis la 14 septembrie 1945, în urma hărțuirilor agenților sovietici care se răz bunau acum pentru tot ce a scris în favoarea românilor basarabeni.

Actul Marii Unirii s-a scris cu sângele soldaților și ofițerilor români, la capătul unei confruntări mondiale istovitoare. La efortul acesta a contribuit și populația județului Vâlcea, în special după intrarea în război a țării, în vara anului 1916.

În luptele de la Mărășești au pierit eroi lt. Alexandru Costeanu din Amărăști și plt. Vasile Gh. Olănescu și mulți alți vâlceni. Preotul și învățătorul Nicolae Armășescu din Tomșani, confesor la Regimentul 2 Vânători a căzut pe câmpul de luptă Făgăraș, iar preotul Dumitru Bârlogeanu de la Sinești a fost ucis la Vatra Dornei. În luptele din Defileul Oltului, la Căineni, a fost răpus de o schijă de obuz, generalul David Praporgescu. Undeva, lângă Săliștea Sibiului, își dorm somnul de veci, acoperiți de glorie, 75 de eroi din Regimentul 2 Vâlcea, împreună cu slt. Vasile Godeanu. Sublocotenentul și poetul vâlcean Constantin T. Stoika, a fost răpus, în urma unui bombardament de artilerie, în satul Spinu-Perişani, și exemplele vieților aduse drept ofrandă pe altarul patriei reîntregite nu se limitează la aceste enumerări.

Statisticile vorbesc despre un număr de peste 10.000 de soldați, subofițeri și ofițeri vâlceni, morți în primul război mondial, însă jertfa locuitorilor acestui ținut este mult mai mare. Atât în anii războiului, cât și la finalul lui, personalitățile vâlcene au susținut efortul ostașilor chemați sub steagul țării și au contribuit la opera de realipire a trupurilor de țară strămoșești într-un singur stat unde se vorbea aceeași limbă, se gândea românește, exista aceeași credință în Dumnezeu și unde se cunoșteau aceleași datini milenare. Tuturor acestor adevărați și bravi români le aducem recunoștință, întru glorie eternă!

Dumitru Drăghicescu (1875-1945)

Dr. Mihaela Teodor

Recurs la istorie: o „geopolitică a cordonului sanitar” în estul Europei

Istmul ponto-baltic, concept promovat de Simion Mehedinți și Ion Conea, sau linia care unește Marea Baltică de Marea Neagră pe Nistru, a fost și este un reper major de securitate pentru Rusia și Europa, devenind și linia de demarcație a comunității euro-atlantice și un reper de securitate pentru NATO. În viziunea lui Simion Mehedinți istmul ponto-baltic făcea parte dintre cele cinci repere geopolitice ale securității statului român: Dunăre, Carpați, Marea Neagră, strămtorile și istmul ponto-baltic.

Regiunea a fost în permanență o zonă a litigiilor dintre Europa și Rusia. Simion Mehedinți afirma în 1916 că istmul ponto-baltic este și o linie de demarcație istorică, nu doar geopolitică, deoarece până la această demarcație se menținea, în vechea lui configurație imperială, spațiul rusesc. Astfel, Nistrul este linia strategică care desparte cele două mari spații geografice și geopolitice, în regiune fiind aplicată dintotdeauna o „geopolitică a cordonului sanitar”. Astfel, ideea unui cordon sanitar revine periodic în prim-planul discuțiilor despre securitate în Europa Centrală și de Est, scopul fiind ridicarea unei piedici în calea influenței Rusiei post-sovietice în spațiul fostelor state-satelit ale URSS. Mai mult, dintre statele din regiune, Polonia și România sunt considerate a fi hotărâtoare pentru redesenarea configurației geopolitice regionale.

Pornind de la asumția „argumente noi, geopolitică veche”, vom realiza o analiză comparativă a două momente cheie în care au fost propuse proiecte de realizare a unui cordon sanitar pentru stăvilirea influenței ruse: atunci (1920-1921), și acum (2014-2017). Vom urmări evoluția ideii de cordon sanitar și poziția marilor puteri față de această idee, dar mai ales rolul celor două state, România și Polonia, promotoare ale ideii de cordon sanitar de la Marea Baltică la Marea Neagră.

Acum o sută de ani, în timpul Conferinței de Pace de la Paris, România a activat pentru realizarea unei alianțe regionale largite în Estul Europei, care să cuprindă statele cuprinse între Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Egee. În cursul anului 1920, România a urmărit să intre într-un sistem de alianțe politice și militare defensive care să-i permită consolidarea situației sale internaționale și menținerea statu-quo-ului teritorial din estul și sud-estul Europei prin

conservarea tratatelor de pace de la Paris. Alianța cu Polonia ar fi trebuit să facă parte dintr-un sistem mai larg, din Mica Înțelegere în cinci, așa cum plănuiseră oamenii politici români, greci și cehoslovaci la Paris în 1918. Realizarea acestui plan nu a fost posibilă datorită divergențelor polono-cehoslovace și datorită intereselor diferite ale Poloniei. În acel moment liderii polonezi nu era interesat decât de o alianță contra Rusiei și nu de un sistem de alianțe formale care ar fi atras-o în zona balcanică unde nu avea nici un interes politic. În acest context, Joseph Pilsudski a încercat să construiască o alianță defensivă regională drept contrapondere la o posibilă resuscitare a imperialismului rus și german: *Intermarium* (de la Marea Baltică la Marea Neagră). Mai mult s-a ajuns la Convenția de alianță româno-polonă din 3 aprilie 1921. Take Ionescu a văzut în această convenție doar un

fie pronunțate tot mai des. Astfel, centrul de analiză „Carnegie Europe” din Bruxelles și publicația „Geopolitical Futures” au lansat, începând cu 2014, analize privind realizarea unui cordon sanitar în jurul Rusiei prin reluarea proiectului *Intermarium* și lărgirea acestuia. Sistemul de alianțe care se apropie cel mai mult de schema *Intermarium*-ului interbelic este cel teoretizat de George Friedman, în contextul crizei ucrainene și al revenirii Rusiei ca putere regională. Ideea a fost promovată de liderii polonezi prin proiectul *Intermarium* care evoluează spre Inițiativa celor Trei Mări.

Revine ideea unui motor principal al celor două state, Polonia și România, pentru realizarea cordonului sanitar. George Friedman sublinia încă din 2014 că există riscuri și provocări geopolitice care derivă din reluarea ideii ridicării unui cordon sanitar sau „bari-

Criza ucraineană și refracția ponto-baltică, accesibile online pe Universitatea-emaus.ro). De asemenea, sprijinul SUA pentru acest nou bloc geopolitic concurează cu NATO. Deși statele din *Intermarium* fac parte din NATO, funcțional ele se pot baza doar pe asistență militară care conține și SUA în ecuație. Mai mult, extinderea „cordonului sanitar” nu ar fi în beneficiul Uniunii Europene, ci al SUA și al atlantismului. Analistii consideră că alegerea geopolitică a oricărui stat din regiune, deci și a României, pendulează fie de partea continentalismului, ca țară cu o veche identitate europeană, fie atlantistă, îndeplinindu-și astfel rolul de „cordon sanitar” în favoarea SUA. Prima opțiune implică edificarea unei politici amicale față de Rusia, în timp ce a doua înseamnă nu orientare anti-Rusia și discrepanță față de geopolitica continentalistă a Europei

înseși, fapt ce duce la slăbirea suveranității europene în favoarea SUA. Aici trebuie să amintim de „Strategia de securitate națională a Rusiei până în 2020”, adoptată de Duma de stat în 2009, care enunță că „viabilitatea NATO și potențialul său de extindere” constituie o amenințare pentru securitatea națională a Rusiei (Oleg Cojocaru, *România ar putea intra în „cordonul sanitar” creat de SUA în jurul Rusiei*, 19 decembrie 2014, accesibil online pe Paginaderusa.ro). De aceea, următoarele acțiuni ale Rusiei se vor concentra asupra eliminării oricărui fel de „cordon sanitar” al SUA, prin crearea unei frontiere nemijlocite și clare între Rusia și statele din Europa.

Ideea unei entități geopolitice

central-europene cuprinsă între două sau trei mări, de la Marea Baltică și Marea Neagră până la Egee sau Adriatică, care să joace rolul de cordon sanitar, barieră sau tampon în fața influenței ruse, nu este nouă. Am propus în text un recurs la istorie, pentru a sublinia faptul că în estul Europei o geopolitică a cordonului sanitar împotriva extinderii influenței ruse a fost întotdeauna soluția pentru realizarea securității regionale. Majoritatea analiștilor acceptă că *Intermarium* este, momentan, doar un concept, o idee de cooperare și integrare regională care nu concurează cu UE sau cu NATO. Prin realizarea proiectului, flancul estic al Peninsulei europene ar avea un grup coeziv, susținut de o putere globală, SUA, care să formeze o linie de demarcație între Rusia și restul Europei.

Sursa: Geopoliticalfutures.com

pas spre organizarea Micii Înțelegeri, a sistemului de alianțe din Centrul și sud-estul Europei: de la Marea Baltică la Marea Egee. Proiectele de atunci nu au reușit din cauza intereselor restrânse ale statelor din regiune și a divergențelor teritoriale. Planul în cinci susținut de Take Ionescu nu putea fi realizat din cauza neînțelegerilor dintre Polonia și Cehoslovacia în privința regiunii Teschen, dar și a politicii panslaviste a Iugoslaviei și Cehoslovaciei care nu ar fi acceptat o alianță contra Rusiei. Planurile Poloniei în toamna anului 1920 excludeau aderarea la Mica Înțelegere.

În ultimii ani, în rândul liderilor țărilor din regiune și al reprezentanților centrelor internaționale de analiză, ideea de cordon sanitar și numele proiectului *Intermarium* au început să

eră” geopolitică. În primul rând poziția liderilor europeni care nu doresc să revină la politicile Războiului Rece și nici nu doresc definirea unei zone economice care să intre în concurență cu zona euro (Vezi pe larg traducerea analizei lui George Friedman din iulie 2017 în Ganul.info).

Trebuie subliniat faptul că cele mai multe state din *Intermarium* au cea mai dinamică evoluție economică și nu fac parte din zona Euro. Capacitatea de a integra statele central și est-europene până la limita istmului ponto-baltic este examenul de capacitate al instituțiilor europene și euro-atlantice, fapt subliniat de profesorul Ilie Bădescu (Vezi detalii în cele cinci conferințe online publicate de Ilie Bădescu în 2014, sub titlul *Laboratorul de studii geopolitice și profiluri regionale*.

Dr. Andrei Carpeneanu

Note prilejuite de apariția lucrării „Sacral și Profanul în perspectivă ontologică la Mircea Eliade”

Într-un articol publicat în această revistă în decembrie 2015, *Mircea Eliade și literatura ca vehicul al filosofiei religiilor*, deplăngeam absența unor exegeze la nivelul operei marelui istoric și filosof al religiilor, într-un moment în care percepția lucrărilor acestuia în țara noastră ar trebui să fie suficient de matură încât să genereze studii pe măsura relevanței filosofice a intuițiilor și creativității sale. Iată însă că această lacună tinde să se remedieze și odată cu apariția în 2017 la editura Academiei Române a lucrării *Sacral și Profanul în perspectivă ontologică la Mircea Eliade*. Autorul, Nicolae Șofelea, pune în lumina cunoașterii actuale articulațiile filosofice ale operei lui M. Eliade, un loc privilegiat avându-l conceptul de *ontofanie*, care a adus o prefacere în abordarea contemporană a domeniului istoriei religiilor. Dacă Sacralul este identificat cu Ființa, iar revelarea lui este chiar revelarea Ființei, hierofania devine ontofanie. Nicolae Șofelea arată că Mircea Eliade reînstituie totodată semnificația și rolul originar al mitului, de readucere în prezent prin cuvânt, de *mărturisire* a adevărului Ființei.

Una din dramele fundamentale ale omului modern este oscilația dureroasă între imobilismul unei existențe fără relief spiritual, ale cărei repere sunt exclusiv trebuințele imediate ale trupului și tentația reînnoării dialogului cu Ființa, cu divinitatea, ce reprezintă fără îndoială o *tendință constitutivă a firii umane*, dar care presupune părăsirea confortului iluzoriu, a siguranței fragile pe care ne-o oferă ispita izolării față de spirit. Această modalitate nouă de raportare la viață comportă o torsione radicală a voinței și o prefăcere interioară, însă existența umană nu dobândește valoare decât prin acest dialog permanent cu noi înșine și cu Cerul. Reîntoarcerea la Ființă înseamnă reîntoarcerea la viață, la existența reală, care nu a fost coruptă de iluzie și uitare,

semnifică redobândirea, reînstituirea umanității în sensul ei cel mai adânc. Acest fapt este punctat cu îndreptățită fervoare și de Nicolae Șofelea, care arată că religiozitatea nu este doar o „etapă, eventual o revoltă a conștiinței”, așa cum considerau E. Durkheim și A. Comte, ci „un *a priori* transcendent, structural al conștiinței”.

Problematica divinității s-a regăsit dintotdeauna în lăuntru cugetării filosofice. Odată cu apariția creștinismului, noțiunea generală de divin, de „Ființă supremă”, arată Nicolae Șofelea, a fost absorbită și a primit un chip concret în *conceptul de Dumnezeu*. Filosofia a însoțit religia, furnizând demonstrații ale existenței lui Dumnezeu, cum ar fi, de pildă, celebrele argumente ontologice (a priori) ale lui Anselm de Canterbury sau argumentele teleologice (a posteriori) ale lui William Paley, și îi este aproape și azi, cu un discurs modern, prin opera apologetică (abordată din perspectiva teologiei naturale) a unor gânditori de prim rang ca Richard Swinburne și Alvin Plantinga. Marile sisteme filosofice au obținut „rotunjimea”, plenitudinea propriului tablou al existenței abordând ideea de Dumnezeu și integrând-o cu succes în propriul angrenaj conceptual.

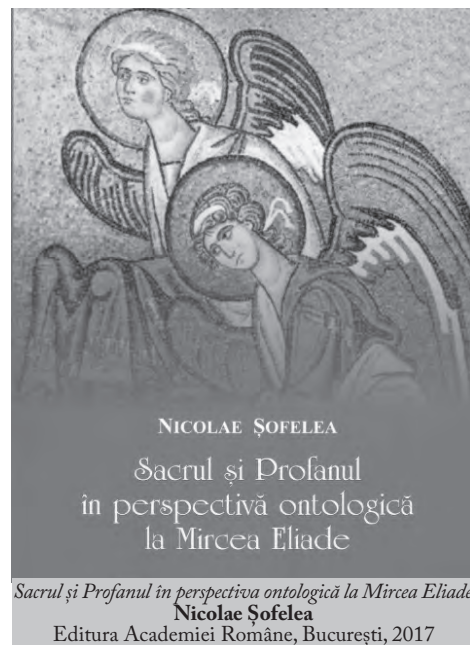
Însă acestei viziuni potrivit căreia putem ajunge la ideea de Dumnezeu pe cale rațională i-au fost contrapuse la începutul secolului al XX-lea și perspective iraționaliste asupra divinității. De pildă, imaginea lui Dumnezeu ca ipostaziere a Duratei, ca principiu intim al mobilității universale și sursă nesecată a noului, din filosofia lui Henri Bergson. De asemenea, în *Das Heilige*, Rudolf Otto analizează latura irațională a religiei și modalitățile *experienței religioase*. De data aceasta, ceea ce prezenta Rudolf Otto „nu (mai) era Dumnezeul filosofilor, Dumnezeul unui Erasmus; nu era o idee, o noțiune abstractă, o simplă alegorie

morală. Era o putere teribilă, manifestată în *mânia divină*”, descrie Mircea Eliade această nouă perspectivă în lucrarea *Sacral și Profanul*. El însuși deplănge lipsa unui termen mai precis decât acela de „religie”, care să descrie *experiența sacralului* și visează la o abordare „integrală” a științei religiilor, unde fenomenologia și istoria religiilor să ofere o înțelegere mai adâncă, mai completă a lui *homo religiosus*, invocându-l în acest context pe Raffaele Petazzoni, marele specialist în istoria religiilor, care împărțea același punct de vedere: „Fenomenologia și istoria se completează una pe cealaltă. Fenomenologia nu se poate dispensa de etnologie, de filologie și de alte discipline istorice. Pe de altă parte, fenomenologia dă disciplinelor istorice acel sens al religiosului pe care ele nu sunt capabile să-l sesizeze [...] Fenomenologia și istoria religiilor nu sunt două științe, ci două aspecte complementare ale științei integrale a religiilor” (Mircea Eliade, *Nostalgia originilor*, Humanitas, București, 1994, p. 25).

Știința religiilor devine la Mircea Eliade o știință despre om, despre mecanismele cele mai intime ale Ființei, care pune în lumină *relevanța existențială* a fenomenului religios examinat de data aceasta în esența sa, dincolo de abstracțiunile sau dogmele sistemelor filosofice. Tratarea istorică și comparativă a religiilor trebuie întregită de o abordare hermeneutică care să aducă din trecut date, dar și semnificații noi, relevante existențial și cultural pentru omul contemporan, pentru natura umană în genere. Nicolae Șofelea comentează strălucit ideea „noului umanism”, prin care Mircea Eliade susține necesitatea studierii „religiilor arhaice și exotice” în numele înțelegerii mai profunde a propriilor origini spirituale: „[...] opera lui Eliade [...] ne propune comprehensiunea *străinului*, a altei culturi

(cea orientală) și, mai ales, a noastră înșine, a istoriei înstrăinării de sine, cât și a modalității de a căuta modul-de-a-fi-autentic. Însăși încercarea de a ne apropia de omul arhaic este [...] o încercare de a ne cunoaște pe noi înșine, a ne înțelege locul nostru în lume”.

A cunoaște ceea ce este real și neschimbător în noi poate duce la depășirea neliniștilor existențiale, la normalizarea relațiilor cu lumea. Acea aspirație structurală conștiinței noastre de reînnoare a dialogului cu Ființa, despre care vorbeam mai sus, reprezintă de fapt dorința omului de a-și plasa existența sub semnul autenticității, încercarea lui de a dobândi un sens dincolo de vremelnicia vieții, de a fi părtaș la eternitate: „Sacralitatea este în primul rând *reală*. Cu cât omul este mai religios, cu atât este mai real, cu atât se desprinde de irealitatea unei devenirii lipsite de semnificație” (Mircea Eliade, *Tratat de istorie a religiilor*, Humanitas, București, 1992, p. 420).

Permanențe

Dr. Florin Epure

Timbru vâlcean

Boierii Slăvitești, „un neam vechiu și vestit” (II)

Continuare din numărul trecut

Moșia Slăvitești fusese moștenită de Bica (Socoteanu) Lahovary, de la mătușa sa, Elena Verdeșoica. În acest „castel” a locuit diplomatul Filip Lahovary – cu soția sa, celebra pianistă Cella Delavrancea –, care primise proprietatea de la tatăl său, Grigore Lahovary. Scrisorile Cellei, către soțul său, din anii 1926 și 1940, care au „zăcut” mult timp în beciurile Securității, mai amintesc de legătura ei cu acest loc al sufletului ei din care, astăzi, nu s-a mai păstrat absolut nimic. La Slăvitești au venit prestigioși reprezentanți ai vieții artistice și culturale interbelice. Acțiunea romanului Cellei – *O vară ciudată* –, se petrece în liniștea acestui spațiu mirific.

Analizând genealogia boierilor români observăm că din acest neam al Slăviteștilor descind familii importante, cum ar fi: Carada, Lahovary sau Oromolu. Marele clucer Constantin (Dincă) Socoteanu și Stanca, fiica slugerului Ștefan Greceanu și Slăvitească după mamă, au avut-o ca fiică pe Bica, bunica fraților Jacob, Alexandru, Ioan, N. Lahovary, frunțași ai Conservatorilor.

Elena, fiica lui Gheorghică Slăviteșcu și vtori-vistierului Maxim Marici – un prinț sârb care părăsise pământul natal din cauza turcilor și care va prelua patronimul soției –, au avut patru copii: Constantin, Ioniță, Petrița și Stăncuța.

Fiul cel mare, pitarul Constantin (Dincă) Slăviteșcu, este unul dintre cei zece boieri din Râmnic care se regăsesc pe o listă, întocmită la 30 iunie 1857, care aveau între 100 și 300 de fâlcii, având astfel dreptul de a alege doi deputați pentru Divanul Ad-hoc. El s-a căsătorit cu Elena Olănescu, cu care a avut cinci copii: Eliza (căsătorită cu Nae Oromolu), Elena (căsătorită cu Matache Temelie), Ecaterina (căsătorită cu Ghiță Micescu), Sevastia (căsătorită cu Cristea Dobrescu), Petre (căsătorit cu Eliza Oțetelișanu) și Grigore. Călătorul francez Théodore Margot îi dă o dedicație lui Dincă Slăviteșcu, pe cartea scrisă de el: „O viorie în cele șaptesprezece districte ale României” (1859), din care se putem deduce că a fost pedagogul copiilor acestuia. Margot a locuit o vreme la moșia Slăvitești a familiei pitarului, iar casa în care a stat francezul exista în 1928 cu numele „casa neamțului”. Același

Dincă Slăviteșcu primește recunoștința Ministrului de Război, la 1 februarie 1878, pentru donația făcută Armatei Române, pentru transportul răniților: un car, cu doi boi.

Eliza Slăviteșcu, cea mai mare dintre copiii lui Dincă Slăviteșcu, s-a măritat cu Nae Oromolu, al căror fiu, Mihail Oromolu, a fost Guvernator al Băncii Naționale și nepot de vară primară cu Eugeniu Carada. Un descendent al familiei, Constantin Oromolu, este astăzi deținătorul proprietății de la Slăvitești. Petrița Slăviteșcu (1811-1891) s-a căsătorit cu Nicolae Carada, având fiu pe Eugeniu Carada, marele economist politic liberal, scriitor și gazetar fondatorul Băncii Naționale a României. Stăncuța a fost căsătorită mai întâi cu Matache Filip și apoi cu C. Meculescu.

Petre Slăviteșcu, „unul dintre cei mai capabili edili din câți a avut Râmnicul”, așa cum scrie profesorul Nicu Angelescu în *Memoriile* sale, a dispus construirea unui dig de piatră și podul de fier de peste râul Olănești, la anul 1898. A fost căsătorit cu Eliza, fiica căpitanului Constantin Oțetelișanu și a Mariei Șomănescu, cu care a avut două fiice

Lucretia, măritată cu lt.-comandorul P. Landmann și Ivona, căsătorită cu lt.-comandorul N. Antonescu. Din nefericire, Petre Slăviteșcu a avut parte de un sfârșit tragic. În anul 1901 a fost împușcat prin imprudență, chiar de un cumnat al său, la o partidă de vânătoare. Pe patul de moarte a declarat că s-a împușcat singur, din greșală, pentru a nu trimite la închisoare pe ruda sa. Pe principala arteră a Râmnicului se mai păstrează acea impozantă clădire, construită în stilul eclectic academic, între anii 1895-1896, de pitarul Dincă Slăviteșcu. Mai târziu ea a servit drept sediu al unor Bănci (de Stat/Investiții/Agricole/B.R.D.) și astăzi are funcțiunea de restaurant.

Urmărind familia Slăviteșcu în documentele de arhivă din veacurile XVI-XIX, constatăm că acest neam boieresc de rangul doi, ce numără moșieri, alegători electorali, oameni politici, administratori locali și ctitori de așezăminte religioase și laice, își precizează reședința la Slăvitești de pe Luncavăț și, mai târziu, la Râmnicu Vâlcea. În decursul secolului al XX-lea, acest neam boieresc se stinge și odată cu el dispar și ctitoriile lor.

Scriitorul Dinu Săraru la „Primăvara autorilor”

Compania de Librării București și **Editura RAO** au organizat o campanie de sesiuni de autografe intitulată „Primăvara autorilor”, eveniment care s-a desfășurat în perioada 20 martie – 30 aprilie 2018. Seratele literare au fost dedicate promovării autorilor români și operelor lor.

Seara de 29 martie a fost dedicată scriitorului Dinu Săraru. În salonul

elegant al Librăriei Luceafărul de pe Bd. Unirii, nr. 10, un public numeros, cald și avid de lectură a avut prilejul să descopere universul scrierilor romancierului prin cuvintele unor invitați de seamă, dar să și depeze amintiri împreună cu autorul însuși. Evenimentul cultural, moderat de jurnalistul Adrian Ursu, a fost deschis de prof. univ. dr. Ilie Bădescu, directorul Institutului

de Sociologie al Academiei Române, care a conturat sociologic și filosofic povestea din spatele poveștii romanelor lui Dinu Săraru, de la *Niște țărani* la *Corrida* și *Ura din ochii vulpii*. Au urmat directorul **Editurii RAO**, dl Ovidiu Enculescu, criticul literar prof. univ. dr. Valeriu Răpeanu, președintele **Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”**, gl. lt. (r)

Olimpiodor Antonescu și doamna Marieta Seba, directorul **Companiei de Librării București**.

La finalul seratei literare, scriitorul Dinu Săraru a dezvăluit cititorilor săi, dar și prietenilor prezenți, o parte din vâlul de viață și de amintiri care și-au pus amprenta pe scrierile sale. A urmat sesiunea de autografe și fotografii.

Clipa

Excelența în cercetarea științifică, premiată de Academia Oamenilor de Știință din România

În data de 29 martie 2018, în Aula Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”, a avut loc **Gala Premiilor Academiei Oamenilor de Știință Din România** pentru anul 2016. În cadrul manifestării au fost premiate cele mai valoroase lucrări științifice realizate de membri ai AOSR în domenii fundamentale ale științei și cercetării, structurate pe Secțiunile instituției. Ca și la edițiile anterioare, premiile au avut un caracter exclusiv onorific, fără componentă pecuniară, constituind un mod academic de recunoaștere și elogiare a excelenței în cercetarea științifică. Gala Premiilor AOSR s-a desfășurat în fața unui public select, format din membri ai corpului academic, cercetători științifici, oameni de cultură, studenți, reprezentanți ai mass-media.

În cadrul acestei ediții a Galei, Academia Oamenilor de Știință din România a acordat Premiul **Opera Omnia** scriitorului Dinu Săraru

„pentru excepționala contribuție la dezvoltarea culturii românești și promovarea valorilor naționale la nivel universal”. Romancier (*Niște țărani*, *Clipa*, Trilogia *Dragostea și Revoluția: Toamna roșie, Cei care plătesc cu viața și Speranța, Iarba vântului, Crimă pentru pământ, Ciocoi noi cu bodyguard, Ultimul bal la Șarpele roșu*), manager, de-a lungul timpului, de instituții culturale (directorul Teatrului Mic, directorul Teatrului Național), președinte al **Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”**, fondator și director de gazetă (*Revista Clipa*), jurnalist, membru titular fondator al Academiei Oamenilor de Știință din România, Dinu Săraru este o personalitate de prestigiu a literaturii și culturii românești contemporane.

Biroul de Comunicare și Relații Publice al Academiei Oamenilor de Știință din România

Dr. Andrei Carpenanu

„Pribeagul” - fragment de roman -

Pavel înțelesese la timp un lucru important, înainte ca unele așteptări iluzorii, e drept, născute din aptitudini în acord intim cu natura sa, să îl rătăcească pe un drum greșit, să îl înstrăineze de ceea ce știa acum că este adevărata lui menire. În definitiv, suntem hărăziți să ne ocupăm exact cu ceea ce ne ocupăm, iar caznele, travaliul și suferința ne sunt deopotrivă destin și împlinire. Prea mulți visează la o existență ideală, departe de zbuciumul lumii, într-un ținut rupt de locurile și deprinderile familiare, unde pot scrie, picta sau compune netulburăți, îndeletniciri de care în prezent se ocupă doar pe apucate sau pe care au ales, învinși, să le abandoneze. Acestea vor rămâne pentru totdeauna doar un vis, pentru că destinul nostru este aici, acum. Cu cât înțelegem mai degrabă acest lucru, cu atât mai fericiți vom fi mai târziu, în amurgul vieții. Încă și mai fericiți, gândea Pavel, sunt aceia care au fost chemați doar pentru artă sau poezie, sau excelează într-o ramură a științelor: ei vor fi marii poeți, marii pictori sau marii matematicieni, fără tendințe sau potențialități divergente și chiar contradictorii, care să îi încetinească, să le distragă atenția de la sensul precis conturat al menirii lor culturale sau științifice. Pavel realizase că nu va deveni niciodată un scriitor valoros, deși lucrările sale îi fuseseră odinioară premiate iar el încurajat să meargă mai departe pe această cale, fiind considerat de profesorii și ocrotitorii săi culturali drept un talent autentic, pe care travaliul personal, timpul și stăruința îl vor consacra ca mare prozator. Însă el simțise cu tărie că vocația care îi va aduce cea mai deplină satisfacție interioară era cu totul alta și de aceea urmase calea politicii, apoi a administrației, păstrând scrisul ca pe o îndeletnicire secundară, care însă dădea echilibru vieții sale, în care își găsea refugiul atunci când preaplinul îndeletnicirilor cotidiene devenea amar și îl silea cu severitate să se întoarcă la ocupații care nu îl tulburau într-o asemenea măsură.

Însă până și cele mai intime convingeri, care determină pornirile cele mai curate și acțiunile cele mai oneste, trebuie să treacă probele experienței pentru a deveni certitudini. În privința politicii, Pavel s-a convins, după aproape 2 ani de provizorat înjositor, la cheremul unui președinte de organizație și parlamentar din partea Drepte, aflată pe atunci la putere, că zelul și loialitatea lui, fără viclenie, fariseism și disponibilitate la actele cele mai abjecte, nu înseamnă nimic pentru sistemul în care se străduia să fie acceptat. Au valorat însă pentru parlamentarul liberal care, în acel răstimp, a produs cele mai răsunătoare declarații politice și a declamat, de la tribuna Senatului, cele mai înduioșătoare sau la nevoie, vitriolante discursuri, aceste performanțe aducându-i un nou mandat de senator și, imediat după aceea, fotoliul de ministru al economiei. Pavel a primit și el răsplata muncii în organizație, dar mai ales recompensa potrivită trudei sale de gramatic. După zeci de audiențe eșuate în anticamera proaspătului ministru, întotdeauna ieșit cu urgențe în teritoriu, a fost recunoscut în cele din urmă, cu noroc, în mulțimea de petiționari de la ușa sa și astfel a căpătat, nu fără umilitoare pertractări, o slujbă de referent debutant la serviciul de cultură scrisă, un departament al

unei direcții oarecare a Ministerului Culturii.

Spectacolul mizerabil al administrației la cel mai înalt nivel al său, populată de toate secăturile lumii politice, o liotă a cărei fojgăială și incompetență obraznică paralizază orice inițiativă onestă, nu l-a înveninat sau deznădăduit pe Pavel, cu toate că a rămas în suflet cu mâhnirea de a nu-și putea valorifica pe deplin studiile sau aptitudinile. A continuat pe acel post încă mai bine de un an, după care, într-o dimineață, s-a pomenit chemat de secretara ministrului, venită într-un suflet în biroul pe care Pavel îl împărțea cu alți trei referenți din cadrul aceleiași serviciu.

„Am încercat să vă caut pe linia internă, pesemne aveți telefonul deranjat”.

„Este defect de peste o lună, am făcut până acum trei referate prin care solicitam înlocuirea...”.

„Nu este problema mea, vorbiți la achiziții. Pofțiți la domnul ministru, în 15 minute are videoconferință. Vă așteaptă ACUM”, îl întrerupsese secretara cu un ton aferat și categoric, care nu îngăduia comentarii sau amânări, intim preocupată să ocrotească strictețea cu care șeful ei trebuia să își respecte calendarul întâlnirilor. Colegii de birou schimbaseră pentru o clipă priviri mirate, însă se abținuseră de la orice comentariu răutăcios în prezența secretarei, prefăcându-se în continuare că muncesc din greu, cufundați până la brâu în mlaștina de formulare și petiții care le înghițise mesele de lucru și începuse să șiroiască la întâmplare pe linoleumul acoperit de slinul adunat acolo în generații. Pavel se gândise imediat că se întâmplase ceva grav, pentru că emoția și tremurul din vocea doamnei Liana ar fi provocat oricui o stare de neliniște, o spaimă fără contur precis, ca și când te-ai pomeni dintr-o dată pe buza unei prăpastii, paralizat de senzația de pericol iminent care îți răvășește simțurile și totuși căreia, inconștient, vrei să i te predai de bunăvoie. „Haideți”, îl mai îndemnase scurt secretara și ieșise pe culoar înainte ca el să apuce să se conformeze. O urmăse, curios, nedumerit. Imediat ce ajunsese în hol înțelesese definitiv că doamna Liana nu mergea ca toți oamenii, cel puțin nu la fel ca toți oamenii din acea instituție, ci alerga, ca și când s-ar fi grăbit să acorde primul ajutor victimei unui accident sau și-ar fi adus aminte, după multe ore de uitare iresponsabilă, că a uitat fierul de călcat în priză. Trebuie adăugat faptul că doamna Liana era o făptură scundă și planturoasă, această combinație excepțională dând avântului său athletic o încărcătură comică rar întâlnită chiar și într-o instituție publică de stat.

Odată ajunși în anticamera cabinetului ministerial, secretara intrase aproape concomitent cu bătaia scurtă în ușa biroului. El așteptase, cuminte, la doi pași de intrare, lipit de cuierul masiv cu agățatori din bronz, sufocat de paltoane și haine de blană. După doar două minute, doamna Liana ieșise, având pe brațul stâng mapa de lucru a ministrului, ticsită cu documente proaspăt semnate, purtată cu mândrie, ca pe un trofeu abia smuls din mâinile dușmanilor, iar în mână dreaptă tava cu cafelele de dimineață. O urmaseră îndeaproape cei doi consilieri ai ministrului, semn că acesta vrea să discute singur cu Pavel. Pe drumul parcurs triumfător până la biroul său, ca o adevărată stăpână a casei,

secretara îi făcuse semn din cap să intre, sticlind un zâmbet contrafăcut, neizbutit, cu toate acestea, singura amabilitate de care se bucurase Pavel în acea zi. [...]

[...] Înțelesese dintr-o dată, mai adânc și cu mai multă concretețe decât putuse să înțeleagă vreodată, că aceasta era adevărata față a țării sale, că nu se mai putea face nimic, că exista ceva esențial smintit în alcătuirea ei, ceva pe care doar amintirea câtorva oameni de geniu, providențiali sau trecutul unor fapte militare magnifice nu putea să îl vindece. Întreaga sa echilibristică politico-administrativă îi apăruse imediat inutilă, chiar ridicolă, rezistența îndârjită, atunci când poziția sa părea fundamental compromisă, doar un act zadarnic de fanatism, timp fatalmente irosit din punct de vedere al creșterii experienței interioare, cu oricâtă îngăduință hermeneutică și-ar fi privit tălcul propriului destin. Își adusese aminte cum încercase să-l instruiască, cu onestitate, pe Rusceanu cu privire la folosirea sintagmei „animal politic”, pe care acesta o folosea cu voluptate, dar în mod eronat, în toate emisiunile televizate unde era invitat; îi explicase cum *zoon politikon* se transformase în accepțiunea contemporanilor în „bestie politică fără scrupule”, ba chiar într-un închipuit argument aristotelic care ar justifica lipsa principiilor morale în politică („iată, nici vechii greci nu erau străini de apucăturile noastre!”), pe când sensul just este de ființă a polisului, a cărei existență este legată, prin natura sa, de destinul comunității din care face parte.

Calmul pe care îl exersase cu succes ani de zile, stăpânirea de sine, pacea interioară pe care fusese convins că o atinsese, se destrămaseră într-o clipită, ca și cum s-ar fi s-ar fi trezit dintr-un vis sau până atunci ar fi fost sub influența unui narcotic puternic, incapabil să se miște sau să gândească cu luciditate și vioiciune. Ticăloșia și prostia superiorilor nu-l mai amuzau, ideea indulgenței și a neutralității deveniseră într-o clipă de neconceput. Crezuse

din totdeauna că schimbarea poate veni prin acumularea în timp a gesturilor infinitesimale, prin munca microscopică a generații de oameni bine intenționați, atent dirijați către scopuri nobile. Greșise! Schimbarea, îndreptarea, nu putea veni decât în urma unui cataclism, a unei cotituri dramatice de destin. Câte generații de eroi anonimi au trebuit să creadă, cuminiți, că steaua patriei lor e mai luminoasă decât a altor nații și, apărând această credință, au fost strivite de cortina de plumb a istoriei, pentru ca ticăloșii de azi să trăiască, să prospere nemăsurat și să

considere că țara aceasta e a lor pentru totdeauna?

De câte ori închisese ochii la turpitudinile lui Rusceanu, gândindu-se că rolul său acolo, ca pildă de echilibru, de virtute și seriozitate, de acțiune bine cumpănită, este mai important decât demnitatea, decât orgoliul său în suferință? De câte ori încercase, în adâncul sufletului, să găsească justificări „teleologice” pentru actele șefului său, socotind că în planul mai vast al lucrurilor, demersurile acestuia, ce erau la prima vedere meschine sau de-a dreptul imbecile aveau de fapt o finalitate întregitoare, morală, nobilă? Îl cuprindea sila gândindu-se că și-a negat de atâtea ori propria natură, că și-a reprimat impulsul de a fi așa cum simțea că trebuie să fie, să fie așa pentru că nu poate și nu trebuie să fie altfel, adică puternic, dominator, dar drept, sincer în orice circumstanță, sieși suficient, bun, îndatoritor, dar nu din iubire pentru semenii, ci din datorie, sentiment care emana din conștiința sa superioară. A te lăsa oprimat, marginalizat, folosit este un păcat față de propria natură și un păcat față de divinitate. Odată ce ai înțeles aceste adevăruri și acționezi în sensul lor, frica dispare, la fel și sentimentul conștiinței încărcate (nu spunea oare Nietzsche că acesta e o adevărată boală???), mai mult, pregătești toate premisele pentru a putea atinge fericirea.

Ceva se luminase în sufletul său, gândea mai limpede, însă această nouă înțelegere, în loc să îl facă mai îngăduitor, anulasă posibilitatea benevolenței și a iertării, iar limpezimea minții sale era a oțelului unei săbii care sclipește mortal în soarele unei dimineți de iarnă. Dar nu sunt oare responsabilitatea celor lucizi, a celor care pot discerne binele de rău, și faptele celor care trăiesc în bezna ignoranței, cu toate relele și ticăloșiile speciei, așa cum este răspunderea părintelui pentru copilul rătăcit, care trebuie adus cu orice cost pe calea cea bună, oricâtă asprime ar presupune îndreptarea lui?

Hans Holbein cel Tânăr, Portretul lui Erasmus din Rotterdam, 1523

A. C. Pahomi

Fragment din romanul în lucru „Rătăcitorul” (I)

(...)
— Încotro?
Am recunoscut vocea imediat. Era Rătăcitorul... Euforia îmi dispăru, lăsându-mi totuși o liniște plăcută în suflet. Cu o zi înainte m-aș fi speriat, aș fi pus întrebări banale, ba mai mult, aș fi fost cuprinsă de îndoieli, de bănuiri, de temeri. I-am zâmbit, întâmpinându-l ca pe un vechi prieten cu care aveam o întâlnire firească. M-a surprins senzația de acceptare a acestui om necunoscut, dreptul pe care i-l confeream, acela de a-mi popula în acest moment întinderea nemărginită pe care o dominam, numită libertate.

— Hai hui prin viață, am răspuns. Dar tu?

— Cercetez.

— Ce?

— Viața.

Răspunsul mi-a plăcut.

— Și?

— Nu știu încă dacă merită sau nu trăită.

— Până la vârsta asta nu ai găsit răspunsul?

Bărbatul mă privi cu interes. Ochii săi păreau că-mi scanează gândurile, așezându-mi-le pe coloane, clasificându-mi-le pe criterii doar de el știute.

— Și dacă ți-aș spune că eu nu m-am născut încă? Și dacă ți-aș spune că nici măcar nu știu dacă o voi face sau nu?

— Poate fi o alegere? am întrebat pe un ton serios.

— Dacă poate fi o alegere?... Bună întrebare...

Rătăcitorul îmi zâmbi, apoi plecă cu pași grăbiți, dispărând după primul colț de stradă. Un biet nebun, mi-am spus, regretând totuși că nu a mai stat cu mine. Ce apariție! Ce dispariție! *Și dacă ți-aș spune că eu nu m-am născut încă? Și dacă ți-aș spune că nici măcar nu știu dacă o voi face sau nu?* Ce gânduri? Ce vorbe? A fi pe pământ fără a te fi născut încă... A cerceta viața, înainte de a opta dacă ești sau nu de acord cu ea... Ați fi dată șansa de a-i aprecia valorile, de a-i identifica erorile... Dar cum îi poți socoti importanța cercetând-o prin alții? Cum poți înțelege tristețea fără a trece prin ea? Ori bucuria? Cum? Totuși, ideea îmi plăcea... Să vii pe pământ, să cuturei în lung și-n lat, să *cercetezi*, apoi să decizi – vreau sau nu vreau să trec prin această experiență! Doamne, cred că pământul ar fi gol... Câți ar fi dispuși să împartă același spațiu cu unul ca Tănase? Ba nu!... Ar fi mulți! Mult mai mulți decât pot eu bănuir...

— Vrei să-ți spun o poveste?

Iar el? Întors din drum, Rătăcitorul își regla acum pașii după cadența pașilor mei, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, de parcă nu mă lăsase baltă cu câteva minute în urmă. Ce personaj... — Da.

— Totul începe cu a fost! În viață, totul începe cu a fost...

— Și planurile de viitor?

— Și ele, fiindcă stau tot timpul pe trecut, într-o formă sau alta, neexistând nimic suspendat pe inexistența prezentului.

Câteva clipe de tăcere tapetară chipul străinului, împietrindu-l parcă, dându-i aerul unei statui dăruite de istoria umană, istoriei lumii.

— Aici, pe acest pământ, cândva, am întâlnit o femeie... Îi voi spune femeie, fiindcă aparținea acestui concept, chiar dacă s-a dovedit că era cu totul și cu totul altceva. Dar nu mă întreba ce, pentru că nici astăzi nu știu ce a fost. Am întâlnit-o când nu mai aveam nevoie de așa ceva, când noțiunea în sine era pentru mine edificată, trecut fiind printr-o lungă serie de experiențe. Eram împăcat, chiar echilibrat în acest sens, ba mai mult, mă mândream cu o scară valorică, pe care aplicând-o, fără greș puteam cataloga foarte repede orice femeie. Ea a apărut aproape banal, ca o filă de carte întoarsă din plictiseală... Era tânără, era frumoasă, era tăcută... Nu părea foarte interesată de mine în mod „clasic”, cercetându-mă doar cu o curiozitate de copil cenzurat de normele rigide ale maturității. Mă studia, trecând peste conturul fizic, invadându-mi astfel gândirea, cercetându-mi pornirile, sentimentele, cunoștințele... Nu am bănuir că prin ochii aceia pe care nu-i voi uita niciodată, venea o lumină care-mi căuta sufletul... Da. Îmi căuta sufletul... La început a păstrat o distanță

fabuloasă, nu citisem în cărți, nici măcar nu-mi imaginasem. Aș fi dorit să întreb de ce, însă ceva mă oprea.

— Eu am fost de vină, spuse bărbatul într-un târziu. Eu. Am început ca un tâmpit să deschid fereastra spre logică, spre lumea materială, spre banalitatea cotidiană, spre dezastru. Am încetinit rotirea în acel absolut, crezând că pot cobori cu aceea femeie... Și nu a fost așa. Ea nu avea nevoie de mine în mizeria acestei lumi care divide totul, nu voia să trăiască lângă un om... Mi-a arătat cum este să trăiești într-o osmoză, iar eu am transformat totul într-o simbioză. Și a plecat... Frumoasă, tăcută, zâmbind... Ca o dovadă incontestabilă a fericirii, ca o șansă unică, pe care eu am ratat-o ca prostul... Ce a rămas în urma ei? Certitudinea că viața aceea are un sens, că este o poartă spre alte universuri, că sufletul din noi aparține fără tăgadă unui rai sublim. După plecarea acelei femei am rămas gol pe dinăuntru, uscat și fără dorința de-a mai trăi. Dar nu prin gânduri sinucigase, ci prin acceptarea inutilului în tot.

— Ai căutat-o?

— Nu.

— De ce?

— Mi-a fost teamă, știind că nu mă va mai primi niciodată înapoi. Am dezamăgit o ființă rară, am trădat ca ultimul laș, am maculat cea mai albă cale... M-am purtat ca un om obișnuit, într-o întâlnire de excepție... Și am simțit că poarta magică a fost închisă chiar de mâna ei, lăsându-mă pe mine în lumea aceasta, condamnat la banalitate.

— Cât ar fi putut să dureze o astfel de întâlnire? Și cine ar rezista să trăiască la o asemenea intensitate?

— Cât? O viață întreagă. Cine? Ea. Cum?... Făcând o distincție clară între lumea materială și inefabila lume imaterială... Fiind ziua femeie și noaptea zeitate, separând urâtul de frumos și binele de rău...

— Chiar a existat?

— Există. Am revăzut-o de câteva ori, însă ți-am spus, mi-a fost teamă să mă apropii. Și mi-a fost și rușine, fiindcă eu am fost acela care a cedat, eu m-am întors aici, jos, printre mizerii... Dar n-am știut că o dată ridicându-te atât de sus, nu vei mai fi niciodată

același... Am rămas doar o jumătate de om care se târăște printre alte sferturi sau jumătăți de oameni.

— Doamne, ce iubire!

— Nu, draga mea. Iubirea este un cuvânt. A fost o mare, mare întâlnire... Două spirite s-au întâlnit, înălțându-se împreună. Dar ea s-a dus tot mai sus, iar eu...

— Totul începe cu „a fost”... Ciudat. Nu credeam că bărbații pot fi atât de sensibili, atât de fragili.

— Cum crezi că au apărut *Nocturnele* lui Chopin? Ascultă-le de câteva ori la rând și vei înțelege mai bine componentele nevăzute din care suntem alcătuiți. Și nu e vorba de excepții. În diferite doze de concentrare sau de dezvoltare, toți suntem la fel. Un mitocan va fi tandra cu peștișorii din acvariu, un bătaș cu animalul de companie, un artist va tânji după un spirit.

— Dacă te-aș întreba cine ești, ce mi-ai răspunde?

— Sunt cel mai trist bogat din lume. Am crezut multă vreme, că în natură nu există decât instinctul, frica și indiferența,

ignorând ori interpretând în diferite moduri acea nemulțumire specifică omului. Această epocă de consum ne ține prizonieri într-o falsă viziune asupra vieții. Avem, dar mai vrem, păcăliți fiind și de timpul care se tot comprimă. O competiție inegală între individ și progresul continuu, o goană sterilă, istovitoare și umilitoare, au făcut din omul de azi un etern nemulțumit, un chinuit, un nerealizat, indiferent de gradul său de pregătire, de educație sau de cultură. De cele mai multe ori, neputința ne face puțini înțelepți, mimând o anumită detașare, însă, puși în fața unei tentații materiale, instinctul adaptat epocii aruncă imediat peste bord orice fel de sapiență. Totuși, nemulțumirea apare foarte repede, căutarea revine, alungându-ne tot mai departe de noi. Ne pierdem, draga mea... Suntem pierduți... Nu mai știm drumul înapoi spre sufletul nostru, căruia îi dăm tot ce ne oferă lumea modernă... Dar el, sârmanul, are nevoie de cu totul și cu totul altceva și astfel apar *Nocturnele*,

apar tristețile... Iar atunci când întâlnim o ființă care mai are bucăți mici din harta pierdută, când însoțim acel suflet căutător, avem impresia că ne-am găsit jumătatea primordială, avem impresia că iubim, că suntem fericiți... Dar cei mai mulți obosesc oprindu-se din drum, cad în tentațiile efemere, rămân tot jos, fără să știe că ochii sufletului lor vor rămâne înlăcrimați. Este cursa vieții, examenul pierdut cel mai des, este ratarea unei șanse unice. Reflectează la amuzanta pildă: *m-am născut în pielea goală, ce-i pe mine-i de câștig!* M-am gândit adesea la aceste cuvinte, luându-le la început ca atare, netraducându-mi cuvântul „câștig” decât ca un avantaj. Dar oare nu tocmai aici stă viclenia? Eu sunt un om bogat. Am multe pe mine... Desigur, nu pledez pentru sărăcie, considerând-o incomodă, neplăcută, generatoare de suferințe și de privațiuni. Însă, mă tot întreb – știe omul bogat să trăiască? Și dacă da, de ce este trist și nemulțumit? De ce vrea mai mult? Ce gol încercă el să umple? De ce și spre ce fuge mereu?

Continuare în numărul viitor

Caspar David Friedrich, *Femeie în fața răsăritului*, 1818

Sofia Șincan

„Ochiul de ciclop” (I)

Am intrat întotdeauna în Radio cu bucurie, cu un fel de neastâmpăr în care se amestecau curiozitatea de a ști ce spun ascultătorii, plăcerea discuțiilor la o cafea cu colegii, lucrul în cabină, întâlnirile cu personalitățile vremii din domeniile cultural, științific, economic, gândurile clocotitoare pentru noi proiecte. Necazurile – și nu au fost puține – n-au putut stinge această bucurie niciodată! Radioul a fost și este, pentru mine, cel mai important, cel mai sigur și cel mai corect mijloc de informare și plăcută companie a ascultătorului. Perfecționările tehnice l-au făcut ușor de ținut la purtător, iar profesionalismul celor ce-l slujesc i-a conferit prestigiul de care se bucură. Mă consider și astăzi, după o viață, un

Casa bunicilor din partea mamei, casă în care locuiam, rămăsese singura „în picioare” după teribilele bombardamente din primăvara și vara lui 1944. Cele două surori ale mamei mele, fiecare cu câte trei copii, nu mai aveau nimic: nici casă, nici lucruri. Mama-doua – cum îi spuneam eu surorii mijlocii, Valeria – (și cum îi vor spune cu dragoste și copii mei), când a ieșit din adăpost după bombardamentul din 4 aprilie și a văzut casa în flăcări..., iar sora cea mare, Sevila, a scăpat cu viață din bombardamentul de la 7 mai 1944, dar fără nimic din ce realizase până atunci. Am luat cu toții drumul refugiului, care pe unde l-a dus slujba sau l-au primit rudele. La începutul lui septembrie ne-am întors „acasă”, adică

în șifonier superbul „Columbia”, spunându-mi că e stricat. Dar, într-o seară, am venit mai devreme de la joacă și l-am văzut stând pe covor cu capul în șifonier, cu urechea lipită de aparat. N-am să uit niciodată spaima lui, teribila fâstăceală și bâguiala, precum că „voia să vadă dacă mai merge, ca să scoată un nou abonament”. M-am simțit îngrozitor față de tatăl meu. Autoritatea lui era recunoscută și acceptată în casă, iar eu aveam senzația că făcusem ceva ce nu se cuvenea. L-am mai văzut, tot așa de încurcat și parcă neajutorat când, în clasa a V-a, am luat un premiu la un concurs literar. Fiind plecată în vacanță mi-am ridicat la propriu maldărul de cărți înainte de începerea școlii. Când am venit acasă,

pentru slujirea lui. Astăzi, niciuna dintre forțele politice nu exercită o putere organizatorică și legislativă atât de fermă cum au exercitat-o comuniștii atunci. Sentimentul de stăpâni s-a tradus, mai târziu, și printr-o oarecare îngăduință față de supuși. Tata, de pildă, a făcut abonament la radio și „Columbia” și-a luat locul pe comodă. Cu tot bruiatul, ceva, ceva tot reușea să prindă la „Radio Londra”. Dacă se întâmpla să intru în cameră, butonul era repede răsucit și acul scalei atât de tainic luminate, căuta alte posturi. Mă jucam și eu uneori cu acel buton. Se auzea clar, Moscova. Cum din clasa a V-a ni se preda limba rusă, înțelegeam, din când în când, câte un cuvânt. În fiecare luni seara surorile mamei, verii mei se adunau

Sursa foto: Crayon.pk

om norocos, fiindcă soarta m-a ales să fac parte dintre cei care slujesc cu iubire și respect, cu mândrie și răspundere, idealurile generoase ale celor care au întemeiat radiofonia din România și ale celor care ne acordă încrederea lor, ascultătorii!

În casa noastră radioul era un personaj important. Se ascultau la ore fixe programe despre care aveam să înțeleg mai târziu, că acestea comunicau noutățile zilei, iar seara, emisiuni culturale, muzicale și, cu sfîntenie, teatru la microfon. Tata îmi arăta după război, o cutie ciudată cu căști, care fusese primul lui aparat de radio.

Prin 1946-1947 reușise să cumpere un superb „Columbia-Telefunken”, cu ochi magic și o foarte frumoasă carcasă de lemn. Pe partea din față avea un portativ de inox și o cheie Sol. Avea patru difuzoare și o rezonanță minunată. Fratele meu îl mai păstrează și astăzi. Oricine vine în casa lui îl admiră. Pălăvările aceluia ochi magic cu lumină verde profundă, strălucitoare însoțeau emoțiile mele când ascultam *Ora copiilor* sau *Teatru la microfon*.

la locul de unde plecasem. Acoperișul nostru încă exista, dar prin crăpăturile pereților crescuseră oțetari. Cărpelile s-au făcut în grabă și ne-am adăpostit în acel an – până la vara viitoare – toți în două camere. Cu toată gălăgia celor 7 copii ai celor 3 surori, acum școlari, când se deschidea radioul se făcea liniște deplină. Din parte noastră era în primul rând respectul pentru părinți, din partea lor grija pentru ziua de mâine, într-o epocă în care se desfășura un altfel de război, al speculei, al secetei, al găsirii și păstrării locului de muncă, al epidemiilor și mizeriei. Mi se pare o minune și azi că am scăpat de tifos și malarie. Nu ne-au ocolit însă furunculoza și pneumoniile. Toamna când mă duceam la școală, învățătoarea mea – doamna Ketty Constantinescu – se mira că mai trăiesc, atât eram de plăpândă și topită de pneumoniile din primăvară.

Radioficarea instalase în fiecare casă un difuzor care transmitea emisiunile postului central. Erau foarte dese controalele asupra aparatelor de radio și abonamentelor. Tata ascunsese

părinții m-au întrebat cine mi-a dat cărțile, cum au decurs lucrurile. Le-am povestit, intimidată încă, de întâmplare. Directoarea școlii mă felicitase, îmi dăduse sfaturi pentru învățatură și-mi spusese să-mi iubesc patria, mareața Uniune Sovietică. Eu am răspuns că patria noastră este România, dar dânsa m-a corectat cu duritate. Părinții s-au privit încurcați, m-au privit uluiți pe mine, iar tata mi-a spus cu tristețe: „Bine, la școală așa să spui, dar tu trebuie să ții minte, mereu, că țara noastră este România și noi suntem români”.

Difuzorul mergea aproape toată ziua. Rostul lui, aveam să-l înțeleg mult mai târziu. Cutiuța aceea mică era de fapt o armă într-o bătălie al cărui final fusese deja scris pe un petec de hârtie la Ialta, iar bieții noștri bunici și părinți îi mai așteptau încă pe americani.

Evenimentele istorice se succedau cu repeziciune. Stăpâni pe situație și după modelul URSS, noii diriguitori se ocupau pe perseverență și forță de toate domeniile. Cunoscându-și interesul, făceau într-adevăr „totul”

la noi să ascultăm *Teatru la microfon*. Începusem să-i știu bine pe toți actorii Teatrului Național. Când mergeam la spectacole, în sala Liceului Sf. Sava, apoi la Sala Studio din Piața Amzei sau la Comedia, îi recunoșteam după voce. Apoi s-a înființat „Teatrul C.F.R. Giulești”, cu actori care proveneau din Conservatorul Muncitoresc, dar și cu câțiva mari artiști ca Ovid Brădescu, Eugenia Zaharia, Nely Nicolau-Ștefănescu...

Atât cât îmi îngăduia timpul liber, eram nelipsită din teatru. Lângă școala noastră locuia unul din junii-primi de atunci – Simion Negrilă – care mă ajuta să pot sta la repetiții și să intru fără bilet la spectacole. După *Teatru la microfon* am făcut o mare pasiune pentru teatru pe scândură, cum îi spuneau artiștii. (Se povestea că, atunci când era în comisiile de examen la Conservator și un candidat dovedea calități actoricești, doamna Bulandra spunea: „Ei, să vedem ce poate la scândurică, la scândurică!”)

Continuare în numărul viitor

Festivalul „Dinu Lipatti”

Muzică

Prof. univ. dr. DHC
Grigore Constantinescu

menită să invite publicul la o expoziție de fotografii, conferințe istorice și estetice, recitaluri omagiale, proiecții de filme documentare TV – Oana Drăgulinescu, *Sonată pentru omul bun* –, integrale ale creației componistice (sopra Irina Iordăchescu – baritonul Ștefan Ignat, directorul Operei bucureștene – muzică vocală; Viniciu Moroianu, Horia Maxim, Mihai Ritivoiu – lucrări pentru pian solo, *Bucharest Winds Ensemble* – lucrări pentru suflători). Aceste multiple evenimente artistice au fost găzduite de „Casa Artelor” – director Alice Barb –, inaugurată cu generozitate, după o derulare de excepție a studiului personalității lipattiene, de către creatoarea Festivalului, la care

au luat parte compozitorul Dan Dedi, muzicologul Irina Hasnaș, te-leastul Marius Constantinescu și sem-natarul acestui reportaj, care a susținut conferința „Walter Legge despre Dinu Lipatti” (*Walter Legge a fost producătorul Casei de discuri „Columbia”* – n. red.). Evocând această a II-a ediție ce poartă simbolul titlu „I Love Lipatti”, Alice Barb a mărturisit în primele pagini ale caietului-program, realizat cu o eleganță exemplară: „Dinu Lipatti este un diamant. El trebuie pus în coroana culturii românești și făcut să strălu-cească de către noi toți. Pentru noi toți. Și pentru întreaga lume”.

În anul Centenarului Marii Uniri, lumea internațională a muzicii a aniversat cei 100 de ani de la venirea lui Dinu Lipatti în universul artelor. Împlinind dorința unică a românilor, s-a desăvârșit credința luminoasă de a mărturisi iubirea unică, dedicată acestui artist mondial, care ne-a fost dăruit de divinitate. Am asistat la realizarea unui proiect propus din inițiativa generoasă și entuziasă a regizoarei Beatrice Barb. Cu o pasiune remarcabilă, organizatoarea ideii omagiului dedicat lui Dinu Lipatti, Alice Barb, marchează simbolică re-întoarcere a marelui pianist în casa

natală, acțiune pe care primarul general al Municipiului București a aprobat-o odată cu inaugurarea festivalului menit să pună în valoare opera și personalitatea lipattiană. O convingătoare acțiune ce a impulsionat crearea unui circuit cultural bucureștean care îi poartă numele. Autentică bijuterie arhitectonică situată pe bulevardul Lascăr Catargiu, clădirea redă familiei artistului simbolică reședință admirată ani de-a rândul de melomanii Bucureștiului.

Capitala a găzduit, la finalul lunii martie, cea de a II-a ediție a

Festivalului „I Love Lipatti”, prilej excelent de a deschide dialogul artistic dintre iubitori ai muzicii, interpreți remarcabili, cunoscători, cercetători și propagatori ai operei lui Lipatti. Salutăm sprijinul primarului general al Capitalei, Gabriela Firea, și al Consiliului General al Municipiului București, pentru oferta sediului casei natale, muzeu al artistului, monument istoric salvat și inclus în spiritualitatea culturală a Capitalei. Alice Barb a organizat refacerea clădirii și, între 19-25 martie 2018, o impresionantă omagiere a marelui artist, prilej de a desfășura o manifestare muzical-culturală

Jean Giraudoux, nu doar romancierul și dramaturgul...

Sportul,
act de cultură

Tiberiu Stama

Apreciat romancier și dramaturg (o vreme și diplomat), scriitorul **Jean Giraudoux** s-a dovedit a fi și un fidel aliat al sportului, cu precădere al atletismului considerat drept „o ofertă generoasă a bucuriei”.

Campion al Franței în probele de sprint, la 400 m mai ales, atât în anii de școală, cât și de studenție, scriitorul era nelipsit de la întrecerile de pe stadioane.

Ceva mai mult: găsea timp (și... fonduri) spre a-și însoți compatrioții sportivi și peste hotare, chiar și la câteva ediții ale Jocurilor Olimpice, cum ar fi în 1920 la Anvers, în 1928 la Amsterdam și în 1936 la Berlin. În capitala Germaniei a trăit un moment de apoteoză ca martor al senzaționalei evoluții a atletului american de culoare, Jesse Owens, triplu laureat olimpic în probele de sprint 100 m, 200 m și 4x100 m, dar și la săritura în lungime!

A fost printre primii care l-au răsplătit cu aplauze, revoltat însă de gestul lui Adolf Hitler care a părăsit ostentativ tribuna oficială, atunci când – conform protocolului – trebuia să-l felicite... Gest, surprinzător, repetat, într-un fel și de către președintele S.U.A., Franklin Delano Roosevelt, care a refuzat să-l primească la Casa Albă, așa cum procedase cu ceilalți laureați olimpici, Owens ar fi meritat cel puțin un exercițiu de admirație.

Jean Giraudoux s-a impus atenției lumii sportive și printr-o lucrare cu totul inedită, o culegere de aforisme. Toate

acestea au relevat nu doar împătımirea sa pentru atletism („un sport fără limite fiind simbolul etern al întrecerii”), ci și manifestarea publică, adevărată sa totală față de sport, o dragoste pătimasă, dar și militantă prin propriul exemplu pentru mișcarea în aer liber, pentru educația fizică, la toate vârstele.

Lucrarea, apărută în 1928, la patru ani distanță de la ediția Jocurilor Olimpice, găzduită de capitala Franței, s-a dorit să fie un fel de ripostă a scriitorului față de indiferența aproape generală a parizienilor? A avut însă un tiraj relativ modest spre nemulțumirea bibliofililor, anticarilor sau buchiniștilor de pe malurile Senei. Doar printr-un hazard mi s-a oferit lucrarea spre consultare doar în 1994, aflându-mă la Paris, cu prilejul unei etape de cupă mondială la scrimă.

Consemnez câteva dintre aceste aforisme care atestă afinitățile scriitorului cu fenomenul sportiv: *Sportul este fără nici un dubiu un act de cultură, acest bun comun de esență omenescului. Sportul delimitează propriul nostru corp de masa extrem de vagă a celorlalte corpuri. Exercițiul gândirii face același lucru pentru fiecare spirit. Prin sport transferăm trupului unele dintre cele mai puternice virtuți ale sufletului: energia, curajul, răbdarea. Adică tocmai contrariul bolii. Cine desparte spiritul de trup se condamnă singur: dimineța – la două treziri, noaptea – la două somnuri. Dacă nu chiar la două insomnii... Omul*

*care nu știe să alerge, să sară, să înoate este ca un automobil la care nu se folosește decât viteza întâi. Dacă Descartes și Kant ar fi scris unul lângă altul, la același pupitru, fiecare gândind ceea ce gândește celălalt și prevenindu-l imediat în chiar fraza scrisă, ci și-ar fi dat seama ce înseamnă bucuria sportivă... Maeterlinck a devenit campion la haltere, când tocmai scria **Viața albinelor**. Omenirea încearcă să se apere prin mișcare spre a nu confirma pronosticul sumbru al unui om de știință; și anume, că peste doar câteva decenii omenirea, dacă va continua să trăiască în ritmul de astăzi, va sfârși prin a oferi un tablou extrem de trist: o jumătate din locuitorii Terrei vor*

fi ocupați cu îngrijirea celeilalte jumătăți bolnave.

... Cei care l-am cunoscut, colegi de breaslă și cititori deopotrivă au deplâns, în 1944, trecerea în neființă a scriitorului, cu puțin peste 60 de ani, când încă se mai situa printre cei mai prolifici condeieri, nu numai din Franța, ci și din întreaga lume. Și el, Jean Giraudoux, ca și alți scriitori de referință n-au făcut decât să respecte verdictul aspru al destinului...

Jean Giraudoux (1882-1944)

Sărbătorile primăverii – simboluri ale coeziunii în comunitatea tradițională

conf. univ. dr. habil. Gabriela Rusu-Păsărin

Primăvara este anotimpul care reunește forțele benefice ale pământului pentru ca germinația, sub pavăza razelor soarelui, să îplinească rodul. Primele gesturi ale menirii belșugului sunt tot atâtea gesturi dătătoare de energii spre bucuria truditorului. Mentalitatea popula-ră a păstrat tradițiile la care participau toți membrii comunității, pentru că funcționa credința că numai astfel pământul va da rodul cel îndestulător. Amintim câteva obiceiuri străvechi practicate la începutul primăverii care contribuiau la consolida-re a coeziunii comunitare.

Mătcălăul

Este un obicei popular străvechi menit să întărească relațiile de prietenie dintre tineri. Întrajutorarea între familii avea ca semnificație realizarea cu ușurință a muncilor câmpului. Mătcălăul este o ființă mitologică invocată de tinerii de același sex, care vor să stabilească o relație de prietenie.

„Mătcuțitul fetelor” se face la vremea

înfătășitului și însurășitului au loc numai în loc deschis, de obicei lângă o apă curgătoare și neapărat în ploaia de flori a primăverii.

„Tînjaua”

Cunoscut sub denumirea de Plugarul sau Tînjaua, străvechiul obicei agrar este reperabil în toate zonele mari etnofolclorice și practicat în special în Transilvania și Banat. Bătrânii satului au o nobilă îndatorire: să privească cu atenție cum se desfășoară muncile agricole de primăvară și să desemneze pe cel mai harnic gospo-dar. După ce tot satul afla cine a fost mai grijuliu cu țarina și mai spornic la muncă, toți se pregăteau pentru sărbătoare. Casa gospodarului ales se-ngrijea de împodo-birea cu cergi a teleguței de la plug, unde urma să stea gospodarul ales în timpul ceremonialului. Curtea era împodobită cu crengi și flori pentru a primi oaspeții după terminarea ritualului, iar femeile casei pregăteau bucate alese pentru petre-cerea ce urma la casa „însemnată”. În acest răstimp tinerii „înstrușau” douăsprezece juguri, care se prindeau unul de altul cu

membrii colectivității. Această „legătură” este simbolizată de tînjă sau tînjală. De aici poate și vorba: *Nu te lăsa pe tînjală*, adică pe ajutorul celorlalți fără ca tu să contribui cu ceva. Și bine este ca toți să participe la ceremonial, fetele cu lucrurile de-mpodobit, iar băieții cu înjugatul la plug. Paremiologia românească a reținut și expresia: *Nici în căruță, nici în teleguță*. Se spunea despre cineva care nu e nici harnic (altfel ar fi în teleguță împodobită), nici în căruță (unde sunt toți membrii colectivității). Adică nu e în rândul lumi. „Tînjaua” e un obicei străvechi și un sim-bol al coeziunii comunității, pentru că, se știe, *nu poți trăi „singur cuc”*.

„Rodul grâului”

Categorie magică în strînsă legătură cu ideea de fertilitate și fecunditate a plan-telor, mana, cunoscută și sub denumirea de „rod” (cuvânt slav) semnifică o concentrare a forțelor rezultând o putere supranatura-lă. Stînd la originea sacralului, ea se poate regăsi în spirite, demoni, forme obiective care provin din această putere primă,

Cu sulul însemnat,

Și din loc în arie,

Din arie în groapă

Și de aici să-i fac lăreț.

Că dimineața m-am sculat

Și la câmpuri am plecat,

Cu Maica Domnului m-am întâlnit

Și pe loc m-am spovedit,

Ca să iau,

Să nu dau

Bogăția câmpului,

Sporul avutului,

Rodul câmpului.

După ce rosteau cuvintele, înconjurau de trei ori holda, ascundeau în acel loc sulul războiului de țesut și se întorceau spre casă fără să scoată vreun cuvânt, ca vraja să nu se risipească¹. A lua mana grâului sau rodul grâului era o practică

Pictură naivă de Vasile Popovici

pomilor în floare, într-o zi lăsată de Dumnezeu pentru odihnă: duminica. Sunt nelipsite turta și chituța de mătcălău.

Fetele au nevoie de un „tată sufletesc”, pentru că tinerețea tinde să depășească prin elan rigorile normalității. De aceea „rostul mătcuțirii” e ținut de cel numit „tată sufletesc”; este cel ce se îngrijește de colacul din făină de grâu curat, „turtă” și buchetul de flori, „chituța de mătcălău”, ca simboluri ale germinației și frumuseții, simboluri pentru tinerele aflate în primă-vara timpului. Gestică este la fel de sim-bolică: tatăl sufletesc lua turta de pe masă, lua sarea din mijlocul ei, decojea pâinea cu un ban de argint și pe miezul-esență a grâului curat, puneă atâtea picături de vin roșu câte participante erau la „mătcuțire”. Apoi mîncău bucățița de pâine, ca o „grijanie”, pâine și vin, se îmbrățișau și de atunci se strigau „văruțe” sau „su-rate”. Se pecetluia o prietenie pe viață. Ceremonialul însurășirii, numit mătcălău în zona Banatului se putea derula în casă sau într-o livadă. În partea de sud a țării,

tînjalele. „Înstrușitul” însemna împodobi-rea cu cununi de flori, verdeață, panglici, ștergere țesute și batiste lucrate de tinerele fete (cele ce dau frumusețea casei). Când soarele era la amiaz băieții se prindeau în juguri (gest-simbol pentru a desemna cine duce greul muncii și al casei). Mergeau la casa gospodarului, bătrânul satului rostea cuvinte de laudă la adresa celui ce s-a dovedit cel mai harnic. *E o lege a celui ce trece pragul casei: aduce și lasă în urmă bu-năvoie*. Astfel constituit alaiul, se mergea la țarină, la câmp. Se-nconjură țarina de trei ori, apoi se mergea la apa Marei, pentru că trupul și gândul se purifică cu apă curgătoare. Jocul tinerilor și veselia, cântecele și imnurile pentru spor nu con-țineau. Gospodarul era păzit cu strășnicie de către tineri, ca să nu părăsească plugul împodobit, să nu le fugă norocul. Viața e alcătuită din muncă (simbol fiind plugul împodobit), din veselie și frumusețe, la care contribuie întreaga comunitate. Și la fel de important este coeziunea socială, legătura afectivă și de întrajutorare dintre

concentrată cu efect supranatural, ținând de miraculos. Ca să nu fie luată mana, în satul de altădată se desfășurau practici de tip vrăjitoresc, una fiind cunoscută sub de-numirea de *rodul grâului*. Începutul de pri-măvară, stabilit prin calendarul țaranului la Sfântul Gheorghe debuta cu o noapte-prag, când se manifestau spiritele malefice, cele ce ar fi putut să ia mana rodului. De aceea femeile trebuiau să protejeze spicele „care legau spic” apelând la acte rituale bazate pe magia prin transfer. Recuzita era formată din frâu, bici, sulul războiu-lui de țesut, ață roșie, săculeț cu busuio-c. Mergeau la locul cu grâu, de unde voiau să ia mana și rosteau următoarea incantație:

Bogăția câmpului,

Sporul avutului,

Rodul grâului,

Să meargă, să treacă,

Grămadă să facă,

În locul arătat,

circumscrișă actelor de vrăjitorie și ne-îngăduită de comunitate. Sunt cel puțin două motive care argumentează folosirea în textul incantației a imaginii Maicii Domnului căreia i „s-au spovedit”, pentru a li se ierta gestul care încălca norma morală a comunității. Peste timp „rodul grâului” este știut ca o practică cu implicație psi-ho-afective care și-a pierdut eficiența și a rămas o imagine poetică a forțelor ni-ciodată cunoscute, care produc miracolul germinației și al rodirii.

Obiceiurile și practicile care reuneau membrii comunității au avut un rol esențial în a păstra unit neamul, nepartici-parea la acestea atrăgea repudierea aceloră, considerați „ieșiți din rândul lumii”, iar „rândul lumii” reprezenta ordinea ancestra-lă, imaginea diacronică a neamului.

NOTĂ:

¹ Simion Florea Marian, citat și de Gheorghe Pavelescu, *Magia la români*, București, Editura Minerva, 1998, p. 235.

Victor Vișoreanu - scriitorul în lut sau despre arta olarului din Horezu

Corina Mihăescu
Institutul Național al Patrimoniului

Cercetarea personalității în contextul culturii populare este o încercare ce se situează la granița dintre antropologie și psihologie și care poate porni de la sintagma *personality studies*, introdusă de S. Erikson (1951) în studiul culturii tradiționale. Lucrări despre personalitate sau *de personalitate*, raportate la arta populară prin creatorii care o reprezintă, precum cea intitulată *Personalitatea și schimbarea culturii populare*, semnată de Tiberiu Graur, sunt absolut necesare pentru înțelegerea procesului evolutiv al culturii tradiționale, influențat în bună parte de elementul personalitate, „care apare în momentul în care individul depășește prin ceva modelul învățat și deprins, când o necesitate materială încearcă a fi satisfăcută pe alte căi decât cele bătătorite”. [Tiberiu Graur, *Personalitatea și schimbarea culturii populare*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei”, 1922-1997, 75 ani, 1997, serie nouă, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 1997]

Convinsă fiind de necesitatea acestor monografii de artă populară, ca demonstrații de etnologie aplicată, care să fie orientate spre investigarea procesului creativ, îmi propun prin această lucrare o incursiune în lumea unui creator popular vâlcean, pentru a vedea cum, parafrazându-l pe Simion Mehedinți, acesta a proiectat în afară unealta, înțeleasă ca obiect etnografic de artă.

Ceramica lucrată de Victor Vișoreanu exprimă în stil personal gama motivelor folosite de olarii horezeni, fiind însă combinate în așa fel încât rezultă o impresiune de varietate decorativă. Personalitatea sa a exercitat o mare influență asupra dezvoltării olăritului de la Horezu, meșteșug care, datorită relevanței și virtuților sale, a fost inclus în Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității a UNESCO.

Victor Vișoreanu a fost un scriitor. Scriitor în lut și scriitor în versuri. Modelând lutul, dar și cuvintele, el a imprimat acestor două „materii” o anumită „stare” care poate fi denumită, indiferent la care dintre aspectele creației sale ne-am referi, prin termenul *stil*.

Această noțiune, care derivă din latinescul „stylus”, desemna condeiul de metal cu care se scria pe tăblițele cerate. Extrapolând, n-am putea spune oare că stilul Vișoreanu își are originea în „stylus”-ul numit „gaiță” – tot un condei (astăzi de metal), pe seama căruia creatorul pune întreaga metaforă a operei sale?

În lucrarea sa, intitulată *Tradiție și actualitate în ceramica de Horezu*, începută, dar pe care, așa cum mărturisea, n-avut curaj s-o scrie până la capăt (poate că pentru el curajul avea oarece atingere semantică cu ceea ce desemnează cuvântul timp), Victor Vișoreanu amintește istoricul centrului de ceramică de la Horezu: tradiția locală, influența bizantină, construirea Mănăstirii Hurezi de către Constantin Brâncoveanu, între anii 1690-1694, înființarea școlii de pictură și – posibil – a unui centru de olărit pentru nevoile curții domnești și ale boierimii, înrăurirea orientală, îmbogățirea tehnicilor de lucru, a registrului decorativ, utilizarea smalțului sau diversificarea paletelor cromatice.

În acest context, olarul mărturisea că „a căutat să dezvolte rostul gaiței” în decorare. Instrumentului acestuia modest, în trecut prevăzut la capăt cu câteva fire subțiri de păr de porc mistreț, astăzi, cu un ac foarte fin, îi revine rolul de a crea, cu ajutorul mâinii olarului, câmpuri diafane de linii trase pe fir subțire și deplasate fără ca ductul lor să se rupă, o dantelărie atât de fină cum numai păianjenul știe să-și țese pânza.

Triumful stilului Vișoreanu se trage, după părerea sa, din felul în care a știut să mănuiască gaița:

„Gaița e aceeași la orice olar, numai mâna e alta, ca arcușul în mâna unui violonist. Trebuie să-i dai o întrebuintă totală, să scoți din ea tot ce se poate scoate. Oricine o are, oricine o folosește, numai talentul e altul. (...) Jirăveala asta este complicată, se lucrează ca la ac, pe fir subțire și cere o răbdare extraordinară. Una e să faci modelul cu pensula și alta e să te folosești de gaiță, unde trebuie luat fiecare firicel în parte. (...) Cred că aceasta este unica formă de împodobire a unui vas. În ceramica de Horezu s-a ajuns la o culme a tehnicii, peste ea nu se va mai putea trece, decât în privința ornamentelor.

Nu toți înțeleg! Cu motivele, nu se va opri niciodată, dar ca modalitate de decor am ajuns la ultima formă. M-am gândit că prin această realizare ceramica de Horezu să fie înaintea tuturor centrelor din țară.” [Nicolae Docsănescu, *Pomul vieții*, Editura Albatros, București, 1978]

Folosind gaița, olarul este convins că a ajuns la suprema expresie a ceramicii horezene, nota sa personală fiind jirăvirea suprafeței întregului vas. Acest fapt l-a convins că de la el mai departe nu se va mai putea o altă modalitate de decor, ci doar alte și alte motive (propria

sa „galerie” depășind, după spusele sale, peste 2700 de motive).

Creator și cercetător al meseriei olăritului, Victor Vișoreanu s-a simțit dator să scrie o „carte de învățătură” a olăritului: „pentru a vedea în amănunțime tehnica și arta în această meserie (...) voi arăta pe capitole fiecare manoperă la rând, putând pune astfel la dispoziție cititorilor și iubitorilor de ceramică toate fazele de lucru pe care meșterul trebuie să le urmeze”.

Din păcate, timpul nu „l-a mai îngăduit” prea mult după această hotărâre temerară, așa încât, în însemnările sale, am găsit conturate numai câteva pagini referitoare la prepararea pământului, a smalțului sau a culorilor.

Iată, de exemplu, capitoul despre lut: „Lutul nu seamănă de la un centru la altul, după cum și procedeele decorării și ornamentele sunt specifice fiecărei zone. La Horezu, lutul este o humă grasă. Cel bun pentru olărie se găsește la circa trei metri adâncime, în timp ce în alte centre lutul se ia mai de la suprafață. După preparare el se transformă într-o pastă foarte fină care conține o cantitate mai mare de fier decât lutul din alte părți. După ce este modelat, decorat și ars, lutul nostru horezean sună ca un clopot. Datorită compoziției lui, care face și uscarea mai lentă, el dă posibilitatea meșterilor să lucreze un decor bogat al vasului potrivit gustului, tehnicii și talentului fiecărui olar.”

În discuțiile pe care le-am purtat pe marginea tuturor însemnelor olarului, Eufrosina Vișoreanu a adăugat câteva idei despre pregătirea lutului alături de Victor: „Pământul trebuie săpat mai întâi. Apoi îl batem cu maiul. Ca să-l faci bun pentru modelat, trebuie să-l pureci de toate impuritățile, așa că îl facem bucăți mari, pe care e tăiem atent cu cuțioaiele. Se lasă la macerat. Înainte era munca și mai grea, atunci când îl călcam cu piciorul. Cerneam pe dușumea cenușă, ca să nu se lipească de podea, și-l luam cu piciorul roată, roată, ca și cum am fi jucat sârba. Se făcea ca un vâlnic încut. Îl îndopla iar, iar îl călcai. De două ori jucai pe el, apoi îl tăiai bucăți, făceai gogoloațe (bulgări de pământ) și abia atunci începea munca de olărie. Este o meserie grea!”

Vorbind despre smălțuirea vaselor, Victor Vișoreanu amintește lipsurile olarilor și greutățile pe care le întâmpinau în prepararea emailului necesar pentru rezistența și frumusețea sclipitoare a vasului.

„Olarii din Horezu s-au confruntat

cu multe lipsuri, ca de exemplu lipsa plumbului din care se făcea smalțul. Astfel că erau nevoiți să lucreze vase nesmalțuite, dar frumos ornamentate cu aceleași motive florale, neglazurate. Ca totuși vasul să aibă o formă mai atrăgătoare olarii din Horezu au inventat prepararea smalțului din plumb. Cumpărau alice destinate armelor de vânătoare, le topeau într-o căldare de fontă la foc foarte puternic, amestecând continuu timp de aproape o zi, până când tot lichidul provenit din plumb se făcea făină.

Apoi îl împreunau cu piatră albă de pe râu pe care o ardeau în foc, o pisau în piua cu un drug de metal și apoi cu arama arsă și ea tot în cuptor și din această compoziție făceau smalț verde cu care fie că aruncau cu o perie în interiorul vasului trei-șase stropi, fie că trăgeau cu cornul două vergi: una în partea de sus a vasului și una lângă fundul vasului. Iar între ele era așternut un motiv decorativ, de obicei șalul umplut cu mici linii ondulate, toate executate cu cornul.”

Despre culori aflăm că (în afară de verde, cum s-a văzut) ele se făceau din pământuri colorate. Pentru Horezu era specifică tricromia brun, cărămiziu, verde. Fondul obiectelor era ivory (culoarea angobei) sau maro. Cât privește culoarea albastră (care se cumpăra), Victor Vișoreanu susține că „a existat întotdeauna între culorile olarilor de aici”, exemplificând cu vase din propria colecție care păstrează și lucruri ale tatălui, și ale bunicului, conținând „prețioasă” culoare.

„Albastrul stă bine pe obiect dacă îl folosești cu măsură. Trebuie să știi să-l folosești cu zgârcenie ca să dai doar o lumină aparte obiectului. El se împerechează și cu maronul, și cu verdele, și cu roșul, dar în ceramică trebuie să păstrezi proporția, armonia și ritmul culorilor...” [Corina Mihăescu, *Stilul Vișoreanu*, Editura Contrast, București, 2006]

Despre cuptor și arderea oalelor Victor Vișoreanu nu a mai apucat să scrie, iar dacă ar fi scris, sigur ar fi făcut-o cu cuvintele pe care le-a folosit într-un interviu:

„Decoru-mi place cel mai mult. Și smalțul. Și îmi mai place ceva, dar îmi place cu năduf. Ultima noapte după ardere. Este noaptea în care nu se doarme.

Înainte de a desface cuptorul. De gânduri nu se doarme. E vorba de o lună-două de muncă. E ceva nevăzut. Băgăm străchinile în cuptor, dar nu știm cum le scoatem. Sunt patru-cinci asemenea nopți pe an. Unele se termină bine... Altele, nu! Mi s-a întâmplat să scot

cupatoare cu foarte puține defecte. Dar fără niciun defect nu se poate. Cred că un cuptor modern ar scoate nouășnouă la sută perfect. Acolo nu ai voie la rebuturi. La noi cuptorul e primitiv și e de mirare că scoatem bun și nouăzeci la sută. Și numai din cauza experienței. Altfel... Noi știm ce facem la cuptor, de acolo mai departe nu mai știm.” [Dona Roșu, *Ca un clopot sună lutul*, Editura Eminescu, București, 1974]

În discursul său asupra ceramicii, Victor Vițșoreanu dovedește cunoașterea în profunzime a tradițiilor în arta olăritului, iar dacă teoretic nu a ajuns să le abordeze pe toate, în practică a dovedit deplina stăpânire a tehnicilor de lucru, a categoriilor de forme, a proporțiilor, a sistemelor de decorare și a gamei cromatice.

Vorbind despre personalitatea complexă a olarilor, Silvia Ciuboratu îi definea ca fiind cei ce întrunesc „calitățile unui geolog empiric (pentru cunoașterea depozitelor naturale cu cea mai bună materie primă), ale unui tehnolog desăvârșit în prelucrarea pastei, stăpânind secretele ardeii argilei și ale unui artist sensibil, apt să modeleze contururi armonioase, să coloreze motivele decorului”.

Dacă adăugăm acestei sentințe și faptul că olarul a pus în decorul vaselor sale amprentele sufletului, transformând meșteșugul în artă, „gaița” în condei și „gândurile-n călimară”, putem obține completa „definiție” a olarului Victor Vițșoreanu.

Ceramica sa nu conține simple motive înșirate pe taiere, ci vibrații ale trăirilor sale, stări sufletești, imagini sensibile...

Munca la oale, deși în realitate istovitoare pentru un om fragil la trup și la simțire, devine un „vis”, transformată în poezie. Astfel, roata olarului, transfigurată, este „învârtită în gând” sau „se învâрте după soare”.

Triumful creației înseamnă izbăvire prin „vasul care sclipește la soare”, după ce „a trecut prin foc de cupatoare, ștergând a meșterului sudoare”. Olarul-poet face elogiul roții, locul de taină și de emoție al creației, destăinuindu-i totodată gândurile și suferințele:

*Pe tine răsărit-a cândva
Alțița, bobocul și o stea
Suviețe ciudate, ce vin innodate
Se strâng între ele sute de modele
Și melci, și bătele,
Și toate gândurile mele,
Și toate durerile mele.*

Se pare că destinul a hotărât pentru Victor Vițșoreanu ca tot ce atinge să se transforme în poezie. Numai așa se explică frumusețile și „rimele” perfecte din poezia obiectelor în lut făurite de el.

Despre meșterul, creatorul și artistul Victor Vițșoreanu, despre calități, însușiri, ipostaze și atitudini care „îl recomandă” s-a scris mult și, cel mai adesea, într-un stil apropiat de cel din care este urzită opera sa, care presupune deopotrivă un sens literal și unul figurat, cel mai potrivit, se pare, pentru a potența înșiruirea de metafore, personificări și comparații din care este întrupată lumea ceramicii sale.

Deși este pornită din meșteșug (în măsura în care termenul desemnează o meserie a cărei practicare presupune, în afară de pricepere, îndemânare, abilitate și talent, și repetiția, frecvența și continuitatea în practicarea acelorași etape, alături de constanta folosire a mijloacelor și tehnicilor de lucru), purtată mai

apoi spre artă și măiestrie, împlinind certe valori estetice, ceramica lucrată de Victor Vițșoreanu a dobândit în timp un fel propriu de a se exprima, prin imagini artistice care reflectă în mod inedit realitatea, definind astfel măsura talentului, puterea fanteziei și bogăția imaginației creatoare.

Surprinsă în pagini de o sensibilită trăire, dar și de convingătoare argumentații, „desprinderea” artistului creator de meșter (meșteșugar) a avut loc treptat, pe măsură ce acesta și-a creat, asemenea unui scriitor, mijloace „lingvistice” proprii și a găsit cele mai potrivite procedee în scopul sporirii sensibilității creatoare și al împodobirii expresiei artistice.

Victor Vițșoreanu a creat o altă lume pe temeiul lumii reale, interpretând realitatea prin intermediul imaginilor artistice. Bunăoară, cocoșul horezean, marca definitorie a ceramicii acestui centru, nu este un cocoș real; redarea lui pe taiere reprezintă un produs al fanteziei creatoare și al imaginației artistice.

Cocoșul lui Victor Vițșoreanu este unul și este unic. El se deosebește de al celorlalți olari din Horezu prin *stil*, adică prin mijloacele de expresie pe care le utilizează, prin modalitatea proprie de a le combina, în funcție de încărcătura artistică, de sensibilitate și de o viziune aparte.

Sintagmă de mult consacrată în interpretarea operei marelui olar, „stilul Vițșoreanu” desemnează de fapt tot ceea ce îi individualizează opera. De la idee și până la realizare, o multitudine de elemente particulare compun stilul privit ca unitate a structurilor artistice într-un grup de lucrări, raportate la agentul lor, în cazul de față artistul individual, dar și familia sau „imitatorii” care îl exprimă în aceiași parametri.

Stilul Victor Vițșoreanu este de fapt stilul ceramicii horezene ce ține de tradiție, pe care s-au altoit o nouă viziune ce constă într-o grafie inedită, conținând o înviorătoare topică a motivelor, o nouă armonie a ornamentului, o imagine elegantă și „complicată”, o aleasă „jirăvire” a culorilor în sensul de tehnică personală ce oferă încântare ochilor, prin delicatețea și voluptatea contururilor fine ce creează imaginea unui păienjenis miraculos sau a unei dantele atât de fine, lucrate parcă cu diafane instrumente de cleștar.

Deși de factură nobilă, pregătită parcă să stea pe masa unui rege, ceramica lui Victor Vițșoreanu își are sorgintea în lumea țărănească din care au pornit multe de generații de olari, cel puțin de la străbunicul Marin, bunicul Nicolae sau tatăl Gheorghe - un lung șir al aceluiași neam, care a urzit pentru Victor starea de frumos împrăștiată în lume prin minunea din fiecare taier al său.

De aceea, crezul său artistic are la temelie ideea de frumos izvorâtă din matca tradiției. Un alt reper este autenticitatea - garantul celor două idealuri ale sale: „păstrarea frumosului și respectul față de tradiție. Artiștii adevărați sunt împătimiți de tradiție, de simbolurile ei, de nevoia cunoașterii istoriei centrului ceramic și a zonei etnografice căreia îi aparțin, în numele căreia sunt chemați să se exprime. (...)

Mă preocupă revalorificarea unor motive foarte vechi, ca vița, soarele, brâul ginerelui, alături de celelalte deja consacrate, ca florile, cocoșul etc. Vreau să readuc în atenție unele motive străvechi din zona noastră, aparținând stilului brâncovenesc, precum pajura, fagurele, lămâia și altele, diferite însă ca execuție față de ceea ce am făcut până acum. Nu-i ușor. Înseamnă de nouă ori să strici ca să reușești o dată. Dar după mine creația înseamnă mai întâi chinul și cunoașterea, sacrificiul, să-ți respecti mersul cu sfințenie, acel crez artistic numit autenticitate”.

Alfabetul decorativ al lui Victor Vițșoreanu conține, în afară de motivele

arhaice încărcate de simboluri și de credințe, a căror origine se găsește în „timpurile brâncovenești și mai departe, în străvechime” și altele, poate mai puțin vechi, dar identificate ca fiind motive tradiționale, specifice ceramicii horezene. Ele definesc stilul Horezu, înscriindu-se tot în canonul moștenit, a căror frecvență însă ne îndreptățește să le numim motive rare, datorită pe de o parte dispariției legăturii de comunicare între „emitaător” și „receptor”, a lipsei de actualitate a mesajului (motivului) sau a abandonării lor în favoarea altora mai simplu de decodificat sau de realizat în grafia ceramicii.

Printre acestea, ochiul dragostei, frunza mărlui, dintele fierăstrăului, omida, porumbelul în zbor, strugurele, ghinda și frunza de stejar, ciutura morii, batista ginerelui sunt motive ornamentale care îmbogățesc construcția plastică, sugestivă, a ceramicii vițșorene, împodobindu-i expresia și stilul, alături de ale motive mult mai frecvente, precum: alțița, punctele, liniile drepte, valul (șencălăul), spirala, cârligele, bobocii de flori, spicul grăului, pana de păun, pânza de păianjen, cocoșul, scoara oltenească, fagurele, soarele, steaua etc.

Repertoriul formal, caracterizat de eleganță și frumusețe, conține aceleași categorii de obiecte specifice olarilor din Horezu: taieri, câni, ulcioare, străchini, ciorbalăce, cești, solnițe, sfeșnice, vase, fructiere, pușculițe, talere pentru colivă, „troace” pentru gogoși, cu specificația că ultimele trei forme nu s-au mai întâlnit în ultimele decenii decât în producția de ceramică a familiei Vițșoreanu.

Apropiati de omul, de artistul și de creatorul Victor Vițșoreanu, cercetătorii, oamenii de cultură, în general, au încercat să explice în cuvinte ceea ce olarul a reușit să redea prin forme, culori și prin arcuirea sensibilității sale, reușind să identifice modalitățile proprii de exprimare artistică sau, mai bine zis, să definească ceea ce reprezintă pentru fiecare „stilul Vițșoreanu”.

Literatura de specialitate înregistrează câteva exegeze asupra acestui stil.

Ion Vlăduțiu, în lucrarea *Creatori populari din România* (1981), delimitează trei etape importante în opera lui Victor Vițșoreanu. Prima, desfășurată de la începutul creației sale până în anii 1964-1965, are ca principal reper confecționarea vaselor preponderent utilitare, decorate prin jirăvit și prin tehnica stropitului. Caracterizându-se prin simplitatea decorului și aerarea spațiului afectat decorației, artistul valorifică în felul acesta motivele zoomorfe, florale și astrale, lăsându-le să respire „în libertate”.

Preluând tradiția de la înaintașii săi, el pictează pe fondul taietelor case țărănești cu arhitectură specific vâlceană sau imagini stilizate de monumente (troițe, biserici). Imagini din viața satului, munca oamenilor, lăutarii completează plastic prima perioadă din activitatea olarului în care stilul său este incipient.

Cea de-a doua etapă cuprinde perioada anilor 1966-1968 și 1974. Este timpul maturității artistice, când Victor Vițșoreanu devine conștient că este unul dintre exponenții ceramicii de Horezu, având datoria să ducă meșteșugul mai departe, „în nota” sa caracteristică, aceea care, înainte de toate, trebuie să se raporteze la tradiție. Studiul început asupra istoriei ceramicii românești, în general, și a celei horezene, în special, îl determină la o constantă atitudine responsabilă în ceea ce privește păstrarea formelor, a motivelor ornamentale și a tehnicilor de lucru. În această perioadă, valențele estetice se îmbogățesc datorită combinațiilor inspirate și neașteptate dintre motive, ceea ce scoate la iveală un decor inedit al pieselor ceramice. Victor Vițșoreanu devine un artist al formelor, al desenului și al jirăvitului. Stilul Vițșoreanu ajunge la deplina maturitate și se desăvârșește în cea de-a

treia etapă, care începe prin 1974 și se continuă până la sfârșitul activității sale, prin preluarea lui de către familia sa, în special de Eufrosina Vițșoreanu.

Elementul caracteristic devine jirăvirea întregii suprafețe a vasului, tehnică prin care se creează pânza de păianjen, o decorație extrem de fină, marmorată, în care culorile se împletesc, păstrându-și aspectul neschimbat, odată cu liniile modelului care reușește să-și mențină traiectoria neîntreruptă.

Pare că artistul devine preocupat de acel „horror vacui”, care de cele mai multe ori produce o aglomerare ce nu mai lasă loc „respirației”, însă, privind vasele, această impresie se risipește la impactul cu imaginea.

Știința așezării pe pânza de păianjen a celorlalte motive conturate cu discreție dovedește cunoașterea principiilor plastic-estetice ale artei populare: repetiția, alternanța, simetria, dinamica, precum și folosirea lor corespunzătoare.

Fără a obosi ochiul, această tehnică încântă și uimește deopotrivă, dovedind măiestria realizării ideilor artistice „luate în stăpânire” de meșter, lucru cu neputință de realizat fără un acord perfect între mână, ochi și suflet.

Conștient că a cucerit tărâmul artistic, reușind să transforme meșteșugul și să-i dea valoare estetică, Victor Vițșoreanu își explică „gestul” creator astfel:

„Stilul Vițșoreanu” nu a venit de nicăieri, ci s-a născut după lungi cercetări și încercări de-a lungul anilor. Stilul Vițșoreanu s-a constituit în timp. S-a vorbit mult pe marginea lui. El este diferit de al celorlalți. Mi-am dorit ca ceramica lucrată de mine să poarte amprenta mea. El pleacă de la vechile motive decorative ale Horezului, cercează timpul, vede prezentul și gândește viitorul.

El constă în prima creație a jirăvitului întregului vas cu motive specifice zonei etnografice a Horezului, nedepășind cu nimic tradiția. După atâția ani de meserie, m-am gândit să las și eu ceva din sufletul meu. Această jirăvire a întregului vas îi bucură ochiul privitorului; îl convinge și îl face să citească foarte discret motivele de pe obiect fără să-l plictisească, ci făcându-l să-și dea seama că există o putere de creație.”

Pe lângă o serie întreagă de motive decorative, stilul Vițșoreanu conține și alte ornamente împărțite pe galerii de motive așezate în diferite forme și poziții, după o tematică bine gândită. „Deși am adoptat în ultima vreme jirăvitul ca modalitate de decor, mă întorc mereu și la modelele aerate, la motivele arhaice, simple, ca o confruntare cu propria mea istorie în artă.”

Olăria lui Victor Vițșoreanu reface, pe etape, istoria ceramicii de Horezu. Ea constă în diferite moduri de îmbinare a tradiției cu modernitatea, atât la nivelul formelor, cât și al ornamentelor, în alcătuirea fericită a viziunilor decorative (aerare, jirăvire).

Prin creația sa, el însuși scrie un capitol al acestei istorii în care niciun aspect nu este lăsat deoparte. De la pregătirea lutului, la modelat, de la aspectele și proporțiile vaselor, la înfrumusețarea lor, de la culorile specifice așezate cu cornul sau plimbate în volute cu gaița, la smălțuire și ardere, totul se desfășoară în numele stilului său, ce are la bază alfabetul tradițional al locului din care și-a tras rădăcinile.

Nicolae Dragoș

Călătorii prin veacuri de literatură (II)

Continuare din numărul trecut

În eseurile și studiile ce alcătuiesc capitolul *Sintezelor* sunt identificate trei etape în „evoluția, dar și involuția” literaturii noastre contemporane, după cel de al doilea mare război al secolului XX, configurându-se utile panoramări ale poeziei și prozei, ale romanului românesc, cu un accent aparte pe romanul politic, al criticii ca tribună a dezbaterilor literare ale universului rural sau ale exigențelor estetice privind poezia patriotică. Nu se ignoră faptul că analizele nu puteau să nu aibă în vedere faptul că se examinau creații ale „*unei literaturi în mers*”. Citite azi, într-un alt context social și ideatic, e cu atât mai vizibilă și de luat în considerare preocuparea istoricului literar pentru evitarea unor „*sentințe și concluzii absolute, definitive*”. Deși, cum afirma la un moment dat, era vorba de ceea ce numise „literatura în mers”, în care „*cărțile se impuneau sub ochii noștri și poate se devalorizau tot sub ei*”, nu va alege „*calea eschivării de la răspunderea critică*” și își va asuma „*riscurile de rigoare*”.

Firește, intuițiile critice și raportarea la capodopere devenite repere comparatiste l-au ajutat pe universitarul erudit să exprime, în multe privințe, un diagnostic valoric ce-și păstrează în mare măsură valabilitatea.

Cum este și cazul unor contribuții din cel de al doilea capitol al cărții, *Controverse*, în care istoricul literar s-a angajat în polemici academice. Să amintim doar câteva, privitoare la probleme de natură etică, generate de climatul literar din acel deceniu (vezi *Să ne citim unii pe alții* ori *O carte importantă sau desprinderea de noi înșine*), de contestare a „*Statutului și*

menirii istoriei și criticii literare” din partea *semioticii (știința semnului)*, sau la contestarea operei călinesciene și punerea acesteia într-o competiție artificială cu operele critice lovinesciene, de către o „autoare controversată”, Ileana Vrancea, pe care universitarul Pompiliu Marcea o surprinde, într-o plastică și ironică etichetare, „*mistuită de o nobilă dramă justițiară*”, decisă „*să îmbrace toga de procuror*” pentru a corecta „*exagerarea până la hagiografie a lui Călinescu*”. Cu deosebire această ultimă

„controversă” pune în lumină calitățile, vocația de redutabil polemist a lui Pompiliu Marcea, cel care a știut întotdeauna să folosească în asemenea „împrejurări” arme cu adevărat academice, argumentele fie oricât de tăioase sprijinindu-se pe o profundă cunoaștere și asumare a unor mari mize spirituale, refuzându-și cu obstinație „*toga de procuror*”, deși optând fără ezitări pentru „*platoșa invincibilă a științei de carte*”. Evident că, apelând la un asemenea arsenal critic, deloc belicos, și beneficiind de o bună cunoaștere a teritoriilor literare aflate în dispută, polemistului îi va fi la îndemână o dreaptă punere la locul pe care îl merită, pe cea care – așa cum constata, cu subțire dar devastatoare ironie – dădea „*un spectacol de toată frumusețea*”, pe un „*ton doctoral, de magistru infailibil*”,

începând „cu dojana” și continuând apoi „*cu ironia, altfel spus învățându-l pe Călinescu cum să citească pe Maiorescu, pe Iorga, Lovinescu, pe Eminescu, da, chiar pe Eminescu*”. Ce-i mai rămâne de spus criticului, decepționat de mijloacele maloneste folosite pentru denigrarea lui Călinescu, de către amintita autoare? Nu altceva decât trista constatare: „*Noi n-avem decât să regretăm că desfășurarea unui posibil și necesar dialog, ce putea fi profitabil, s-a transformat într-o parodie*”. Și numai

acest exemplar „document de atestare a unui polemist veritabil”, l-ar fi îndreptățit pe marile și exigentul critic Șerban Cioculescu să exprime a miră și adevărată admirație pentru virtuțile polemice ale mai tânărului confrate, prețuit și apropiat, cum i-a fost Pompiliu Marcea.

Desigur, în cuprinsul divers al cărții, ce dă seamă asupra personalității și verbului, aspirând să devină vehiculul unor idei fundamentale în scrierile celui ce i-a fost, și autorului acestor rânduri în tinerețea sa universitară, cadru didactic, el însuși tânăr, autorul „controverselor” atacă frontal, cu inteligență critică și altitudine spirituală, și alte teme ce s-ar fi refuzat veleitarilor și unor infeudați dogmatici proverbiali.

Profesorul Pompiliu Marcea va

intervenii, astfel, pentru a demonstra fragilitatea tentativei de a se restrânge doar la câteva titluri, limitativ selectate, vasta operă sadoveniană și o va face cu autoritatea celui sprijinit de două cărți de referință, dedicate operei marelui prozator. După cum tipărirea și difuzarea volumului al IX-lea din seria de *Opere* eminesciene, supus unor ingerințe străine literaturii, și-a aflat în cel ce a fost deopotrivă o conștiință lucidă a acelor vremuri, un pledant și apărător devotat al marilor valori autohtone.

Volumul *Concordanțe și controverse* are rolul său deosebit în întregirea profilului critic, dar și etic (mă refer la etica omului de carte, sau cu carte, cum vreți) al unui strălucit profesor și devotat al cuvântului scris.

Ultimul capitol al cărții *Cioculesciana*, are darul de a sugera ce ar fi putut să fie monografia pe care Pompiliu Marcea urma să o dedice vieții și operei unui alt mare spirit pe care Oltenia l-a dat culturii române, **Șerban Cioculescu**. Interviu incitant, cu spirituale spontaneități pe care viitorul posibil monografist (cu care timpul nu a mai avut răbdare) l-a provocat, prilejuiește o captivantă și instructivă lectură, cu care se și încheie penultima carte din bibliografia, de până acum, a scriitorului și profesorului Pompiliu Marcea.

Această carte are un loc aparte între cărțile din biblioteca mea, asupra unuia din articolele cuprinse în sumar, *Homo res sacra...*, autorul atrăgându-mi luarea aminte, mărturisindu-mi că în el sunt cuprinse, aluziv, frământări și îngrijorări ale sale.

Despre acestea toate, poate, cu alt prilej.

Ozias Leduc, *Natură moartă cu cărți*, 1892

Prof. univ. dr. Florin Rotaru

Amintirea viitorului

Așteptare de două mii de ani a cuprinderii tuturor provinciilor istorice românești într-un singur stat a transformat trecutul în viitorul poporului nostru. A fost o suferință grea și tăcută. În sufletele și gândurile tuturor locuitorilor, în sedimentări seculare, s-a refugiat speranță unirii tuturor fraților într-o singură casă numită România. În durerea tăcerii și a neîmplinirii, speranța s-a ascuns de sine însăși. Pentru o clipă dureros de scurtă, în anul 1601, speranța ni s-a arătat în forma unui soare așternut peste noaptea pământului românesc. Cel mai viteaz dintre vitejii noștri, Mihai Viteazul, a încins trupul țării cu un sigur brâu al graniței. O clipă, sufletul românilor s-a oprit în drumul istoriei și odată cu clipa au stat în loc soarele și luna. A fost prima străfulgerare a miracolului existenței românești. Peste 300 de ani, în 1918, avea să revină forma miraculoasă a statului român întregitor de neam. Cu toții știam de aproape două mii de ani că Unirea avea să vină odată și odată și astfel, uitarea așteptării a devenit viitorul speranței. De atunci, au trecut 100 de ani. Sunt puțini din perspectiva viitorului și tocmai de aceea trebuie să aducem astăzi, fiecare dintre noi, prinosul de mulțumire înaintașilor făuritori ai întrupărilor din vise, a acelor vise răsfărâte prea mult timp în gândul

speranței. Ne știm, noi românii, de mii de ani cu necazurile și puținele bucurii, cu învățăturile mamelor noastre în aceeași limbă dincolo și dincoace de munți, cu întâlnirile noastre pe cărări numai de noi cunoscute, cu rămânerea într-o singură religie și cu păstrarea datinei, dar astăzi prea puțin ne bucurăm de mrejele unirii noastre politice. Acum

înțelegem cât de puțin reprezentă 100 de ani în istorie. Sufletele noastre se liniștesc când simt întruparea visului, dar veșnic resimt durerea milenară a așteptării. Este întristător să vezi astăzi, în țară un ritm moleșit de trăire istorică și o relaxare a vitalității pierdute în cotidian.

Cei puternici au o perspectivă istorică. Pentru noi, perspectiva trebuie să fie transformarea în ideal a apărării unirii. Este o problemă de destin a poporului, de trăire a unei viați care cere noi sacrificii și alte dimensiuni ale conștiinței că avem ce apăra. În manualele de istorie întâlnim mulți făuritori ai Marei Uniri. În realitate a fost unul singur, atât de

singur că a rămas anonim. Eroul a fost țărănul român, robul muncii milenare de supraviețuire și al minciunii în tot acest răstimp. Jertfa lui era cumpărată la război. Numai atunci căpăta și viața lui un preț. Era un preț infim sfidător de mic pentru ceva fără preț. Viața îi era cumpăra cu promisiunea că va primi pământ, 1 hectar sau două de

Carol Popp de Szathmáry, *Solemnitatea descrierii Adunării Ad-Hoc din Țara Românească*, litografie, 1857

pământ pentru supraviețuire și niciodată pentru îmbogățire. Dacă n-ar fi primit el, soldatul, urma să primească familia lui rămasă acasă. Dragostea de familie, de părinți, de soție și de copii, îi alungau țărănului român frica de moarte și-l cuprindea bucuria unui câștig pentru o viață care numai acum ar fi putut avea o valoare. Liniștea trecerii în lumea de dincolo îi stăpânea gândul și visa cum nu-i vor muri de foame copiii. Sângele i s-a scurs în brazda pământului lăsat nerarat, iar ultimul cuvânt rostit era „sunt român”. În fața morții, țara botezată cu numele neamului său i-a fost familie, iar familia i-a fost țara. În preajma

Unirii, în august 1917, el, țărănul român, surprins în apele râului unde se despăducea, a sărit pe mal să-și ia pușca și baioneta. Mulți, foarte mulți, au murit mai mult goi și foarte puțini în uniforme. Atunci, cu moartea în față și cu gând la gândul acasă, el, țărănul umilit mii de ani, a înfrânt cea mai puternică armată a lumii. Nimeni nu mai credea în victoria țărănului român. Conducătorii neamului trimiteau în ultima clipă tezaurul la Moscova și stăteau cu bagajele făcute pentru a putea fugi cât mai repede în portul Odesa. Dar, mai presus de toate umilințele și durerile morții a fost familia lui din care sufletul își făcuse icoană. Foarte puțini istorici au întrebat rădăcinile victoriilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Se vorbește despre ordinele militare de front și despre strategii de luptă care, în mod firesc, își au rolul lor, dar n-ar fi existat victoria fără sacrificiul țărănului răzvrătit împotriva destinului îngropat în umilințe. A vrut numai o bucată de pământ ca să poată trăi familia. Era prețul vieții lui. Fără un gând înmugurit, poate instinctiv își căuta în întuneric un alt destin.

Centenarul aniversar anul acesta s-a întrupat din acest curaj nepământesc și acea neliniște nemărturisită din căutarea unui destin mai bun la care nici în vis nu îndrăzneă să-și poarte gândul.

G. Mosari

Din Țara Sfântă

Vă amintiți de figurile legendare ale bunicilor „de pe timpuri”?

El, om trecut de 70 de ani, potrivit de statură, cu mustață mare, cu o privire blândă și cu zâmbetul pe buze...

Ea, de regulă mărunțică, cu basma pe cap, veșnic trebăluind prin casă, dar mai ales prin ogradă, dacă era cumva renunită „bunică de la țară”, la care veneau nepoții în vacanță...

Bunicii de astăzi sunt la fel de

„nebuni” după nepoți, ca și cei de ieri, nu-mai că și-au schimbat înfățișarea și vârstele. Dar lăsăm exemplele să vorbească:

La Beer Sheva, se plimba cu un cărucior sport, care „găzduia” un băiețel cam de un an, un bărbat înalt și care părea mai tânăr decât cei... 82 de ani pe care îi împlinise. Copilașul se tot agita în cărucior, încercând parcă să-l părăsească, spre distracția unor trecători care-l urmăreau. La un moment dat, un cetățean i-a spus celui care avea grijă de băiețuș:

— E tare dulce nepotul dumneavoastră!

— Mulțumesc de apreciere, i-a răspuns omul cu cei 82 de ani la activ, numai că nu-i nepotul meu... E fiul meu!

Pe o stradă din Tel Aviv, o tânără care n-avea mai mult de 34 de ani, împingea încet un landou în care dormea liniștită o fetiță de câteva luni.

— Să vă trăiască fecioara, i-au spus două femei, care curioase, s-au uitat în cărucior la copila în roz.

— Nu-i fetița mea, replică tânăra râzând, eu sunt bunica fetei! Fiica mea e mamă la cincisprezece ani! A vrut să fie mai harnică decât mine!

Bunică la 34 de ani, tată la 82, mamă la 15! Oamenii de astăzi sunt mai „harnici” decât cei de ieri iar alții, la vârsta bunicilor, devin părinți! Până și lumea vârstelor e pe dos!

Mai mult ca sigur că nepoții noștri, la 15 ani, vor fi bunici!

Emil Proșcan

Ion

La început era în fiecare sat, în fiecare cătun, în fiecare așezare cu case ce aveau prisma așezată spre dimineață, șure de fân, fântâni cu cumpene, cărări și drumuri bătătorite de gânduri de pași...

Mângâia ploile, pământul, zăpada, bunătatea animalelor, copacii și tot ce avea nevoie de binecuvântare.

A luat din cer doina, dorul, zâmbetul, descultul, carul mare și alte lucruri ce sufletul lui nevoie avea!

Frunza, solzul de pește, coaja de copac și lemnul, s-au împrietenit cu zâmbetul, lacrima și zilele sale de duminică învățând împreună să cânte...

Mult mai târziu, a început să coboare, din când în când, în orașe să-și dojenească strănepoții, să-i mângâie și să-i învețe să deschidă fereastra.

Nu a înnoptat niciodată acolo!

Spunea că în oraș nu sunt dimineți, nici înserări, iar zăpada, atunci când vine, plânge!

Dintotdeauna a îmbătrânit în satul de la poalele munților, unde fiecare anotimp încă se mai așază când îi vine vremea, conștiincios și cuminte, ca mâinile mamei care în timp ce frământă pâinea cea de toate zilele își trimite prin gânduri și rugăciuni, mângâieri de lumină spre diminețile copilului său!

Se bărbiește cu briciul, tot o dată pe săptămână, duminica dimineată, înainte de a merge la biserică, așa cum dintotdeauna făceau bunicii și toți oamenii satului.

Din ce în ce mai puține lucruri se mai pot face ca atunci, ca în întreaga lor viață!

Înalt, negărbovit, cu spatele lat, cât distanța dintre coarnele plugului, brațele încă vânoase, cu urme de munți, fân, anotimpuri, îmbrățișări... Palme uriașe, netremurânde, liniile adânci din palme, ca niște gânduri resemnate, au crăpături ca florile de gheață din nopțile de după Crăciun! Fruntea și fața sunt brăzdate de riduri, râuri secate odată cu zâmbetul, în care o lume trecută, dar trăită, se regăsește aici, cu înțelegere și odihnă, ca într-un refugiu. Prea puțin vorbitor prin vorbe, cu statornicia în aceeași gânduri, privirea-i infinită, blajină, neîntrebătoare, își caută din când în când spre munți și cer, hrana așteptării. O mare de tăcere se ascunde în mâinile, pașii și tășul moale al privirii sale.

Casa din paianță, este și ea tristă! Treptele uriașe de piatră, sparg în două prisma din scândură, răstignind mulțimea de pași și zile șlefuite în aceeași tristă tăcere. Atunci, de mult, totul zâmbea, acum curtea, grădina, nukul și tot ce mai e, tac mocnit.

Ion e sărac la vorbă și stă mai mult acasă! Duminica sau de sărbători merge la biserică, unde, cu excepția momentelor când se închină, stă nemișcat, cu privirea ațintită spre icoana Sfintei Mării, ca într-un dialog al tăcerii dintr-o spovedanie!

Unii spun că ar umbla noaptea prin munți să-și adune buruieni de leac pentru a nu îmbătrâni, alții că se teme de oameni, alții, nemaștiindu-i vârsta, că ar fi o stafie a străbunicilor săi care băntuie munții la adăpost de întuneric.

Grădina cu pomi și iarbă se întinde din spatele casei până la poalele muntelui, în care parcă se infinge ca o îmbrățișare sau ca o dorință de a afla și simți viața de acolo.

Ziua stă mai mult în vechiul atelier de tâmplărie, mai repară câte ceva prin curte, mai pune câte un lemn în goliciunea vechiului grajd. Hamul, căruța, plugul, ieslea și toate celelalte, în fiecare zi le petrece cu degetele palmelor și nimeni nu știe dacă le șterge de praf, de altceva, sau le mângâie. Mai are o capră, o oaie, câteva păsări și în fiecare an, un porc.

În taina nopților cu lună, Ion iese, într-adevăr, să-și vadă munții, pădurile, cărările, izvorul. Ca răspuns la o chemare, ca ceva din care face parte și la care trebuie din când în când să se întorcă. Viața lui a fost într-un fel anume, aproape de munți, de copaci, de animale, păsări și de tot ce a mai lăsat Dumnezeu pe pământ! Așa făceau toți oamenii! Ascultau de legi nescrise, dictate de părinți din părinți, și din ele își hrăneau zâmbetul, pofta de muncă, de viață, de sărbători. Așa procedau toate generațiile venite din timpurile începutului: se înfrățeau cu pădurile, apele, animalele, ploile, ninsorile, iar anotimpurile deveneau înțelegătoare, bune și viața tuturor avea frumusețe și rost.

Învățau unii de la alții!

Multe s-au schimbat! Munții au devenit goi, ca niște statui imense, încremenite în neputință, doar iarbă înverzindu-i pe unde se mai poate cățăra. Ploile, vânturile și zăpada, le mai alină durerea sfâșietoare a nedreptei ținuturi în singurătate. Munții au fost despărțiți de copacii, alături de care dintotdeauna au trăit. Au rămas singuri și triști ca o lacrimă uriașă!

Nici izvorul nu mai e la fel! Susurul său cântă acum o doină cu bocet de dor!

Ce frumusețe tristă ne trimite pământul prin lacrimile zvârcolite ale unui izvor!

Ion vine aici noaptea și se așază în mijlocul copacilor tăiați. Stă așa ore-n șir! Este parte a acestui munte și pare și el un copac cu aripile retezate. Se așază pe pământ, în mijlocul imensității de cioturi și tace! Ascultă rugăciunea de iertare a corului de șoapte și plânge!

De aceea vine Ion aici, să poată plânge! Acolo jos, în satul din ce în ce mai fără rost, cu casele intrând în pământ, nu mai poate să plângă! Simte nevoia acestei singure forme de descătușare a cărui intimitate nu o găsește decât aici!

Primăvara va veni degeaba pentru ei, pentru el și pentru toți oamenii!

Ce fără rost va veni primăvara aici, în munții goi și triști!

Își imagina umbra întunerică și plină de răcoare, mulțimea de păsări doinitoare, chemarea cărărilor. Oare unde or fi acum păsările pădurii? Unde își vor purta crimile de nedreptate? Cu siguranță ele au asistat la masacrul. Câtă durere și tipăt mocnit or fi fost atunci în supușenia lor din fața morții?

O imensă masă a tăcerii era peste tot în jurul lui!

Ion vine aici să plângă! Să plângă

împreună cu ei, cu copacii!

„Oamenii nu sunt așa! Oamenii sunt ca voi buni, înțelegători și falnici!”, șoptea Ion printre lacrimi!

Apoi caută prin mulțimea de crăci abandonate în răvășire un lemn. Îl ridică pe umărul drept și pleacă acasă. A doua zi îl curăța cu cuțitoaia în mare grijă, îl prindea în menghina teighelei, și ea de lemn, îl trăgea la rindea făcându-i patru fețe. Măsura, tăia, apoi, într-un târziu, luă bucata de lemn, parcă însuflețită și o ducea în casă, alături de celelalte. Aici, în camera fără mobilă, erau o mulțime de astfel de lemne pe care le împreună câte două, devenind un om cu brațele deschise precum o cruce. Toate lemnele aduse de el din pădurile înnoptate ale munților, deveneau cruci. Toate fuseseră copacii!

Ion știa povestea lui Iisus! O auzise de la bunicul lui, apoi o simțise! Știa că viața Lui a fost o cruce ce a cărat-o Dumnezeu ind-o! Apoi a dat-o oamenilor, ținută cu suferința și jertfa sa, spre a fi dusă mai departe prin închinăciune în credință de adevăr. Ion știa că acolo, în crucea lui Iisus, intrau toate greșelile și suferințele oamenilor și doar prin ea puteau fi mântuite, adică prefăcute în lumină! De atunci, din zilele în care oamenii și-au pierdut mila și lumina din ochi și din mâini, Ion și-a pierdut și el zâmbetul. Nu a reproșat nimănui nimic, nu a căutat vinovați, doar s-a coborât în el și a rămas acolo, în singurătatea lui albă, printre amintirile din întreaga lui viață. Acolo, ca o revelație, l-a regăsit pe bunicul și povestea lui Iisus! De atunci a început să facă cruci, cât mai multe cruci! Fiecare să preia cât mai multe din păcatele oamenilor.

În nopțile din Săptămâna Mare le va scoate! Le va pune pe uliți în calea oamenilor! Vor înțelege! Oamenii vor călca pe acolo, păcatele lor vor trece pe acolo!

Așa a făcut! Mulțime de cruci au apărut în calea oamenilor în drumul lor în săptămâna în care Iisus își suia Golgota! Strada Mare era plină de cruci născute din copacii pădurilor dispărute! O pădure de cruci! Ca niște oameni cu brațele deschise își răstigneau tăcerea, aici, în drumul de pași al trecătorilor! Soarele le dădea strălucire și măreție!

Părea că fiecare cruce se naște din umbra ce se întindea la picioarele ei pe pământ!

Oamenii se opreau împietriți și se închinau cu vinovăție ca în fața unei minuni! Se închinau făcându-și cruci precum crucile erau!

Gândurile li se luminau cu înțelegeri și o rugă de iertare se ridica către Cer!

În dimineța de după Înviere, Ion a adormit! Câmpuri cu grâne, coama cailor, stoluri de ciocârlii, hora din zilele de sărbătoare, brazdele plugului, ploile de vară aducătoare de curcubeu, păsatul pe frunză de nuc, troienile uriașe și blânde, floarea de cireș, moara de apă, războiul de țesut sumane, macate și covoare, suflarea caldă și blândă a boilor, zâmbetele oamenilor..., și mute zâmbete peste tot

erau! Toate erau învăluite în lumină, în multă lumină. Drumul cu cruci a urcat pe dealuri, apoi prin munți, împădurindu-i! Oamenii erau îmbrăcați în alb prinși într-o imensă horă!

Apoi un înger s-a pogorât, și l-a mângâiat!

„Să nu mai fii trist Ioane! Dumnezeu știe și e aici lângă tine! Ai să vezi!”, și continuă să-l mângâie.

— Hai bunicule, trezește-te! Trezește-te, astăzi e Paștele! Iisus a înviat!

Ion deschise ochii și pentru moment se crezu în visul său alături de înger, de munții cu păduri verzi și oameni zâmbitori! Se trezi apoi de-a binelea, privi îngrijorat în jur și în neînțelegere, întrebă fetița pe care nu o cunoștea, dar care îl zgâlțâise sau probabil îl mângâiasse:

— Cine ești? Și cum ai ajuns aici!, întrebă Ion îngrijorat.

— Vorbești! Vorbești! Mama spunea că nu vorbești!

Fetița făcu o pauză pentru a-l auzi din nou pe „bunicul” vorbind, dar Ion, trezindu-se și parcă înțelegând, nu mai spuse nimic, dar din nevoia de a face ceva, se ridică și se așeză pe marginea patului. Frânturi din slujba de înviere se perindau acum pe râsul cristalin al fetei cu părul negru și lung.

Era frumoasă precum un înger! Fugare amintiri pline de lumină treceau acum prin el! Ele, fetița sau împreună, făcure să lumineze fața lui Ion! Mâna dreaptă se ridică la fruntea fetei și degetele desenau stângaci, o mângâiere.

— Am venit cu mama la tine..., să-ți aducem împărțanie..., drob, cozonac, pască, miel, vin și ouă roșii. Dormei și mama nu a mai putut să stea, trebuie să mai împartă și în alte case și m-a lăsat pe mine. Eu am rugat-o! Mi-a povestit de tine și mi te-a arătat azi-noapte la biserică. Eu știu că tu ai făcut crucile și că ești bun și singur. Și să nu mai fii trist! Uite, am venit la tine... și am să mai vin! Ai să vezi!

— Uite, ia de aici un ou roșu. Vreau să ciocnim! Hai! Să vezi cum te câștig!

Fetița îi puse un ou roșu în mână, ochi cu atenție și lovi cu putere. Oul, lovit un pic lateral, se sparse fără împotrivire.

— Cristos a înviat!

— Adevărat a înviat!, spuse Ion, care rămase ținut cu oul în mână. Fetița i-l luă și începu să-l curețe.

— Îl mîncăm pe al tău că s-a spart și apoi ciocnim altul, da?

Fetița îi întinse apoi oul pe jumătate curățat:

— Hai, mușcă tu primul!

— Ba tu! E oul tău, l-ai câștigat!

— Bine, uite am mușcat, acum e rândul tău!

Ion se supuse, apoi, îi luă o mână fetei într-a lui, o mângâie și o întrebă:

— Cum te cheamă?

— Ioana, răspunse fetița!

Deasupra satului de la poalele muntelui cu care grădina lui Ion se îmbrățișea, un stol de păsări, ca cele călătoare, treceau spre răsărit!

Jandarmeria Română a împlinit 158 de ani

Bustul domnitorului Grigore Alexandru Ghica, donat de Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”

La 3 aprilie 2018 s-au împlinit 158 ani de când domnitorul Grigore Alexandru Ghica a semnat „*Legea pentru reformarea Corpului slujitorilor în corp de jandarmi*”, prin care au fost stabilite principiile de organizare și funcționare ale Jandarmeriei Naționale.

Întemeietorul Jandarmeriei făcea parte din familia boierilor Ghica, oameni luminați, cu dragoste de neam și țară, domn al Moldovei între anii 1849-1856, de domnia căruia se leagă, printre altele, și introducerea alfabetului latin în administrație și a limbii române în școlile publice, desființarea dijmei și limitarea numărului de zile de muncă obligatorii pentru clăcași,

înființarea primelor unități militare românești și a serviciului militar.

Dar, așa cum am arătat deja, de o deosebită însemnătate rămâne „*Legea pentru reformarea Corpului slujitorilor în corp de jandarmi*”, dată la 3 aprilie 1850, document considerat actul de naștere al Jandarmeriei moderne în țara noastră.

Grigore Alexandru Ghica a fost un domnitor reprezentativ al istoriei moderne a României, având un rol decisiv în crearea și reformarea unor instituții importante pentru administrație, printre care și Jandarmeria Națională.

Creatorul Jandarmeriei, domnitorul Grigore Alexandru Ghica, a

fost comemorat la sediul Inspectoratului General al Jandarmeriei Române prin desfășurarea unui serviciu religios, urmat de ceremonia dezvelirii bustului donat de către Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”.

La eveniment au participat descendenți ai familiei domnitorului Grigore Alexandru Ghica, secretarul de stat în Ministerul Afacerilor Interne, domnul colonel Gheorghe Nucu Marin, parlamentari, membri ai Comisiilor de apărare, ordine publică și siguranță națională, reprezentanți ai administrației publice locale și centrale, generali, ofițeri și subofițeri ai Jandarmeriei Române, precum și un numeros public. A fost de asemenea prezent președintele Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”, domnul general locotenent (r) Olimpiodor Antonescu, care a coordonat acțiunea de donare a lucrării monumentale care îl înfățișează pe ilustrul domnitor.

Clipa

EDITORI

Arhiepiscopia Râmnicului

Înaltpreasfințitul Părinte
† DR. VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

Fundația Națională
pentru Civilizație Rurală

Președinte
Gl. lt. (r) Olimpiodor Antonescu

REDACȚIA

Editor-coordonator
Alexandra Săraru

Secretar general de redacție
Găa Tudoran
Elena Văduva

Seniori editori

Acad. Dan Berindei

Acad. Dinu C. Giurescu

Acad. D. R. Popescu

Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici

Acad. Răzvan Theodorescu

Acad. Ion Aurel Pop

Acad. Marius Porumb

† P.S. Emilian Lovișteanu

Lect. univ. dr. Irina Airinei

Vartan Arachelian

Prof. univ. dr. Jean-Jacques Askenasy

Prof. univ. dr. Ilie Bădescu, membru AOȘR

Dr. Andrei Cărpeneanu

Prof. univ. dr. Grigore Constantinescu

Drd. Mălina Conțu

Prof. univ. dr. Paul Dobrescu

Nicolae Dragoș

Prof. univ. dr. Dana Duma

Prof. univ. dr. Ion Ghinoiu

Mircea Radu Iacoban

Nicolae Iliescu

Andrei Magheru

Dr. Corina Mihăescu

Ștefan Mitroi

Prof. dr. George G. Potra, membru AOȘR

Prof. univ. dr. Valeriu Răpeanu

Prof. univ. dr. Gabriela Rusu-Păsărin

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu, membru AOȘR

Tiberiu Stama

C. Stănescu

Vasile Vasiescu

Prof. univ. dr. Dan Zamfirescu,

membru AOȘR

DTP & Web

Vladimir Tudose

Adresa redacției

Str. dr. Mihail Obedenaru, nr. 27

Sector 5, 050532, București

Tel./Fax: 021 411 00 70

www.revistaclipa.com
clipa@revistaclipa.com

Tipar: Gutenberg s.a.

Tel: 021.345.09.26

E-mail: gutenberg_sa@yahoo.com

ISSN 2065 – 300X

Semnatarii articolelor sunt direct răspunzători,
conf. art. 205, 206, de exactitatea și corectitudinea
celor relatate în materialele publicate

Documente de la Constantin Brâncoveanu privitoare la Mănăstirea Hurezi și la unele localități din județul Vâlcea (1691-1714)

Iubitorii de istorie se pot bucura de o noutate editorială apărută la Editura Istros, cu sprijinul Primăriei orașului Horezu și a Muzeului Brăilei „Carol I”. Volumul *Documente de la Constantin Brâncoveanu privitoare la Mănăstirea Hurezi și la unele localități din județul Vâlcea (1691-1714)*, de Laurențiu Ștefan-Szemkovics, a fost lansat în ziua de 20 octombrie 2017, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, într-un loc cum nu se poate mai nimerit, în Sala Spătăriei de la Mănăstirea Hurezi (Romanii de Jos-Horezu), cununa princiărară a artei brâncovenești.

Studiul științific este deosebit de prețios pentru istorici, dar și pentru publicul larg care poate privi acum, cu mare emoție, 41 de hrsoave repertoriare (34 originale și 7 copii), scrise în cancelaria domnească a Sfântului Constantin Basarab Brâncoveanu într-o perioadă ce se întinde pe parcursul a 23 de ani (între 11 iunie 1691 - 17 ianuarie 1714).

Documentele brâncovenești provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale, din fondurile și colecțiile Arhiepiscopiei Râmnicului, Mănăstirilor Hurezi și Polovragi, Manuscrise, Peceti și Suluri, și reflectă actele de danie ale voievodului-martir:

moșii, sate, ocine, munți, rumâni, vii, mori, sălășe de țigani, sare, vânăriciuri și părparuri, vâmi, livezi cu pomet, mori etc. Ele se referă la Sfânta Mănăstire Hurezi, dar mai sunt amintite și alte ctitorii voievodale, precum: Arnota, Cozia, Bistrița boierilor Craiovești, Polovragi, Radu Vodă și Mihai Vodă.

Autorul analizează și descrie, cu scrupulozitate, simbolurile, caligrafia chirilică, ornamentele, tipurile de cerneală, semnăturile autografe, stemele heraldice și sigiliile domnești.

În cuprinsul hrsoavelor Brâncoveanului se regăsesc numele unor boieri vâlceni, deținători de dragătorii în Sfatul Domnesc: Drăgoești, Slăvitești, Olănești, Otetelișeni, Rudenii, Pârâienii, Bujoreni, Măldărești și Zătrenii.

Cei care au așternut pe hârtie poruncile domnești sunt învățații și maeștrii caligrafi cunoscuți în epocă: Constantin Conțescu, Constantin Mihailovici Conțescu, Gheorghe logofăt, nepotul lui Șure, Isar logofăt, Mihail logofăt din Târgoviște, Gheorghe, fiul lui Iane și Negoită, fiul lui Negoită.

Lucrarea cercetătorului Laurențiu Ștefan-Szemkovics – deja un cunoscut arhivist, heraldist, istoric, profesor și doctor în istorie, autor a peste

douăzeci de cărți de specialitate –, nu este doar o prezentare de documente, ci poate fi citită ca pe o istorie a domniei Sfântului Constantin Basarab Brâncoveanu sau a ctitoriei sale de la Hurezi, o istorie a monahilor și monahiilor care s-au nevoit aici întru Domnul, o istorie a oamenilor și locurilor din pitoreasca zonă a Horezului.

Dr. Florin Epure

Document colecție personală dr. Andrei Carpenianu

Istoria unei supraviețuiri

„Abia după ce m-am așternut să scriu cartea aceasta, am descoperit că, fără să vreau, obsesia literaturii realist-socialiste, unde pivotul e eroul tipic, e îndeplinită aici, cum veți vedea, cu vârf și îndeșat: antecedentele profesionale meseriei de realizator, prezența sau absența scrupulelor în transformarea numelui în renume, nevroza – ca boală profesională a teleastului –, avatarurile cenzurii și ale autocenzurii etc. sunt aglutinate profilului vedetei; pardon, al teleastului! Chiar și priceperea – ilicită atunci – de agonisire de fonduri sau de sponsori pentru finanțarea deplasărilor în străinătate nu i-a fost străină lui Aristide Buhoiu. De fapt, ce este istoria unui om dacă nu activitatea de realizare a scopurilor sale? În cazul unui teleast, singura obsesie era să fie pe micul ecran cu emisiuni care să placă; *teleastul și tele-spectatorii*. Dar fluxul acesta trebuia, musai, să treacă de bariera vizei de difuzare. Cu tabuurile sale – din ce în ce mai numeroase, odată cu condiționarea geopolitică a dictaturii – și cu clișeele ideologice absolut obligatorii; schimbătoare și ele.”

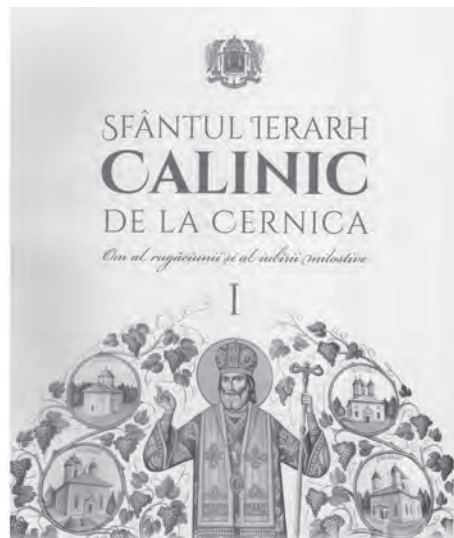
Autorul

Vartan Arachelian
**ISTORIA
UNEI SUPRAVIEȚUIRI**
TELEVIZIUNEA, ARISTIDE BUHOIU ȘI SECURITATEA

Istoria unei supraviețuiri: Televiziunea, Aristide Buhoiu și Securitatea
Vartan Arachelian
Editura RAO, București, 2018

Recomandările Clipei

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica. Om al rugăciunii și al iubirii milostive (I)
Vol. îngrijit de arhim. Nectarie Sofelea
Editura Basilica, București, 2018

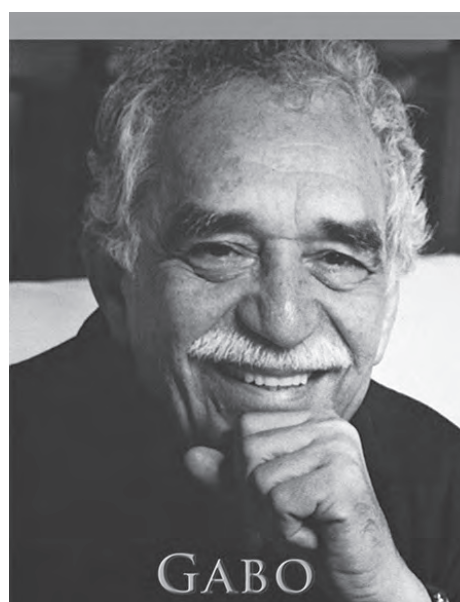
Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica. Păstor luminat al poporului credincios (II)
Vol. îngrijit de arhim. Nectarie Sofelea
Editura Basilica, București, 2018

NICOLAE ȘOFELEA
Sacru și Profanul
în perspectivă ontologică
la Mircea Eliade

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

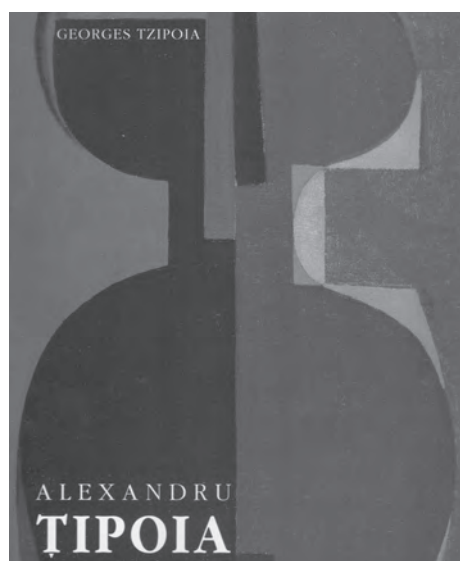
Sacru și Profanul în perspectivă ontologică la Mircea Eliade
Nicolae Șofelea
Editura Academiei Române, București, 2017

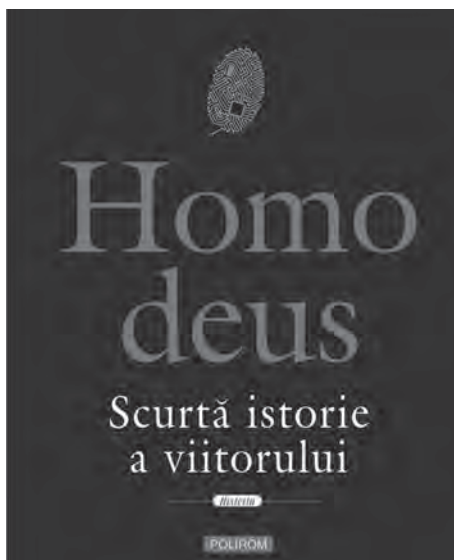
Gabo. Scriitori și amintiri
Plinio Apuleyo Mendoza
Editura RAO, București, 2017

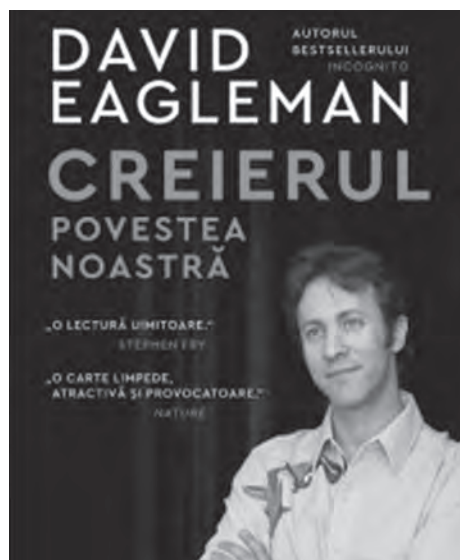
Regina Maria. Însemnări din ultima parte a vieții
Vol. ed. de Sorin Cristescu
Editura Corint, București, 2018

Alexandru Țipoia (1914-1993)
Georges Tzipoia
Editura Alp' Impression,
St-Martin de Bellevue – Annecy, Franța

Homo deus. Scurtă istorie a viitorului
Yuval Noah Harari
Editura Polirom, Iași, 2018

Creierul. Povestea noastră
David Eagleman
Editura Humanitas, București, 2018

„Deschideți ochii
și vedeți cu ei tot
ce puteți înainte
să se închidă pe vecie.”

Gia Tudoran

Nimic nu te pregătește suficient pentru o lungă, agonizantă poveste plasată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cu atât mai mult când eroii și antieroi sunt, deopotrivă, copii. Marie-Laure LeBlanc, o fetiță perspicace cu mii și mii de pistri, privată de vedere, dar însuflețită de o curiozitate nemărginită, antrenată de zile în șir petrecute la locul de muncă al tatălui său, Muzeul Istoriei Naturale din Paris. Werner Pfennig, un băiat-geniu cu plete ca zăpada, privat de părinți, dar însuflețit de o fascinație extraordinară pentru inginerie, antrenată de nopți în șir în care dezalcătuia, repara și reconstruia radiouri cu sora lui Jutta în podul casei de copii din orașul minier Zollverein. Copii remarcabil de inteligenți și ambițioși, cu viitoare cariere ilustre în știință și tehnologie.

Dar Războiul nu iartă pe nimeni.

În pragul ocupației Parisului, Marie-Laure și tatăl ei trebuie să se refugieze în Saint-Malo. La sute de kilometri distanță, Werner încearcă singura soluție pentru a nu fi trimis pe front la 15 ani – școala militară necruțătoare Schulpforta. În viețile fiecăruia întră și ies oameni ce aduc atât binecuvântări, cât și blesteme, de la Etienne, unchiul agorafob (dar iubitor) al lui Marie-Laure, la Frederick, colegul neînfricat al lui Werner, sau sergentul major Reinhold von Rumpel, gemologul german hain care nu se lasă pentru nimic în lume până nu-și atinge scopul. Transmisiuni radio secrete, rezistență menținută scrâșnind din dinți și un diamant superb și sinistru îi cuprind pe toți în două povești paralele chinuitoare, târâte pe linia fină dintre soartă și destin.

Câștigător al Premiului Pulitzer pentru ficțiune în 2015, *Toată lumina pe care nu o putem vedea* este rezultatul a zece ani de documentări, pregătiri și scrieri intense. Cu o acuratețe istorică și profunzime a relatării uimitoare, romanul lui Anthony Doerr adâncește cititorul în pielea și gândurile unor personaje atât de vii și totuși atât neașteptate în contextul istorisirii ocupației naziste. Bijuteria literară cu „intensitatea fizică și emoțională a unei capodopere” („Library Journal”) reamintește, prin fiecare introspecție, dialog și metaforă, că, până și în cele mai întunecate dintre momente, întotdeauna va ieși la iveală, strălucind, *Toată lumina pe care nu o putem vedea*.

Toată lumina pe care nu o putem vedea
Anthony Doerr
Editura Humanitas, București, 2016

Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici

Athénée Palace – amintiri din timpul războiului (I)

Câteva luni, în vara și toamna anului 1941, s-a discutat la noi în casă unde voi locui la București când voi începe studiile mele de medicină. Prima variantă a fost să se redeschidă casa noastră părintească. Era (și este) o locuință mare care necesita o gestionare complicată și angajarea de servitori. A doua variantă a fost să se caute o gazdă unde să locuiesc în pensiune. Nici mama, nici bunica nu au fost de acord. În final s-a ajuns la concluzia că cea mai bună soluție din toate punctele de vedere era să fiu „cazat” într-un hotel unde există toate serviciile și facilitățile (restaurant, servitori, comisionari, telefon etc., etc.). Odată luată această decizie, rămânea de ales un hotel convenabil. După foarte puține ezitări, toată lumea a fost de acord să locuiesc în hotelul Athénée Palace.

Acest hotel nu era numai un hotel de lux. Era hotelul utilizat de „lumea bună” a Bucureștiului. Aici veneau boierimea și marea burghezie română, diplomați, elitele culturale și artistice și fauna jurnaliștilor și paparazzilor din lumea întreaga. Athénée Palace era, cum scria contesa R. Waldeck¹, „în inima Bucureștilor, din punct de vedere topografic, artistic, intelectual, politic – și, dacă vreți, moral”.

Tanti Titi

Nu aceste aspecte au fost determinante. Athénée Palace era hotelul pe care-l cunoșteam. Încă din copilăria noastră mergeam regulat căci în acest hotel locuia Tanti Titi (Ecaterina Stătescu, văduva fostului ministru liberal al Justiției), care a fost o a doua mamă pentru mama noastră și o a treia bunică pentru noi. A trăit ani de zile într-o garsonieră a hotelului la etajul doi unde plasase mobila ei de acasă.

Athénée Palace îmi reamintește în primul rând de Tanti Titi. Ne primea cu multă dragoste și ne răsfăța cu prăjituri, bomboane și cadouri. Din păcate, la vremea aceea nu mai era printre noi.

De asemenea, după ce ne-am stabilit la Stolnici (în 1931), de câte ori veneam la București locuiam la acest hotel, ca și părinții și bunicii noștri. Eram familiari cu hotelul și restaurantul, cunoșteam bine zona unde era așezat (lângă Ateneul Român), cunoșteam personalul și pe director. Acesta era un elvețian sobru, cu aspectul unui lord englez, totdeauna elegant, foarte amabil, cultivat și care vorbea perfect

limbile franceză, germană și engleză. Era un personaj remarcabil care se impunea.

Până în anul 1937, când a fost renovat, hotelul Athénée Palace era un superb exemplu de arhitectură Art Nouveau. Toată lumea știe că a fost realizat de arhitectul Théophile Bradeau. Istoricul Narcis Dorin Ion mi-a spus că, în realitate, a fost proiectat de arhitectul Henri Susskind și doar construit de Bradeau. În favoarea acestei teze pledează și cartea poștală de mai sus pe care Susskind menționează că el a fost arhitectul hotelului.

Henri Susskind

H. Susskind a fost un arhitect talentat vienez, căsătorit cu Paulina, fiica generalului I. Vasiliu Năsturel. S-a stabilit la București, unde a devenit un arhitect la modă. A lucrat un timp la biroul arhitectului Leompote du Nouy². Lumea l-a cam uitat. A avut două fiice, Mariette și Henriette³.

În copilăria și adolescența mea, Athénée Palace avea fațadele sale de pe Calea Victoriei și Strada Episcopiei ornate cu cariatide și diferite reliefuri decorative, cu decoruri policrome, nișe și balcoane, cu un fronton devenit emblematic în acel stil numit mai târziu de Corbusier „Art Deco”, care îi conferea o anumită somptuozitate. Aceasta era sporită și de copertinele care coborau deasupra vitrinelor de la parter.

Hotel Lutetia Paris

Se spunea că fusese inspirat de hotelul Lutetia din Paris (de pe bulevardul Raspail), realizat de arhitecții Louis-Charles Boileau și Henri Tauzin. Am fost să-l văd ani de zile mai târziu și trebuie să recunosc că asemănarea era semnificativă.

Pera Palace

Hotelul Athénée Palace era considerat de aceeași clasă cu vechiul și istoricul hotel Pera Palace din Istanbul, opera arhitectului Alexandre Vallauri, în același stil Art Nouveau. A fost construit la sfârșitul secolului XIX pentru compania Orient Express în timpul sultanului Abdul Hamid II. Se afla și se află în cartierul Pera (Beyoğlu), nu

departe de piața Taxim și de turnul Galata pe bulevardul Istiklal (İstiklâl Caddesi, Grande Rue de Péra), un bulevard pietonier luxos pe care circulă un tramvai vechi tradițional (singurul din Istanbul). Pera Palace și-a păstrat însă până azi aspectul „belle époque”.

Pera Palace, salonul de intrare

La Pera Palace am locuit prin anii '90. Chiar dacă nu era o asemănare majoră cu vechiul Athénée Palace, era expresia aceleiași viziuni hoteliere și reflecta aceeași matrice culturală poate ușor orientalizată.

Athénée Palace (circa 1930)

Atmosfera și aspectul s-au păstrat ca pe vremea interbelică. Mobilierul însă și în multe camere sau apartamente era cel vechi. Am mai regăsit acele paturi de alamă care au dispărut, dar care aveau un farmec desuet. M-am emoționat când le-am văzut căci mi-au amintit de copilăria și adolescența mea. Pe vremea aceea aceste paturi erau și în camerele de la Athénée Palace.

Pera Palace, Salonul (cu covoare)

Ceea ce era mai deosebit la Istanbul era bogăția draperiilor și mai ales cea a covoarelor orientale, care peste tot mascau parchetele ca pe vremea ultimilor sultani. De asemenea, peste tot găseai fotolii și în special canapele.

Turcii, mai abili decât noi, au

Pera Palace, camera lui Agatha Christie

exploatat trecutul istoric prestigios al hotelului. Nu mică mi-a fost mirarea când am văzut camere și apartamente denumite: Regina Maria a României, Agatha Christie, Greta Garbo, Sarah Bernhardt sau Mata Hari. Turcii se laudau că în acest hotel au locuit împărații Franz Josef, Wilhelm II și Nicolae II, regii Carol I al României,

George V al Angliei, Zogu al Albaniei, Ferdinand al Bulgariei și șahul Reza Pahlavi al Iranului și Mustafa Kemal Atatürk, creatorul Turciei moderne.

Athénée Palace, circa 1930 (cu tramvaiul 16)

Pe la sfârșitul lunii August, părinții mei au mers la București să negocieze cu directorul hotelului condițiile cazării mele la Athénée Palace și să aleagă camera respectivă.

Am fost fericit căci Athénée Palace îmi plăcea și prin așezarea sa. Era în mijlocul capitalei, chiar lângă cel mai prestigios monument cultural al orașului, Ateneul Român. În fața fațadei sale de pe Strada Episcopiei – pe care cândva circula tramvaiul 16 – se afla grădina Ateneului cu pomii, peluzele și florile sale și cu statuile sale. Era o mică oază de verdeață și un spațiu plăcut de plimbare pe aleile sale cu pietriș sau de relaxare pe o bancă.

Spațiul liber din fața Athénée Palace-ului. În fund, Ateneul Român, restaurantul Cina și Biblioteca Fundațiilor Regale

Dincolo de grădină, în 1941, lipsea deja frumoasa clădire a Automobil Clubului în care se aflase odinioară cafeneaua Corso, una din cele mai notorii cafenele ale Bucureștilor, clădire care a fost demolată de regele Carol II. Dincolo de grădină era atunci un spațiu liber care se întindea până la Biblioteca Fundațiilor Regale și Palatul Regal.

Tot dincolo de grădina Ateneului se afla vestitul restaurant Cina, din fosta casă a lui Constantin Boerescu, clădită într-un stil italian de arhitectul F. Xenopol. Era atunci un restaurant de lux foarte căutat de „lumea bună”. Datorită demolării clădirii Corso, acum restaurantul nu mai era mascat.

NOTE:

¹ „the heart of Bucharest, topographically, artistically, intellectually, politically – and, if you like, morally”, R. Waldeck, *Athene Palace Bucharest*, Ed. Constable, Londra, 1943.

² Printre altele, a construit Facultatea de Biologie din București și casa doctorului Mirinescu – Strada Spătarului, numărul 54; casa Pompiliu Eliade – Splaiul Independenței, 74; casa Scarlat Lahovary – Calea Dorobanți colț cu Strada Grigore Alexandrescu, distrusă de bombardamentele din 1944; casa inginerului Silviu Costinescu – Strada Icoanei, nr. 56, colț cu bulevardul Dacia; casa inginerului Petre Oteteleșanu – Strada Grigore Mora nr. 15, locuința sa din strada Ecaterina Teodorescu, nr. 10 (probabil refăcută după moartea sa), casa profesorului Brătîlă (neidentificată), casa lui Alexandru Davila – Calea Victoriei (neidentificată), casa doctorului Papolian (neidentificată). A mai construit la Sinaia Vila Mihai Haret, Vila Testiban, restaurarea Vilei Căprița, refacerea Vămii Strunga, Vila Negoitul a lui Take Ionescu, hotelul Palace și Cazinoul Henri Susskind (1868-1929). Sursa: Arhitectura-1906.ro.

³ Narcis a obținut informația respectivă de la Eugen Bădescu, care a primit-o de la aceste două fete.

⁴ Pe vremuri, pe această stradă fusese un metoc al episcopiei Râmnicului.

Restaurantul Cina

Athénée Palace (circa 1912), arhitect H. Susskind